DENCE

THORVALD STEEN

DENGE
Thorvald Steen
Roman
Norveççeden çeviren: Selma May
160 sayfa

KAFEKÜLTÜR Yayıncılık © 2013, MEA
www.kafekitap.com
iletisim@kafekitap.com

ISBN 978-605-143-081-2

Baskı: Ceylan Matbaacılık Maltepe Mah D. Paşa Cd. Güven iş Merkezi
No:83/ 317-318-319 Zeytinburnu İSTANBUL Tel: 0212 613 10 79

Bu kitaba çeviri desteğiyle katkıda bulunduğu için NORLA'ya teşekkür ederiz.

DENGE

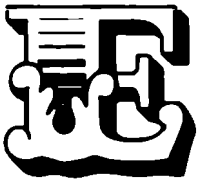
THORVALD STEEN

Norveççeden çeviren: Selma May

THORVALD STEEN: 1954 yılında doğan yazarın ilk eseri 1983 yılında çıktı ve o zamandan beri çeşitli roman, tiyatro, şiir, öykü, çocuk kitapları ve makaleleri yayınlandı. Yazar, Norveç'in uluslararası alanda en seçkin yazarlarından birisidir. Steen ilk ciddi çıkışı 1992 yılında Ateş Döngüsü şiir kitabıyla yakaladı ve kısa bir süre sonra yenilikçi tarihsel bir roman olan Don Carlos yayınlandı. (1993) Ardından yayınlanan Giovanni (1995), Konstantinopolis (1999), Küçük At (2002), Tozkoparan (2004) ve Aslan Yürek (2010) kitaplarıyla uluslararası ün kazandı. Steen kendi yaşamından esinlenerek *Kar Kristalleri*, *En Uzun Uçuş* ve *Denge* roman trilojisini yazdı. Kitapları 24 dile çevrildi ve sayısız ödüller aldı.
Thorvald Steen, 1991-1997 yılları arasında Norveç Yazarlar Birliği'nin başkanlığını yaptı.

Kadın eski püskü yeşil tabureye sürünerek geldi. Gözleriyle önce taburenin ayaklarına baktı, sonra bakışları oturağa yöneldi. Aniden kollarını kaldırdı, ayak, bacak ve uyluklarıyla gerildi. Elleri oturağa ulaştığında tabure devrilmedi. Kollar bacaklarla yükselen her santimetresiyle uyum içindeyken kendisini yukarı çekti. Bunu daha önce hiç yapamamıştı. İleriye doğru lavaboya baktı. İki ayağı üzerinde duruyordu artık.

1

l ve dizlerimin üstünde durarak, nefesimi tutmuş etrafı dinliyorum. Altından bir ışık şeridi sızan, kapı olduğunu tahmin ettiğim yerin dışında, her yer karanlık. El ve dizlerimin üzerinde azıcık ilerliyorum, ışığın geldiği yere yaklaşmak ve yaşıyorum, diye bağırmak istiyorum. Hiç kimseden korkmuyorum, ölmeye hiç niyetim yok, diye haykırmak istiyorum. Nefes nefese kaldım. Düşmeden birkaç santimetre ilerledim, kafam kapıya çarptı, dengemi kaybederek düşer gibi oldum. Dizlerim titremeye başladı. Burada neden olduğuma bir anlam veremiyorum. Karanlıkta sağ elim bir mucize arayışı içerisinde, bir kutunun kenarı olduğunu sandığım bir cisme dokundum. Bir süre sonra kollarımın yardımıyla kutuya tutundum, büyük çabalar sonunda üstüne oturmayı başardım. Kalçalarımı kullanarak, belimi gövdemle aynı hizaya gelecek şekilde doğrulttum. Kalp atışlarım hızlandı. Parmaklarımı kutunun kaba yüzeyinde gezindirmeye başladım.

Oh, oturmak çok iyi geldi. Uyuyacak olsam düşeceğimi biliyorum, ayağa kalkmaya çalışmalıyım. Yavaşça ışığın geldiği yere eğildim:

- Orada olduğunuzu biliyorum!

Her yer sessizdi.

- Beni burada yalnız bırakamazsınız, diye bağırdım.
Ardından alçak bir sesle:
- Sonsuza dek, diye ekledim.
Önümde duran kapının kolu var mıydı?
Sağ elimle kapının kanadını tırmalamaya başladım. Tutunacak bir yer bulamıyorum. Gitgide daha kolay nefes alıyorum artık. Belimi doğrultmak için kollarımı çapraz halde birbirine bağlamaya çalışıyorum. Belimi doğrultabilirsem, boynumun ağrıları hafifleyecek. Ayağa kalkmayı yine başarabilecek miyim? Denedim. Yapamıyorum. Oturduğum yerden kayarak sırt üstü yere düştüm. Belim acıyor, inlemeye başladım. Ayağa kalkabilsem, herhalde lambanın düğmesini bulur, aynanın karşısına geçerdim ve ardından ağarmış saçlarımı bir bir yolmaya başlardım, kesin bunu da başaramaz, ağarmayan üç-beş telden birini yolardım. Elimi gözlerlerime götürdüm, parmaklarım ıslak ve hassas bir şeye dokundu. Gözlerden biri kapanmış, diğeri ise şişmişti ama hâlâ görebiliyorum.
Hatırladım 02125128718 numara, sadece bana ait olan kimlik numaram. Kafam ve vücudumda ağrılar his ediyorum. Kol ve bacaklarımı kontrol ediyorum, onlar yerlerinde, el ve ayak parmaklarımda öyle.
Kafatasım zonkluyor. Dışarıda ışığın geldiği yerde bir koridor olmalı.
Hücreye mi atıldım yoksa? Çok kötü düşmüş olmalıyım.
Yataktan mı düştüm?
Bir iki... Sadece gözümü açıp kapatmak dışında, parmağımı bile kıpırdatamıyorum. İçerisi çok havasız, burada pencere olması imkânsız. Hâlâ hareket ettirebildiğim sağ elimin üç parmak uçlarıyla, kafamın arkasındaki şişliğe dokunmaya çalışıyorum, diğer ikisi acıyor. Öldüğümü sandıkları için mi beni buraya koymuş ve sonrasında morga mı kaldıracaklar? Sağ diz ve sol kolumdan destek alarak, kapıya doğru kafamı sağa çevirmeye çalışıyorum. Sağ ayak tabanım harekete geçti. Sağ ve sol arasındaki farkı birbirinden ayırabilecek durumdaydım. Üzerinde bulunduğum zemin, beton mu, parke mi yoksa linolyum mu? Bana karşı bir suç mu işlendi, emin değilim Selma, seni düşünerek

tekrar ayağa kalkmayı deniyorum. Seni hatırlamak bana cesaret veriyor.
Bana gönderdiğin mektubun aklıma geldi. Kimdi, mektubu bana getiren?
Bir hemşireydi sanırım. İsmini şu an hatırlayamıyorum.
Hastanede miyim?
Hayır, şimdi hatırladım, bir huzur evindeyim ben. Burada başka bir odada bir adamla yaşıyorum. Odamızın iki penceresi var.
Burada hiç pencere yok.
Mektubunda dede olacağımı, dört aylık hamile olduğunu ve oturduğun şehirde ilkbaharın geldiğini yazmışsın. Doğduğun günü hatırlıyorum. Annenin karnının bir köşesinde saklandığın için doğman gereken zamandan çok daha sonra gelmiştin dünyaya. Doğar doğmaz ağlamaya başlamış, kucağa alındıktan sonra sesini kesmiştin. Yatağına yaklaşarak, parmaklarımla yumuşacık karnına dokunmak isterken, mezarlığa kar yağmaya başlamıştı. Doğumunu gerçekleştiren ebe, iri yapılı, kaba çeneli, koca burunlu, uzun ama yıpranmış yarı ağarmış kahverengi saçlı bir kadındı. Saçlarını halat gibi örmüştü. Sana yaklaştığımı görünce beni kenara iterek kollarına almıştı seni. Suratın kızarık, saçların gür ve siyahtı. Sırayla seni kucaklayarak, kalp atışlarını dinlemiştik.
Mor renkli göbek bağın kesilip bağlandıktan sonra bütün çaban bir noktaya yönelmişti: Daha konuşmayı bilmeden, söylenenlerden bir kelime bile anlamadan, bütün uzuvlarını, kas, eklem ve sinirlerini hareket ettirmeye başlamıştın, kalkıp yürümek istiyordun sanki.
Ben nasıl ayağa kalkacağım?
Kaç gündür buradayım?
Burnuma toz kokusu geliyor. Yerler kesinlikle beton değil, büyük ihtimalle linolyum kaplama.
Neden kimse buraya uğramıyor?
- Kimse yok mu, diye seslendim.
Sağ kolumdaki hislerin tamamıyla geri geldiğini anladığımda, sağ elimle uyuşmuş sol elimi tutmaya çalıştım. Parmaklarım birbirine dolanıyor. Kol ve ellerimi sağ dizimin üstüne bıraktım.
Vücudumu hafif kaldırıp belimi kavisli bir şekilde doğrulttum. Kafam dünyanın bütün lavlarını içine alacak bir kazan gibi

kaynıyor. Sol eli bırakıp yan tarafıma yatarak dirseğimi altıma almaya çalışıyorum. Çabalarımın sonunda her iki dirseğimi de göğüs kafesimin altına almayı başardım. Sağ bacağımı büktüm ve hareket ettirebildiğim sağ elimle sol bacağımı da altıma aldım. Biraz dinlendikten sonra kollarımın yardımıyla gövdemi doğrulttum. Vücut ağırlığımın büyük kısmı sağ kola yüklendi, sol ise her an düşebilirdi. Dengeyi sağlamak için parmaklarımı gerdim. Dizlerimi bükerek, belimi kalçalar iyice dizimin üstünde olacak şekilde doğrulttum. Birkaç dakika bile olsa durmayı başardım. Yüzüm toz ve karanlığa dönüktü, ama el ve dizlerimin üstünde duruyorum.

Mutfakta oturağa ulaşmak için emeklerken hissettiklerin böyle bir duygu olmalıydı Selma. Üzerinden otuz yıl geçti, oturağa tutunarak iki ayağının üstünde ilk defa durmuştun. Meraklı bakışlarla ileriye doğru bakarken, kendi kendine, nasıl ayakta durabildiğini soruyor gibiydin. Ayaklarının üstünde ilk kez durduğunu gördüğümüzde, Nina'yla sevinç çığlıkları atmıştık, korkup yere düşmüştün.

Dik tutamadığım kafam tekrar öne doğru eğildi, doğrultmaya çalışsam boynumdaki ağrılar artacaktı, dengemi yitirdim, yuvarlanarak yan tarafa doğru yere yığıldım.

2

ışarıda birileri var galiba, sesler duyuyorum. Dil ve damağımın kuruduğunu, hissettim. Kapı altından sızan ışık şeridi kesildi, önünde duruyor olmalılar. Kapı açılınca etraf aydınlandı. Kapının arkasında duruyorum, beni göremiyorlar.

- Lambanın düğmesini bulabilir misin? dedi kaba bir erkek sesi.

- O burada olamaz, olsa sesini duyardık, dedi kadın.

Tekrar koridora çıktılar. Kapanan kapının ardından konuşmalarını dinlerken kapı aniden tekrar açıldı ve ben korkarak yerimden sıçradım.

- Burada kimse yok, dedi adam yüksek bir sesle. Beni burada fark etseler bana neler yapacaklarını bilemiyorum, nefesimi tutarak bekledim.

- Bir fener getireyim mi? diye sordu kadın.

- Fenere gerek var mı?

Konuşmalarından, buradan bir an önce gitmek istediklerini anlamak zor değildi.

Kadın uysalca:

- Ama... Dedi.

Adam kadının lafını kesti:

- Sence de burada tuhaf kokan bir şey yok mu? Diye sordu.

Kadın havayı kokladı.

- Bu depo uzun zamandır kullanılmıyor, bu yüzden havasız kalmış... Lanet olsun lambanın düğmesinin nerede olduğunu hatırlayamıyorum.

Kadın sabırsızlandı.

- Belki lambanın ampulü sönmüştür?

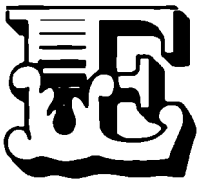
Birden kadın:

- Hatırladım şimdi, dedi.

- Burada nereye saklanmış olabilir ki?
Adam huzursuz olmaya başlamıştı.
Kadın kendinden emin bir şekilde:
- Amonyak kokusu bu, dedi.
- Ya öyle mi... yani sidik kokusu demek istiyorsun. Feneri almaya gidiyorum ben. Sen burada bekle, ben hemen dönerim.
- Korkuyorum ama.
- Burada bekle sen, bir şey olmaz.
Gitgide uzaklaşan ağır adımlar bir süre sonra yok oldu. Rahat nefes almaya başladım. Etraf iyice sessizleşince, 'buna cesaretim yok' sözlerinin dışında kadının mırıldanmasından daha başka neler, dediğini anlayamadım. Kadın kapıyı kapatıp çıktı, tekrar karanlıkta kaldım. Ayak seslerini yeniden duymaya başladım. Kapı açıldı. Fenerin ışığı doğru gözlerime geldi. Onlardan birisi bağırdı. Ellerimle yüzümü kapatmaya çalıştım. Neye uğradığımı şaşırmıştım, Selma. Derin bir nefes alırken, tavan lambası yandı.
- Allahın belaları, ne yapacaksanız bana bir an evvel yapın!
Nefes nefese kaldım.
- Aman Tanrım, şükürler olsun, yaşıyorsun!
Adam telefonunu almak için elini cebine attı.
- Onu bulduk.
- Oh be çok rahatladım... Seni tekrar görmek çok güzel, dedi kadın.
Tanıdık bir ses bu, huzur veren bir ses. Kadın yeşil gözlü, sivri çeneliydi. Burun kemiğinin üzerinde çiller vardı.
- Hafızası karışmış gibi, dedi adam.
Üzerindeki geniş bir tulum pantolonu olan adam, iri yapılı ve sarı saçlıydı. Tulum pantolonun sağ bacağının cebinden bir çekiç sarkıyordu. Gözlerim duvar kenarındaki yatağa ilişti. Yerdeki yeşil linolyumda kan lekesi vardı. Bacaklarımın arasındaki koyu lekeyi fark edince, çakturmadan kapatmaya çalıştım.
- Utanmana gerek yok, dedi kadın ve üstüme bir battaniye örttü.
- Nerdeyim ben, diye sordum.
Etrafımda başka boş yataklarda vardı.
- Odanı boyamak için, dün boyacılar gelmişti ya hani, hatırladın mı? Erik Hanssen'la aynı odayı paylaşıyorsunuz. Hanssen oğlu ve oğlunun ailesini ziyarete gitti.

- Hanssen, dedim gönülsüzce.
- Randi, yalnız çalışıyordu ve üç katın bütün sorumluluğu ona kalmıştı. Boyanın kokusundan rahatsız olma, diye seni buraya o koymuş olmalı. Akşama doğru Randi acil hastalanarak gitmek zorunda kaldı. Raporuna seni buraya koyduğunu yazamadı. Hanssen nerede olduğunu merak ettiği için sordu...
Kadın konuşmasına az ara verdi.
Birden Hanssen'nın şemali gözlerimin önüne geldi: beyaz saçlı, orta boylu akciğer hastası, hobisi bulmaca çözmek olan eski topografyacıydı kendisi. Suratı oval, kulakları büyüktü. Saçlarını hep arkaya doğru tarıyordu. Kahvaltıdan sonra Hanssen'i tıraşsız görmek mümkün değildi.
-... bugün.
Randi'nin seni anlaşmalı olduğumuz başka bir huzur evine gönderdiğini sanmıştık.
Adam kafasını salladı.
Kafamı adama doğru çevirdim:
- Buranın hademesi misin? diye sordum.
- Evet, hem buradan hem de başka hastane ve huzurevlerinden sorumluyum.
- Gördün mü bak, toparlanmaya başladın bile. Adımı hatırladın mı? Diye sordu kadın.
- Adın Else, dedim.
Bu ana kadar beynim dönen plakçaların üstünden kaldırılan zımba gibi havada duruyordu. Bilmem ne demek istediğimi anladın mı? Ben yer ve zamanı tespit edecek durumda olmasam da, hayat devam etmişti.
-Else, dedim tekrar. Sendin bana kızımdan gelen mektubu getiren, değil mi?
Kadın ellerimi tutup sıktı.
- Doğumuna birkaç hafta kaldı. Heyecanlı mısın?
- İlk defa dede oluyorum.
- Duruma alışkın değilsin öyleyse?
- Söylemek istediğim de bu işte, diyerek, zorla gülümsemeye çalıştım. Gözlerimin yaşardığını görmesin, diye kafamı yan tarafa çevirdim.

3

lse kırklı yaşlarda sıska bir kadındı. Merhametli, ılımlı ve bir o kadar da çalışkan, dört kişi kadar çalışan ve bir kişinin maaşı alan bir hemşireydi. Çalıştığı bölümün iyi görünmesi için elinden geleni yapmaya hazırdı. Ozel hayatı hakkında pek konuşmaz, çok ısrar etmeme rağmen. 'idare ediyorum' demekle yetinmişti. Else evli, iki yetişkin çocuk annesi ve Manglerud'da oturuyor, Alışveriş merkezinin yakınlarında bir yerde. Else'yi anlatıyorum, çünkü son altı ay benimle en çok o ilgilendi. Bana bir şey olursa onunla görüşmen gerekecek, Selma.

Else ile hademe yatağımı uzun bir koridorda, kapanmış bir bölümün önünden götürdüler. Son dokuz aydır yaşadığım yeri sana anlatmaya çekiniyorum. Kısa bir süre öncesine kadar burada geçici olarak kalacağımı sanmıştım. Yardımcıların günlük uğraması ve yardım etmesiyle daireme dönüp orada kalmayı ummuştum. Şimdiyse burada artık kalıcı olarak bulunduğumu kabullenmek zorunda olduğumu anladım. Defalarca cani gönülden mektubumu yazmaya çalıştım, ama mektup uzadıkça uzadı. Nina'nın aldığı dolma kalem elimden kaydı, son satırlara akan mürekkep, nihayet sürükleyici bir zarafetle şekillendi ve sanki konunun önemini vurgulamak için kelimelerin altını çizdi.

Yazarken seni gözlerimin önünde açık ve net bir şekilde gördüğümü hayal ediyorum. Hayalimde sen 12 yaşındasın. Eve tanımadığın bir misafir gelmişti. Gelen misafirin karşısına geçip dimdik ayakta durdun ve uzun sarı saçlarınla oynamaya başladın. Duyulması imkânsız, fısıltılı bir sesle misafire adını söyledin. Bakışlarını nereye dikeceğini bilmiyordun, huzursuz ellerini nerede durduracağını bilmez durumdaydın. Saç tellerinle aşırı oynadığını fark ettiğinde yüzün kızarmıştı. Bir an

zarif ince ellerinle Nina'yla sana noelde aldığımız koyu mavi kadife elbiseni didiklemiş, bir sonraki anda ellerin huzursuzluğunu durduracak başka meşgale bulmaya çalışmış, ama bulamamıştın. Ayak ve uzun bacaklarını saklamak en zor olandı, çoğu zaman bulundukları yerde açıkta kalarak sabit durmak zorundaydılar, fakat el ve kollarını sakinleştirebileceğin bir yer bulman gerektiğini düşünüyordun. Herkesin dikkatinin üzerinde olduğunu his ediyordun, haklıydın bakışlarımız sana yoğunlaşmıştı. Mavi gözlü, uzun boylu, güzel ve sportif olduğun halde, hep bakışlarımızla sende kusur aradığımızı sanmıştın. Daha yeni on dokuzuna girmiştin. Lise mezunu olacaktın. Gece yarısı giriş kapısından içeri girdiğinde uyanmıştım. Koridora geldiğimde sen girişteki dolaba tutunarak duruyordun, sarhoştun. El beziyle üstünü hafif temizledikten sonra, pis kokulu elbiselerinle seni yatağa yatırdığımda konuşabildiğin tek cümle, sevdiğin çocuğun en yakın arkadaşınla beraber olduğundu. Ertesi gün Nina'nın olanlardan haberinin olmadığını sana söylemiştim. O gecenin aşırı soğuk olduğunu hatırlıyor musun? Mezuniyet kıyafetinin dışına giydiğin pis kokan kışlık ceketini nerede sakladığımı sana anlatmıştım. Ceketi sakladığım yerden çıkarıp sana göstermiştim. Bu olayın ikimiz arasında bir sır olarak kalmasını istemiştim. Arzuladığım tek şey ve böyle olacağından emin bir şekilde, bunun aramızdaki samimiyeti pekiştireceğine inanmıştım. Nina'yla senin aranda olan samimiyete benzer bir şey olsun istemiştim. Masumiyetim büyüktü o zamanlar, Selma. Seni açık ve net anladığımı sanmıştım. Aşırı gururlu oluşundan mı yoksa artık bir yetişkin olarak sahip olduğun haklarını kısıtladığımı mı düşünmüştün, şimdiye kadar hâlâ anlamış değilim.

Else yatağın başucunda yürürken hademe arkadan takip ediyordu. Yürürken defalarca dönüp bana bulunduğumuz yeri hatırlıyor musun, diye sordu. Hayır dercesine kafamı sallarken 4 numaralı bölüme gelmiştik. Kadın hademeye yatağın frenlerini indirmesini ve biraz beklemesini söyledi. Geri döndüğünde elinde bir tepsinin üzerinde şerbet, su, üzerinde peynir ve salam bulunan üç dilim ekmek, ıslak bir mendil, yaraları temizlemek

için Pyrisept, yara bandı ve bandajla geri dönmüştü. Hemen yaraları pansuman etmeye başladı. Canım çok yandı. Kadına yavaş olmasını söyledim. Pislikleri iyice temizleyelim ki yaraların iyileşsin, dedi. Hademe, banyo edilmesi gerekmiyor mu, diye sordu. Else beklemem gerektiğini, yıkanma sırasının Hanssen'de olduğunu söyledi.

Daha yeni, yeni ne kadar çok acıkıp susadığımı fark ediyorum. Oburca ekmekleri yedim ve önüme konan şerbeti de kafama diktim. Bulunduğumuz bölümün çift kanatlı kapı girişinde tanıdık bir yüz gördüğümü fark ettim. Bu Jacob Goldstein'dı. İsminin tamamını hatırlamıştım. Yaklaşık doksan yaşında, yüksek lisans yapmış ve ikinci dünya savaşına katılmış biriydi. Uzun boylu, güçlü, merhametli, gür saçlı ve sivri çeneliydi. Kaşları anormal büyük ve dağınıktı.

- Else'yle beraber odaya doğru mu gidiyorsunuz, diye sordu. Goldstein konuşmaya başlayınca yüzleri, duvarları, kokuları, koridorlardaki resimleri, yerdeki linolyumun rengini, sesleri daha iyi hatırlamaya başladım.

Karşıda, Jacob'un tam arkasında duran Isadora Dinesen'ın tedirgin yüz ifadesini fark ettim. Dikkatimi ona verirken bu tedirgin yüz ifade yerini sıcak bir gülümsemeye bıraktı. Dudaklarındaki kızıl rujuyla, Isadora her zaman ki gibi bakımlı görünüyordu. Aramızda, saçlarında bir tel bile beyazı bulunmayan tek kişiydi Isadora. Boynunda annesinden kalan inci kolyesi vardı. Isadora hayatını kasiyerlik yaparak kazanmıştı. O iyi kalpli biriydi ama çoğu zaman ne yapacağını kestirmek kolay değildi. Sürprizlerin pek olmadığı bir ortamda bütün dikkatler onun üzerinde yoğunlaşıyordu haliyle. Nihayet üstünde kâğıt bardak yığınları ve iki, biri sarı diğeri kırmızı, şerbet dolu sürahinin bulunduğu alüminyum araba da gelmişti. Birkaç metre illerde yemek salonunu, Hanssen, Goldstein ve Dinesen'la beraber oturduğumuz masamızı gördüm. Yeşile boyanmış ahşap masa ve sandalyeler, duvarlar, koridor boyunca uzayan yüzler, kokular, hâlâ duvarda eğri asılı duran tablo gözüme göründü. Her şey eskisi gibi yerli yerinde duruyordu, bir şey değişmemişti. Estonyalı temizlikçi kadın tecrübeli elleriyle temizlik fırçasını uzun koridorun zemininde

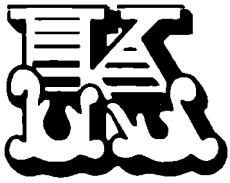
gezindiriyordu. Vakit çok geç olamazdı. Huzur evi sakinlerinin bazıları duvar kenarında duruyorlar. Bunlardan biri gövdesiyle ileri geri sallanıyor ve gözleriyle boşluğa bakıyor. İki yaşlı bunak kadın ise, aralarında bir atkıyla birbirlerine tutunarak, öne doğru eğilmiş ve nerdeyse hareket ettikleri bile fark edilemeyecek şekilde yürümeye çalışıyorlar. Ayaklarındaki terlikleri yerden kaldırmıyor, sadece sürüklüyerek ilerliyorlar. Şimdi hatırladım isimlerini: Bayan Martinsen ve bayan Simpson. En kısa ve zayıf olanının adı Simpson'dı. Mayısta 100 yaşına girdiğinde Norveç kralından aldığı mektupta Kral Harald doğum gününü kutlamıştı. Kutlama mesajındaki imza şüphesiz gerçekti. İmzayı bende kendi gözlerimle görmüştüm. Mektup onun huzurevindeki konumunu güçlendirmişti, ama kendisi bundan pek etkilenmişe benzemiyordu. Koridorda bulunan iki pencere, yazın çiçek tozlarıyla kirlenmişti. Yağışlar, tozları çizgi halinde aşağı doğru indirmişti. Bunu Else'ye ima etsem, önce üzülür ve sonra iş tarifesinin dışında olduğu halde, temizlemeye kalkışırdı. Mavi numara yazılı dikey, parlak çelik kulplu gri kapıların önünden geçirilerek odama getirildim. Else bana bundan böyle yürüyecek durumda olmadığımı kabul etmek zorunda olduğumu söyledi. Ne kadar erken kabul edersen o kadar çabuk her şey yoluna girecek, dedi. - Her şey yoluna girecek, diye tekrarladım.

Çok meşgul olduğunu biliyorum, ama belki bir gün ziyaretime gelirsin Selma, bunları bilmen iyi olur, diye düşündüm.

Gözlerinin içine bakabilir miyim, diye, sık, sık düşünüyorum, belki yapamam, diye de endişeleniyorum. Bu duygu çocukken hissettiğim endişeye benziyor. On-beş yaşındaydım. Belden yukarım çıplaktı doktorun karşısında. Doktor omuzlarımı kontrol ettikten sonra, yüzümü incelemek için gözlüklerini alnına doğru kaldırdı ve oturabileceğimi söyledi. Gözlerinden ve tuhaf nefes alıp vermesinden endişelenmem gerektiğini anlamıştım. Çok nadir rastlanan bir kas hastalığım olduğunu ve zamanla yavaş, yavaş felç olacağımı anlatmıştı bana. O öğleden sonra bu durumu evdekilere anlatmamı istemişti doktor. Başımın döndüğünü ve düşmemek için oturmuş olduğum sandalyeye sıkıca tutunmak zorunda kaldığımı hatırlıyorum.

Doktor bir daha asla kayakla atlayamayacağımı söylemişti. Onun önerilerini dikkate alacağıma söz vermiştim. Sözümü tutmadım. Devlet hastanesinden gelecek olan mektubu beklemeye başladım. Anne ve babamın adına posta kutusuna gelen mektubu ben açmıştım. Mektubu okuduktan sonra yırtıp çöpe atmıştım. Onların gözlerindeki acıyı görmeye dayanamazdım Selma.

Dokuz aydır burada olduğumu senden gizledim. En büyük korkum senin gözlerinde göreceğim ifadedir.

apıda 201 yazıyor. Numara yabancı gelmemişti, bana ait numaraydı bu. Else hademeye teşekkür ettikten sonra kapıyı çaldı. İçerden bir yanıt gelmedi. Kadın kapıyı araladı. İçerde Hanssen oturuyor ve her zaman yaptığı gibi bulmaca çözüyordu.

Yatağım kapıdan içeri sürülürken Erik Hanssen:

- Seni kurtardığım için minnettar mısın? Diye sordu.

- Senin odada olmadığını ben onlara haber verdim.

Hanssen'e cevap vermedim. Elinde tuttuğu ikiye katlanmış gazeteden gözlerini ayırabildiğinde başını kaldırdı.

Pencereden, Östmarka ormanına ve Varmland, İsveç ufuklarına doğru bakarken, "Minnettarlık hissetmek senin zayıf noktan galiba," diyerek yüzüme bakmadan umursamaz bir şekilde omuzlarını silkti. "Seninle bu odada beraber yaşamayı biz seçmedik, buna mecbur bırakıldık," dedi.

- Haberin olsun Else, ben tekrar ayağa kalkıp yürümeyi deneyeceğim, dedim.

Else suratıma birkaç saniye baktıktan sonra:

- Başka şeyler düşünmeye başlasan daha iyi olmaz mı? dedi.

Ardından alçak bir sesle:

- Yaşadıkların için üzgünüm, diye ekledi. Aramızda sır olarak kalsın bu yaşananlar, olmaz mı?

Birkaç saniye düşündükten sonra tamam kalsın der gibi kafamı salladım. Else'nin ardından kapı kapanır kapanmaz, konuşulanları merak eden Hanssen, onun neden bana fısıldayarak konuştuğunu sordu. Hanssen akciğer rahatsızlığını hemen hemen hiç anlatmamıştı. Onun bu yönünü takdir ediyordum. Bu son haftalar nadiren odanın dışından başka bir yere çıkıyordu. Durumunun nasıl olduğunu merak eden diğer hastaların soracakları sorulara

cevap vermek zorunda kalacağından çekiniyordu. Konuşmak onun sağlık durumunu daha da ağırlaştıracaktı. Tanışmamızın başlangıcında Norges Geografiske Oppmaaling (Norveç Coğrafya Ölçümleri) Şirketi'nde topografyacı olarak çalıştığı işinden bahsetmişti. Doğada, açık havada çalışmayı çok seviyordu. Şirket 1986 da modernize edilince ve ismini Statens Kartverk (Devlet Harita Kurumu) olarak değiştirince işine duyduğu ilgiyi kaybetmişti. Ne yönetim nede getirilen yeni kurallar Hanssen'in istediği türden değildi. Uydu ve GPS'ler harita çiziminde kullanılmaya başlandığında işine karşı hissettiği heyecanını da yitirmişti. 1990'lı yıllardan itibaren işler tamamen ofiste uygulanır hale gelmişti. Bir seferinde ona, ofiste çalışmak sağlığı için dışarıda çalışmak zorunda kalmaktan daha iyi olabileceğini söylediğimde, sözlerim onu çok kızdırmıştı. Ona göre akciğer rahatsızlığının tek nedeni içerdeki ofis havasıydı. Daha sonra bu konudan konuşmalar olunca, ben uydu ve GPS kullanılarak yapılan çalışmaların topografyacı mesleğini öldürdüğünü söylemekle yetinirdim, çünkü bunun dışında konu hakkında başka bir bilgim yoktu. Bu söylediklerim onu memnun etmiş olmalı ki, odadaki gergin atmosfer bir anda yumuşamıştı. Hastalığı yüzünden emeklik yaşına gelene kadar çalışabilmesi imkânsızdı. Hastalanmasının hemen ardından dul kalması da onun durumu kolaylaştırmamıştı. Fakat matematik, trigonometri, coğrafya ve en önemlisi Norveççe dilbilgisi de kuvvetliydi. AftenPosten Gazetesi'nin büyük bulmaca ekinde önceden öğrendikleri onun çok işine yarıyordu. 201 numaralı oda özellikle hafta sonları çok sessizdi. Balgamla boğuşmadığında ve bulmacanın cevaplarını göndermenin verdiği rahatlamayla acayip konuşkan oluyordu.

- Birkaç günlüğüne ziyarete gitmeyecek miydin? Diye sordum.

- Torunlardan biri grip olmuş, oğlum bana bulaşmasından korkuyor.

- Seni burada yalnız bırakmaları büyük incelikmiş, diyerek, yorganımı kafama çektim.

Birkaç dakika sonra banyo yapmak için götürüldüm. Yıkandıktan sonra pijamalarını giydirilip tekrar yatağıma yatırıldım.

Birinin yatağımın ucunda öksürmesiyle uyandım. Yağmur durmuştu. Sabah olmuş gökyüzü parlamaya başlamıştı.

Yağmurdan sonra kalan ince gri bulutlar gökyüzünde ceylanlar gibi uçuşuyordu. Hanssen'in en pozitif yanı, pencereye yakın olan yatağı bana bırakmasıydı. Aylarca bunun cömertlik olduğunu sanmış, daha doğrusu öyle olduğunu ümit etmiştim, ta ki bir gün Orta-Batı kırlarında yaşayan bir adam hakkında okuduklarını ağzından kaçırana kadar. Adam kapalı perdeler ardında yatarken, yıldırım yatağına düşmüştü.

Yatağımın yanı başında tanımadığım yabancı, zayıf ve oldukça kısa boylu yaşlı bir kadın duruyordu. Gözlerim Hanssen'i aradı. Odada Hanssen yoktu. Kadının başında gözlükleri ve biri gri biri beyaz pelerine benzeyen başörtüsü vardı. Hâlâ Hanssen'la kaldığım çift kişilik odada olduğumdan emin olmak için etrafıma bakındım.

- Seni ziyaret etmeme izin verildi yarım saate kadar da doktorun gelecek.

- Sen bir melek misin?

- Sana birkaç tane mum vermek istiyorum, Roma'da olan "İsa'nın Küçük Bacıları" adındaki cemaate yardım etmek içindir.

- Hayır, istemem, teşekkürler.

Kadının gözleri gri ve küçüktü. Aldığı cevap karşısında kırışmış yüzünde, üzüntülü bir ifade belirdi ve durduğu yerde bir şey demeden kalakaldı.

Doktora ne söyleyeceğime hazırlık yapmam gerekiyor, diyerek ondan kurtulmak için yalan söyledim. Gözleri şimdiye kadar karşı durmayı başardığım yalvarıştan, hazırlıksız olarak yakalandığım bağışlayıcı ve yumuşak bir bakışa dönüştü. Benim de başkaları gibi sıradan ve kendilerine yararı dokunacağından emin olmadıkları hiçbir amaç için yardım etmeyen kişilerden olduğumu anlatan türden bakışlardı.

- Yastığını düzeltmemi ister misin?

- Teşekkür ederim, ama böyle iyiyim ben.

- Bunu duyduğuma sevindim, dedi kadın dostça.

Daha çok kalacak mısın, diye soracağım yerde, farkında olmadan yataktan yukarı doğru çıkmam için bana yardım etmesini istemiştim ondan. Bunu yaptığım için şaşırmış ve bir o kadarda utanmıştım.

Gökyüzündeki bulutlar yok olmuştu.

- Cemaat, kiraladıkları eski yerden çıkarıldıkları ve Retiro tren istasyonunu yakınlarında yeni bir yere taşınmak zorunda bırakıldıkları için bir miktar paraya ihtiyaçları var, dedi.
Tam neden çıkarıldıklarının nedenini soracaktım ki;- Bugün durumlarında bir gelişme olduğunu öğrenmek için aradım ama telefona cevap vermediler, diye ekledi.
Pencereden dışarı baktım önce sonra gözlerimi kadına çevirdim ve
- İsa'nın küçük bacılarının boylarının telefona yetişeceğinden emin misin? diye sordum.
Kapı çalındı, açılan kapı aralığından Doktor Torp beliriverdi. Onunla daha önce hiç konuşmamıştım ama Hanssen ve buradaki diğer hastalarla konuşmalarına şahit olmuştum. Yaşına bakılırsa babası yaşındayım ben. Otuz beş yaşlarında, uzun boylu, esmerdi ve belirgin kolları vardı. Haftanın bir günü, her salı, huzurevi yönetimin muayeneye ihtiyacı olduğunu düşündüğü kişileri ziyaret ediyordu doktor. Gözleri kahverengi ve parlaktı. Stetoskopu kahverengi kadife pantolonun cebinden sarkıyordu. Keten ceketinin altına giydiği beyaz gömleği ona şık ama aşırıya kaçmayan bir görünüm veriyordu. Boynuzlu siyah gözlükleri entelektüel olarak algılanmak istediği izlenimini güçlendiriyordu. İzin almadan yatağımın ayakucuna oturdu ve üzerime eğildiğinde siyah kâkülü öne doğru düştü. Rahibe Doktor Torp'u görür görmez bana geçmiş olsun, diyerek odadan çıktı.
- İnsanların bu şekilde buraya gelip dilenmeleri doğru mu sence, diye sordum.
- Else'nin arkadaşıydı o. Sen kendini savunmasını bilirsin, dedi ve gülümsedi. Bir şey söyleyecek oldum
- Kusura bakma çok yoğunum bugün. Bu talihsiz olayı yarın konuşsak olur mu? Bana çok fazla hastanın tıbbı sorumluluğu yüklenmiş durumda.
Ayağındaki ayakkabılara baktım. İtalyan markası olmalıydı, belki de Milano'dandı. Ayakkabılar çok şıktı. Derisi o kadar ince ve yumuşaktı ki ayaküstü kemiklerinin deride çizdiği izleri seçmek mümkündü. Doktor gitmek için ayağa kalktı.
- Beklemekten başka seçeneğim mi var, dedim
Doktorun ardından kapı kapanırken:
- Konuşmaya ihtiyacım kalmadı, dedim yüksek sesle.

Geniş kapı aniden tekrar açıldı.
- Sana tekrar hoş geldin demeyi unuttum galiba, hoş geldin deyip geldiği gibi gitti tekrar.
Yatağımda kalp atışlarımı dinlemekle baş başa kaldım. Geriye kaç atışı daha kalmıştı? Atışlarını harcadığım hazinemin limiti ne kadardı? Acaba son kalp atışlarım nasıl olacaktı? Işığı titreyen bir ampul gibi mi? Tutuşan tellerindeki son ışıklarını düzensizce yayarak, telaşlı aleve dönüşen ve en sonunda da karanlığa mı gömülecekti? Gerçekten böyle mi olacaktı? Sol bileğimin nabzını tuttum.
Camdan dışarıya bakıyorum: Az ötede Östmarka'nın öğleden sonraki ışığını görüyorum. Tepelerin ardından güneş yükselmeden çam ağaçlarını üstünde bulundukları dalgalı araziden ayırmak mümkün değil bu ışıkta. Güneş yükseldikten biraz sonra gün ışınları ağaçların tepelerini arkadan aydınlatarak güzelleştirirken, siyah, turuncu ve kızıl renkler gökyüzünü yavaşça terk ediyor ve ağaçlar tüylerle süslenmiş yürüyen bir orduyu anımsatıyor. Dikenlerini görmek ve onları seçebilmek imkânsız olsa da hissetmek mümkündü.
Ağustos sonu, öğleden sonrası ışığı hemen her seferinde açık ve net olduğu için, gölgeleri bile güzelleştiriyor. Birkaç hafta sonra gelecek ve keskinliğiyle gözleri kamaştıran ışığa benzemiyor. Çayır ve yaprakların kendilerine has renkleri var, koyu ve kapalı yeşil renkteler. Rengi açık, hafif yaz yeşili gibi değil de mezarlığın eşiğinde biten, ahengini kaybetmiş, ıslak, bükülerek toprağa yapışmış çimlere benzeyen türdendir. Güneşli yaz sabahlarının dünyada yeni doğan bir günü müjdeleyen havası olduğu gibi, ağustos sonu akşamlarının da sanki dünyanın sonu gelmiş gibi ışık ve gölgeleriyle ciddi bir ifadesi vardır.
Pencereden görünen az ötede olan parkın asfaltı gri renkteydi. Üstüne yağan yağmur suyundan kaynaklanan siyah lekeler ve orada burada yeşeren çimenler vardı. Hâlâ yıkılmayıp ayakta kalmayı başaran çimenlere sımsıkı sarılan çiy damlacıklarını hayal etmeye başladım. Hava kararana kadar kafam pencere dönük olarak kaldım. Çok uzakta olmayan metronun ışıkları kocaman deponun etrafını sarmalayan gecenin karanlığını yarmaya başladı. Kapalı olan camdan metronun Karlsrud durağını geçtiğini

duyabiliyorum. Metronun gürültüsü çevredeki yüksek ev ve beton duvarlar arasında çalkalanıyor. Bu basınç camları titretmeye başladı. Son vagon saat 00.33'te geçti. İki ön ışıklarını anımsadım, iki huzursuz yıldızın, kaybettikleri şeyin arayışında ama neyi aradıklarını unutmuş gibi, yerden bir metre yükseklikte dolanmaktaydılar sanki. Her beş dakikada bir demir tekerleklerin raylara temasından doğan ses duyulmaktaydı. Son vagonun arka ışıkları da gözden kaybolup metro Lambertseter istasyonuna doğru gittiğinde, etrafa tekrar sessizlik ve karanlık hakim olmuştu ki, bir arabanın ön ışıkları küçücük yolu aydınlatmaya başladı. Araba, mezarlığı ve patates tarlasını geçti. Karanlık ot ve diğer bitkileri kapatmıştı. Tarlanın kenarında genelde bir gübre dirgeni ve gri renkli işlenmemiş ağaçtan olan bir bıçkı sehpası duruyordu. Gecenin tam ortasında ellerim uykudan uyandırmıştı. Uykumun en derin yerinde onların yorgana sarıldıklarını hissedebiliyordum. Gözlerimi açar açmaz parmaklar kıpırdamayı bırakmış ve sanki hiç kıpırdamamış gibi durdular. Perde aralığından dışarıya baktım. Metro hâlâ çalışmaya başlamamıştı. Ağustos sonu karanlığı insanın üstüne atılan çuval gibidir ve her yıl aynı şekilde şaşırtıyor insanı.
Tekrar uykuya dalıyorum.

5

oğrudan bir Alman köpeğinin gözlerinin içine bakıyor buldum kendimi. Hayvanın yanında duran polis, asfalttan hemen kalkmamı emretti. İtiraz ettim. Kaldırım benim evimdir. Burası benim şehrim dedim. Belinden copunu çıkardı. Hanssen polis memurunun yanına geldi. "Birçok insan, polisin zaman ve enerjisini öncelikli olarak, tek isteği huzur olan, hasta ve yaşlı bir adama harcamasının yanlış olduğuna inanıyor," dedim.

Hanssen heyecanlı bir sesle polisin beni yerden kaldırmaya gücü yetmezse orduyu çağıracağını söyledi. Bir general geldi. Onun yanında üç tane daha Alman köpeği vardı. Elindeki silahı sallarken, neden yerde yattığımı sordu.

- Dinlenmek istiyorum, diye cevap verdim.

General insanların bana takılarak düşebileceğini söyledi. Ben başımı eğerek "kimseye sorun çıkarmak istemiyorum" diye cevap verdim. "Yandan dolanarak gitmeleri gerektiğini anlatan uyarı işareti koyabilirsiniz," dedim. Adamlar kaldırımda yatmanın yasak olduğunu söylediler.

Gözlerimi Hanssen'e çevirdim ve "Horluyor muyum?" diye sordum. Hanssen'in yüzü kızardı.

General ve polis memuru Hanssen'e yüzlerini döndüler.

- Horlamıyor muydu sence, önce biri sonra diğeri sordular.

- Bizi buraya sahte bir suçlama için mi getirttin sen Hanssen, diye hep bir ağızdan ona bağırdılar.

Hanssen oksijen hortumuna sarıldı. Köpeklerden biri arka sağ ayağını ayakkabımın yanında yukarı kaldırdı. Yerimden kımıldayamıyordum. İçinde bulunduğum çimento katılaşmıştı.

6

on birkaç haftadır Hanssen durumu daha kötüye gittiği için bizimle yemeğe oturmamıştı. Olaydan sonra her zaman oturduğumuz masaya tekrar geldiğim ilk kahvaltıda Isadora ve Jacobsen sevinçten ne yapacaklarını şaşırmışlardı. İki gün boyunca masaya gelmeye gücüm yetmemişti. İki saniyede bir bana kahve, su, ekmek, yağ, kahvaltılık ve ihtiyacım olduğunu sandıkları her şeyi ikram etmek için çabaladılar. İkram ettikleri her şeyin hepsini memnuniyetle kabul ettim.

Musevi Jacob'un ailesinin büyük çoğunluğu Auschwitz ve Treblinka'da yok edilmişti. İkinci dünya savaşından sonra Stockholm'de inşaat mühendisliği okumuştu. Buraya huzurevine geldiğim ilk günden beri bana oğluymuşum gibi sahip çıkmıştı. Ondan çok daha genç, benim yaşlarımda olan bir karısı vardı, onu bayramdan bayrama ziyarete geliyordu. Goldstein karısının özel doktorunu ona Alzheimer teşhisi koymak ve onu buraya yerleştirmek için ikna ettiğini düşünüyordu. Jacob bu teşhisin yanlış olduğunu ve bunun sadece ondan kurtulmak için yapıldığını söylüyordu.

Karısının nadir ziyaretleri pek o kadar samimi değildi. Tanıştıklarında Jacob dul kalmıştı. Kadın onun danışmanlık bürosunda sekreter olarak işe başlamıştı ve Jacob'a göre sonrasın da ise ona kancayı takmayı başarmıştı. Şimdi ise Jacob'un ilk evliliğinden olan oğluyla beraber firmayı yönetmeye başlamıştı. Jacob'a göre kadının onun oğluyla ilişkisi bulunmaktaydı. Toplama kamplarından ailesinden bir tek annesi hayatta kalmıştı. Kampta yaşadıkları onu alaycı ve duygusuz yapmıştı.

Savaş başlamadan kısa süre önce denizci olmuştu Jacob. Buenos Aires'te Tango şarkı sözlerini dinleme takıntısını bu zamandan

kalmaydı. Hemen hemen bütün sözler, sadece efsanevi Carlos Gardel'e ait olanlar değil de, bütün şarkı sözlerinde kadınlar tarafından aldatılan erkeklerle ilgiliydi. Bir seferinde bir şarkının son kıtasında gökyüzü gibi mavi, dağınık kaşların altındaki sivri bakışlarıyla bana "güvenebileceğin tek kadın insanın kendi annesidir," demişti.

- İşte şimdi ne kadar yalnız olduğumu anlıyorum, deyip gülümsemişti Jacob.

Jacob'u sevmiştim. Tek sevmediğim yönü bazen gereğinden fazla yardımsever oluşu ve sanki ondan çok daha genç olduğum halde onun kadar hareket edemememin büyük haksızlık olduğunu düşünerek davranmasıydı. Örneğin okuduğum bir şeye odaklandığım bir anda, başka bir yerde oturmak istemez misin? diyerek müdahalede bulunabiliyordu. Bu yüzden gün boyu ona Bay Yardımsever, diye hitap ediyordum. Isadora Dinesen 72 yaşında ve bir piyano öğretmeninin kızı, babası bilinmiyor. Annesi kesinlikle kim olduğunu söylemek istememiş ona. Isadora küçüklükten beri çeşitli bale okullarına gönderilmiş ve on dokuz yaşına gelince annesinin diretmelerine karşı gelerek Majorstu binasındaki Samson pastanesinde çalışmaya başlamıştı. O biraz tombul, hemen, hemen her zaman neşeli ama biraz dalgın birisi. Serbest dansın ustası ve ismini ondan alan Isadora Duncan'ın aksine o ardında bir flama gibi sürüklenen şal kullanmayı seviyor. Saçları, içinde hiç beyaz bulunmayan, siyah, kısa ve kıvırcıktır. Yanakları kırmızı, gözleri kahverengi ve güler yüzlüdür. Birinde Jacob şaka olarak ardında sürüklediği şalına kimsenin basmasından korkmuyor musun, diye sormuştu. Ona ne demek istediğini sormuştu. Jacob Isadora Duncan'ın 1929'daki dramatik ölümünü, şalının sürdüğü spor arabanın tekerleğine dolanmasını anlatmıştı. Dinesen'in gözleri önce heyecanla açılmış sonra üzüntüye boğulmuştu. Kendisini odasına kapatmıştı. Üç gün sürmüştü odadan çıkıp tekrar bizlerle oturmaya başlaması. Bana ve Jacob'a hiçbir açıklama yapmamıştı. Else arkama geçip omuzlarımı ovmaya başladı. Canım yandı.

Eski haline gelecek, öyle değil mi sizce de? Yakında tekrar her iki gözleriyle de görebilecek, hem de yaralarından bir tek iz bile kalmadan, diye ekledi Else.

Isadora ve Jacob kafalarını sallayarak, moral vermek için gülümsediler. Else "kahvelerinizi tazelememi ister misiniz? " diye sordu. "Hayır!" diye kafamı salladım.
- Fincanımın dibine azıcık koyabilirsin dedi Jacob.
- Benimkisini tam doldur, dedi Isadora.
Else gider gitmez Isadora masaya doğru eğildi, önce Jacob'a sonra bana bakarak fısıldadı:
"Burada bir şeyler dönüyor. Senin başına gelenler bir yana," deyip yanaklarımı okşarken "üçüncü katta 307 numarada kalan bunak kadının da pencereden düşüp öldüğünü biliyor musunuz? " dedi.
Gececi olan çalışana dört bölümün sorumluğunu birden bırakmışlar.
- Çok fazla abartmıyor musun Isadora, diye sordu Jacob.
Jacob'u gözetlediğimin farkına vardım. Gözlerine yeni melankolik bir ifade yerleşmemiş miydi?
- Ölen kadının kızından duydum, VG gazetesine anlatmış olanları, diye ısrarını sürdürdü Isadora.
Else günlük gazeteyle geri döndü. Gazetenin Jacob için bir mektup, Isadora için kadın dergisi gibi olduğunu söylemek daha doğru bir tespit. Doktor Torp'un beni tekrar muayene etmesi gerektiğini söyledi Else.
- Kahvaltın bitti mi, diye sordu Isadora.
- Evet.
Else çok yoğun olduğu için müsaadesini istedi. Doktor Torp hazır bekliyordu. Odaya girer girmez:
- Son zamanlar hiç kolay olmadı senin için. Olanları takdir edilecek bir şekilde karşıladın, dedi Torp. Sağ elini yatağımın kenarındaki demirde gezindirdi.
- Karanlıkta kalmak kolay değildi, dedim. Torp ellerini kâkülüne götürürken Else'ye beni yatağa koymasını ve gömleğimin düğmelerini açmasını söyledi. Stetoskopla göğsümü dinledi ve nabzımı ölçtü.
- Her şey normal görünüyor.
- Çok şükür, dedi Else.
- Senin bir kızın var, diye duydum, dedi Torp.
- Başka akrabaların da var mı?
- Hayır.

- Yaraların rahatsız ediyor mu?
- Hayır.
- Ve kızın Güney Afrika da yaşıyor.
- Evet.
- Sık, sık görüşüyor musunuz?
Sorusuna cevap vermedim.
- Sessizliğinden nadir görüştüğünüz sonucunu çıkarabilir miyim?
Tekrar sessiz kaldım.
Komodinimin gözündeki mektubunu düşündüm. Sık, sık el yazına bakmak ve okumak için çıkardığım mektubun ilk satırlarında Cape Town'daki bahçende, iki jakaranda ağaçlarından bahsetmişsin. Harika bir girişle: on beş metre boyundaki ağaçların bütün tonları, maviden menekşeye, menekşeden eflatun ve pembeye uzanan renklerle dolu çiçekleri anlatmışsın. Çiçekleri 'ses çıkarmayan cennet kokan çanlara' benzetmişsin.
- Bu hastanedeki doktorlar aile konusuyla yakından ilgileniyorlar galiba, dedim.
- Senden önceki doktor da yanına taşınacağım bir yakınımın olup olmadığını sormuştu.
- Belki de ben samimi olarak seninle ilgilenen akrabalarının olduğunu ve ziyaretine gelmelerini istediğim için sordum.
- Kızım ve damadım birkaç gün önce koyulduğum yerde kaldığımı öğrenirlerse çok kızacaklar.
- Bu talihsiz bir kazaydı. Bunu çok iyi biliyorsun.
- Pencereden düşüp ölen bunak kadın da mı talihsiz bir kazaydı?
- Şimdi haksızlık ediyorsun işte.
Dudağının üstü terlemişti. Sağ gözünü bir kaç kez kırpıştırdı. Blöf yaparak:
- Gazeteye yansımayan konu, onu kızının bulmasıydı, dedim.
Doğrudan bana dikti gözlerini. Artık gözlerini kırpmıyordu. Sessiz kalarak bir şey demedi.
- Olay ertesi gün fark edildi. Ben bunamadım daha, bu olaydan genel olarak sorumlu tutulacak kişinin sen olacağını biliyorum, dedim.
Neden susmuştu?
- Burada neler döndüğünü açıklamamdan korkuyorsun değil mi?
Gözlüklerini çıkarıp, saçlarını yana atarken, gözlerini yorgana dikti.

- Başıma gelenleri kimseye anlatmayı düşünmüyorum, hele kızıma hiç anlatamam. Onu huzur edebileceğimi mi sandın?
- Ben...
- Söyleyeceklerim daha bitmedi. Dahası var. Bittiğini ümit etmiştin galiba. Konuşabilecek durumda olduğum ve olan biteni anlatabilecek oluşum seni korkutuyor. Ben koridorda yürüyen, daha doğrusu ileri geri üşüşen nerde ve neden burada olduklarını bilmeyen, kollarını yana açan hayaletler gibi anlaşılmayan konuşmalarıyla öksüren salyalarıyla saçmalayanlardan değilim. Ben onlar gibi hiç değilim.
- Evet, haklısın sen sadece yürüyemiyorsun, dedi.
- Yürüyememenin ne demek olduğunu anlayabilir misin? diye sözünü kestim. - Bir kertenkele, bir timsah, bir geko, bir semender bile yürüyebiliyor.
- Fizik tedavi bazı rahatsızlıkları giderebilir.
- O bölüm kapatıldı. Bunu biliyorsun. Bütçeyi sen onayladın.
Saatine baktı doktor, yeni bir Rolex. Tedirgin bir şekilde öksürmeye başladı.
- Benim başıma gelenler gazeteye yansımadı. Şimdilik.
- Çok üzücü bir durum, hem senin başına hem de yaşlı kadının başına gelenler. Durum hakkında her şey tam net anlaşılmasa da, üzücü bir durum olduğu hakkında hiçbir şüphe yok.
- Kadına gelince... Yaşamına ne şekilde son vereceği kişinin kendine ait özel seçimidir.
- O bunamıştı ama.
- Sıkı bütçemize, öncelikle ben çok üzüldüm.
- Hayır, diyebilirdin.
- Evet
- Bir itirazda bulundun mu?
- Aslında seninle konuşmak istediğim konu, seni bulduğumuz gün biraz...
Konuşmasında bir duraksama oldu. Söyleyeceği kelimeleri arıyordu; hafızan biraz karışmıştı.
Saatine tekrar baktı, kafasını sallayarak odadan çıktı.

7

larm ipini çekip yardım istemeli miydim? Sabah temizliğinden sonra yataktan kaldırıp pencerenin yanına tekerlekli sandalyeye oturtulmuştum. Burada oturmayı kendim istemiştim. Else koridorda durmamı istemişti ama ben istememiştim. Sadece bana ait olduğunu hayal ettiğim manzaraya bakmak istemiştim. Burada oturmaktan sıkıldığım da yardım isteyeceğime söz verdiğimde odada yalnız bırakıp gitmişlerdi.

Dışarıdaki kulübeyi, ağaç ve çimenleri seyrediyorum. Sandalye oturağının yumuşak olması belimi doğrultmamı engelliyor. Baktıkça vücudumun düşüşten hasar gördüğü yerlerini daha net görmeye başladım. Sandalyenin frenlerini açarken, yarım metre uzaklığımda bulunan yardım ipine bakıyorum. Ellerimin her biri tekerleklerden birini kavradı. Sol elim hâlâ güçsüzdü. Yatağa doğru arka, arka sürerek kapıya kadar ulaştım. Kolumu öne uzatıp kapının kolundan tutarak aşağı çektim. Birkaç dakika uğraştıktan sonra sandalyeyi doğru pozisyona getirerek, koridora doğru geri, geri çıkmayı başardım. Sol tekerlek kapıya takılsa da biraz uğraştıktan sonra kapıdan sıyırabildim. Koridorda bir tek yaşlı, Bayan Martinsen vardı. Üzerine mavi sabahlığını giymişti. Ağarmış beyaz ve arkaya taranmış saçlarının altında solgun ve uzun bir surat vardı. Gözleri gri ve büyüktü. Daireler çizerek, giydiği kocaman terliklerle paytak paytak yürümeye çalışıyordu. Her zaman oturduğum yere geldiğimde sandalyenin frenini kapatır kapatmaz beni fark etti ve çizdiği daireyi yarıda bırakarak bana doğru yürümeye başladı. Yanıma iyice yaklaştığı zaman gerçekten ne kadar eğri ve ufak tefek olduğunu gördüm. Sabahlığını aldığı zamandan şimdiye vücudu çok küçülmüş olmalıydı. Durduğu yerden aşırı büyük kabuğu olan bir karidese benziyordu. Göz göze geldiğimiz de ellerini öne doğru, üzerine gelen karanlık bir duvarı durdurmak ister gibi uzattı. Ellerinde iki tane çiçek taşıyordu. Ne korku ne de sevinç ifade etmeyen

bakışlarını bana dikmiş ve sanki beni çocukluktan beri tanıdığı bir arkadaşıymışım gibi, anlaması imkânsız bir ilgiyle izlemeye başladı. Kadın konuşmadığı gibi, koridorun diğer ucundan gelen belirgin ayak seslerini de algılamadı. Gelen Doktor Torp'tu. Birden doktorun ziyaret zamanı olduğunu hatırladım. Koridorun boş olması bu yüzden olmalıydı. Huzurevi sakinleri yataklarındaydılar. Herkes doktorun ziyaretini bekliyordu.

Umutlar sönüyor.

Umutlar canlanıyor.

Konumu itibarıyla girip çıktığı odalarda ne kadar güçlü bir etkiye sahipti. Önümüzden geçerken ben ve Bayan Martinsen'i kafasıyla selamladı sonra giydiği beyaz gömleğinin kısa kollu olmasından dolayı iyice açığa çıkan saatini kulağına kaldırarak dinledi.

- Yeni saat mi aldın kendine, diye sordum

Cevap vermedi.

Bayan Martinsen çiçekleri bana uzattı. Yemekhanede yolunmuş bir çiçek vazosunun olup olmadığını göremiyordum bulunduğum yerden. Zayıf ve solgun bileklerinden tutarak ona teşekkür ettim. Mavi damarlı ellerinde hiç bir direnç yoktu. Bunun sebebi güçsüzlüğü mü yoksa benim onu yönlendirmemi istediği için mi yapıyordu bilemiyorum. Hâlâ ağzını açıp tek kelime etmemişti. Torp güvenlik odasının kapısını açıp içeri daldı. Kadına en yakın sandalyeyi işaret ederek Bayan Martinsine oturmasını söyledim. Bana bir şey soracakmış gibi baktı. Oturmasını kolaylaştırmak için yavaşça ellerini sandalyenin kollarına götürdüm. Sonunda yerine oturmayı başardı. Tekerlekli sandalyemi çevirip güvenlik odasına doğru yavaşça sürmeye başladım. İçeriden Else ve Torp'un sesinden başka ses duyulmuyordu. Kapının tam ortasında kare şeklinde küçük bir pencere vardı. Sandalyemi iyice yanaştırdım kollarımın yardımıyla içeriyi görebilecek şekilde yukarıya doğru gövdemi doğrultum. Sırtı bana dönük olan Else'nin kısmen kapattığı görüntüden Torp'un, kanepede oturduğunu anladım. Elinde tuttuğu mavi dosyadan bir şeyler okuyup elleriyle bir yerleri işaret ediyordu.

İsmimi mi duydum ben?

Torp kafasını sallarken, karmaşıklık olduğu zamanlarda hep yaptığı gibi gözlükleriyle oynamaya başladı. Camdan içeriye bakmaya devam ettim.

Bir tıkırtı mı duydum?

Else konuşurken Torp kahve mi içiyordu? Else ondan daha fazla konuşuyordu. Konuşulan cümlelerden birkaç şey duysam da duyduklarımı anlayamıyordum. Hareketlerinden İçerdeki havanın kötü olduğunu anlamak zor değildi. Ne oluyor acaba?

Kauçuk tabanların linolyum tabana temas eden sesini duysam da hâlâ pencereden içeriye bakmaya devam ediyorum. Göz ucundan gelenin Jacob Goldstein olduğunu anladım. Çabuk döndü ama yeterince hızlı dönemediği için onu fark ettim. Birden artık bir seyirci değil de bakışlarının bir nesnesi haline geldiğimi anladığımda yüzüm kızarmaya başladı.

- Ona ben sadece Else'ye Bayan Martinsen'e odasına gitmesi için yardım etmesini söyleyecektim, dedim.

- Bunu ben de yapabilirim, dedi Jacob.

- Çok düşüncelisin.

- Lafı mı olur.

Sandalyemi çevirip, her zaman oturduğum yere doğru sürmeye başladım.

8

acob yatmadan önce, ara salonda oturup biraz konuşmak istediğini söyledi. Güvenlik odasından içmek için kırmızı şerbet getirmelerini rica edelim, dedi. Başımı salladım. Elinde iki bardak şerbetle, bir damla bile dökmeden geri döndü ve duvara yakın duran alçak sehpanın üstüne bıraktı. Kendi bardağını daha ayaktayken başına dikti. Boş olan sandalyeye oturmak isteyip istemediğini sordum. Cevap vermedi. Onu daha önce hiç bu kadar huzursuz görmemiştim. Bana ne soracağını anlatmadan tekrar güvenlik odasına gitti. Gittikten bir dakika sonra geri döndü ve beni personelin yemek, yatak taşımak için kullandığı asansöre götürmek için terasa çatı katına çıkarmak için izin aldığını söyledi. Ben daha bir kelime bile edemeden kendimi asansörün kapısının önünde buldum. Çatı katından Östensjö suyu görünüyordu, anılarımda kalandan daha büyüktü. Ufukta görünen koyu bir çizgi yerdeki suyu gökyüzünden ayırıyordu. Bu görüntüsüyle göl kırışmış bir keçeyi anımsatıyordu. Etrafı köpüren dalgalardan kalan beyaz bir perde kapladı. Karada Kanada kazları ve ördekler gece uykusuna hazırlanmaya başlamıştı. Dalgalar tekrar yayılmaya başlayınca, çaresizce, uyuyan bir kişinin kendiliğinden işleyen nefes alış verişleri gibi dalgalar gelip gidiyordu. Dalgalar geri çekildiğinde kıyıdaki kamışlıkta sürüklediklerı dal ve yaprakları bırakıyordu ardında. Güneş daha tam batmıştı. Pencereler önce kıpkırmızı oldu, ardından etraf karanlığa gömülürken hafif pembemsi menekşeyi anımsatan renkler manzaraya hâkimdi. Ben buraya daha önce hiç çıkmamıştım. Kuzey Sköyen Çiftliği, Oppsal semti ve Östensjö suyuna yakın evlerinden yükselen ışıkları izlemek büyülüyordu insanı. Kuşlar gecenin sessizliğine hazırlanmıştı. En etkileyici olan ise ağız ve burundan içeri sızan

yumuşak ve temiz havaydı. Ne kadar güzel bir manzaraydı bu böyle. Jacob'a beni buraya getirdiği için ona teşekkür ettim. Huzurevinin içindeki ağır ve derinin her gözeneğine işleyen havasından çok farklı bir şeydi buranın havası. İçeri havasından mı beyazladın sen böyle, diye sordum. Hanssen'in artık yemeğe gelmemesi üzücü bir durum, diye cevap verdi. Jacob damın eşiğine giderek korkulukları tuttu ve aşağıda bulunan araba parkına baktı. Alçak ama her kelimesini duyabilecek bir sesle, buraya son bir haftadır her gün geldiğini ve kafa üstü asfalta çakılmanın mümkün olup olmadığını araştırmak için baktığını anlattı. Ağzımdan bir kelime çıkmadı.

- Ben doğmayı istemedim. Neden sonumu belirleyen kararı ben kendim vermeyeyim? Bir hayat nedir ki, cinsel bir ilişkinin meyvesi. Bunun kutsal hiçbir yanı yok. Ben Hanssen gibi çaresizlik içinde hayatımı geçirmek istemiyorum.

Nefes aldı.

- Ben bir korkağım, atlayamadım.

- Sence bu seni sevenlere karşı bencillik değil mi? Senin ailen var, üç nesil hem de.

Sakin konuşmaya çalışıyorum.

- Üzülürler ilk saatlerde, günler belki, ama sonra seçimimi kabullenirler. Zamanla keyifli anıları hatırlamaya başlarlar. Burası güzel değil mi?

Yüzümü Östensjö çiftliğine doğru çevirdim. Çatı katı kapısının üstünde asılı olan lambanın ışığı yüzlerimizi aydınlatıyordu. Yüzümü saklamaya çalıştım.

- Hayattan çıkmanın kolay bir yolu olduğunu bilseydim ona tahammül etmem kolay olurdu. Geceleri komşu odadan çığlık ve ağlama sesleri duyuyorum.

- İtaat etmek topluma yararlı birer birey olmanın en etkili yöntemidir öyleyse derken bir yandan da sinirlerime hâkim olmaya çalışıyorum.

- Bu kadar fazla konuşmamalıydım. Yaşlı insanların da depresyona girmeye ve bunu dile getirmeye hakları var, dedi. Ses ve cümlelerden kesitlerin içimde büyüdüğünü his ederken birden kendi sesimi duymaya başladım.

- Sen bana yaşmak istemediğini söylüyorsun, ben ne, diyebilirim ki? Benim de senin gibi yapmamı istiyorsun? Sen yürüyebiliyor, bisiklet sürebiliyor, kayak yapabiliyorsun. Beş sene evvel Birken yarışına katılan sensin. Söylediğin sözler, senden daha kötü durumda olan bana yapılan bir hakarettir. Ben bir işe yaramayan bir birey miyim yani? Etkili, 'anlamlı', seçici bir toplumda bir provokatör olarak yaşayan bir hakaret unsuru muyum söyle bana. Sen bir korkak mısın Bay Birkenci? Beni geri aşağıya, odama götür!

Sandalyemin kollarından tuttu ve asansöre doğru sürmeye başlayınca kafamı ona çevirerek:

- Sende benim gibi karanlık bir depoya kapatılsan, ölümün bekleme odasına mahkûm edilsen benim gibi, ölüm ve intiharı romantikleştirmekten vazgeçerdin belki. Adamın yüzü kırmızıdan beyaza dönmüştü.

- Çok özür dilerim senden, dedi defalarca ve elini omzuma koydu.

Elini omzumdan iterek attıktan sonra kafamı önüme çevirdim.

O beni duyamayacak şekilde "Hayatın içinde bir rehin miyim ben?" diye söylendim kendi kendime. Odamın kapısının önüne gelince ayrıldık. İkimiz de tek kelime etmedik.

Kafam ısınmış yanıyordu, göğsümden terlemeye başladığımı fark ettim. Ateş gibi kızgın bir mızrap ciğerlerime isabet etti.

Sevgili Selma!

Sofokles'in Antigone eserinde sfenks Oedipus soruyor, önce dört ayak, sonra iki ayak ve en son üç ayak üstünde duran varlık nedir, diye. Bunun cevabı insandır. Dört ayak üstünde sürünüyor, sonrada iki ayak üstünde yürümeye başlıyor ve en son üçayak üstünde kalıyor, çünkü yaşlandığı zaman bir yerden bir yere gitmek için baston kullanmak zorunda kalıyor.

Jacob'a avazımın çıktığı kadar bağırarak baston bile kullanma lüksüne sahip olamayanların da olduğunu söylemeliydim. O ayrıcalıklı olanlardandı. Şımarık, vücut asaletlilerden, kendini beğenmiş olan, ağzında gümüş kaşık değil de altın kürekle doğmuş olanlardan, iki ayağıyla aynı derecede sekemediği için mızmızlananlardandı. Birken yarışında her sene derece almadığı için üzülen, bir parmağı eklemden ayrılsa, kaslarında süzülme ağrısı olan, çarpık dişlerinden şikâyetçi saçlarının eğriliğini

beğenmeme lüksüne sahip olan kişilerdendi. Bunu ona avazımın çıktığı kadar bağırmalıydım ki susmam için bana yalvarmak zorunda kalmalıydı.
Odama gelmiştim ve pencereden dışarı bakıyordum. Hanssen yatmıştı. Yatağının etrafına perde çekilmişti onu göremiyordum. Sandalyemi başucumdaki komodin ve yardım ipine yakın yere sürdüm. Bir ara ipi çekmeyi düşündüm. Yatağa çıkabilmek için yardıma ihtiyacım vardı.
On beş yaşına gelene kadar bacaklarım benim sadık emir kullarım gibi davranmışlardı. Her şey geçecek, geçen yıllar içerisinde bacakların uzayacağını, güçleneceğini ve esnekliğini koruyacağını sanmıştım.
Kayakta daha yüksek atlayacağıma ve daha güzel kayacağıma inanıyordum. Bacaklar yalan söylediler, beni yanıltıp altımdaki dengeli sabit tabanı yıktılar. Doktorun tavsiyesini göz ardı edip teşhis konduktan sonra son bir kez daha kayak atlaması yaptım. Havada süzülme duygunu bütün hayatım boyunca hatırlayacağımı ümit ettiğim için yapmıştım bunu. Bu atlayış bana hayatıma mal olacaktı az daha, ama havada süzülme duygusunu hâlâ hatırlıyorum. Vücudumun bana yaptığı ihanetin şokunu atlattıktan sonra yeni durumumu kabullenmeye başlamıştım. Çaresizliğe teslim olmak yerine korkusuz olmayı öğrendim. Sağlam olan kaslarımı onlara aşırı yüklenmeden çalıştırmaya başladım Selma, ama bazen fazla yüklendiğim de oluyordu. En kötüsü çok acı çekmek değildi, kötü olan cesaretimi kaybetmemdi. Sen bunu defalarca görmüşsündür. Nina bile başlangıçta durumu kabullenmekte zorlanmıştı. O beni birçok farklı durumda görmüştü, ama cesaretsiz oluşumu görmeye alışkın değildi. Bedenin işlememesi bir yana, ama bedenle kafanın aynı anda durması Nina'yı endişelendirmişti.
Hanssen horlamaya başladı. Yardım ipini iyice elime aldım ama çekmekten vazgeçtim. Kimseden yardım istemeyecektim. Sandalyede kıpırdamadan otura kaldım ta ki, etrafımı saran karanlıkta kol ve bacaklarımı göremeyecek duruma gelene kadar. Kafam birkaç saatliğine boyundan aşağısıyla olan kısımdan bağlantısını koparmayı başardı.

9

sadora ertesi sabah kahvaltı masasında bana uzun, uzun baktı. Bir şey mi oldu, diye sordum. Jacob'la beraber kaybolduğumu fark ettikleri günden beri hâlâ şokta olduklarını söyledi. Aniden yüzünde bir gülümseme belirdi. İştahının düzelmiş olması ve yaralarının bu kadar çabuk iyileşmiş olması bir kutlamayı hak ediyor, dedi. Odasındaki bir çantadan yarım şişe konyak getirmek istediğini söyledi. Jacob ona yavaş konuşmasını söyleyerek etrafına bakınırken, bu sabahın yaşadığı diğer sabahlardan en güzeli olduğunu söyledi. Neşeli oluşunun şerefine altın sarısı gömleği ve mavi kravatını giymişti bugün. Isadora onun kıyafetini methetti.

- Öyleyse dün gece ki ruh halinden kurtulmuşsun, diye cevap verdim.

Jacob tedirgin gözlerle Isadora'ya baktı. Isadora' nın kırmızı güllü turkuvaz elbisesine iltifat etmekte gecikmedi Jacob. Benim kıyafetim hakkında ise bir kelime edilmedi. Üzerimde gri bir pantolon ve beyaz kısa kollu bir gömleğim vardı. Yemeği hızlı ve sessizce yerken o ikisini ve Hanssen'i düşündüm, yakınlarım olarak onlar kalmıştı. Tesadüfen aynı masada buluşmuştuk. Daha kötüsü de olabilirdi.

Yemekten sonra verandaya çıkıp hava almak isteyip itemediğimi sordular. Huzurevi sakinlerden çoğu veranda da oturmaya çıkmışlardı bile. Nerdeyse evet, diyecektim, ama müsaademi isteyip odama gitmem gerektiğini ve yazmaya başladığım mektubuma devam etmek istediğimi söyledim. Hayal kırıklığına uğradılar. Benim için çok değerlisiniz demek istedim, diyemedim. Kahvaltı için teşekkür ederek onların gözlerine bakamadan yemekhaneden ayrıldım. Odanın kapısını aralayarak arka, arka kapıdan içeri girdim. Onlarla verandada oturmaya gitseydim kendini beğenmiş hastaların yatalaklık yaraları, atriyal fibrilasyon, beyin felci, grip, zatürree, diğer felçler, kalp krizi ve çeşitli kırık çıkıkları anlatan bir dünya kadar gereksiz kelimeleri duymak zorunda kalacaktım.

Hastalık hakkında konuşacak bir şey kalmadığında ise, yemekler, sindirim sorunları ve havayı suyu anlatan konular güne uygun konular olarak konuşulacaktı. Havadan sudan konuşmayı sadece kendileri veya başkalarının hastalıklarını konuşabilmek için kullandıkları bir gerekçeydi. Hastalık ajitasyonlarına olan iştahları sınırsızdı. Isadora ile Jacob'ta ise bu durum farklıydı. Tabi ki onlarla konuşabilirdim, ama diğerleri konuşmalarımıza müdahale edeceklerdi. Odanın penceresinden dışarıya bakmak benim için daha iyiydi. Hanssen yoktu, birkaç saatliğine kan tahlili yaptırmak için çıkmıştı. Canım sıkılsa da hayatın çok uzun değil, çok kısa olduğunu kabul ediyor ve can sıkıntısıyla geçen zamanın kısıtlı olduğu gerçeğiyle avunuyordum. Hayat sıkıcı olmaktan çok daha kısaydı. Arkamdan kapı kapanınca odada yalnız olmadığımı fark ettim. Kafamı pencereye doğru çevirdim. Dışarıdaki ışığın daha keskin oluşu kim olduğunu görmemi imkânsızlaştırıyordu. İki camın arasında duvara yakın, iki kolunu arkasında bağlayan bir figür gördüğümü tahmin ediyorum. Dilim damağım kurudu ve sandalyemle geri, geri giderek kapıya çarptım. Tam bağıracaktım, - ya davetsiz misafir sinirlenirse, diye düşündüm. Sesim soluğum kesilmişti.

Daha yeni, yeni içerinin ne kadar sıcak olduğunu fark ettim. Bütün herkesin verandada olduğunu fırsat bilerek içeriye giren bir hırsız veya uyuşturucun etkisinde kalan bir uyuşturucu bağımlısı olabilirdi odaya giren kişi. Dışarıdan herhangi birinin elini kolunu sallayarak huzurevinden içeri girmesi zor değildi. Else bu konuda bizi uyarmıştı. Ellerimi kafamı ve yüzümü korumak için suratıma kaldırdım.

- Seni çok iyi görebiliyorum, dedi önümde duran ses.

Sesinden erkek olduğunu anladım. İstese bana destekli bir iki darbe vuramayacak uzaklıkta değildi.

- Güneş yüzüne mi geliyor? Gözlerini korumak için mi ellerini yüzüne kaldırdın?

Hemen, hemen bütün herkesin binanın diğer ucunda olduğundan haberi olmalıydı.

- Artık yürüyemediğini görüyorum, dedi alçak bir sesle.

Saldıracak doğru zamanı yakalamak için, beni uzun bir süre yakın takibe almış olmalıydı. Üşümeye başladım.

Sesi yabancıydı, ama bir hırsız bu şekilde konuşmaz ki. Rahat nefes almaya başladım, ellerimi yüzümden indirip tekerlekleri tutarak birkaç santim ileriye sürdüm.

- Odama izinsiz girdiğini biliyorsun herhalde? Kimsin sen?

- Kapın açıktı.

- Kimse sana girmen için izin vermedi.

Arkasında bir bıçak saklaması hiç de zor değildi onun için. Komodinin üstündeki eşyalara dokunmamıştı sanki. Yaklaşmak için biraz daha ilerledim. Tıraş olmamıştı, sakalları gri beyazdı. Saçları dağınıktı, defalarca yeleği elleriyle düzeltmeye çalışmış gibi duruyordu. Seksen yaşına yakın olmalıydı, ak saçlı, bükülmüş, uzun ve zayıf yapısıyla, El Greco'nun, 16. yüzyıldan kalan 'Pişman Peter' modelini anımsatıyordu. Ellerini kenetledi ve kocaman kahverengi gözlerindeki tuhaf bir ifadeyle bana baktı. Kol düğmeleri açık olan beyaz uzun kollu gömleği gri eşofman pantolonun üstünde bir cüppe gibi duruyordu. Çıplak ayakları eski püskü kahverengi sandaletlerin içindeydi.

- Beni daha önce gördüğünü söylediğinde yalan söyledin değil mi?

Güvensizliğimi ona belli ettiğim için kendime kızdım.

- Ben ikinci katta oturuyorum. Beş yıldır da oradayım. Çatı katına çıkıp sigara içerken seni görmüşüm. Ara salonda oturduğun zaman da cam kapıdan seni gördüğüm olmuştur.

Sessizliğimi sürdürdüm. Beni, haberim olmadan gözetlemiş olması hoşuma gitmedi.

- Eskiden mesleğim tomrukçuluktu. Ellerimi kullanarak çalışmayı özledim.

Onun davranışlarındaki samimiyeti beni etkilemişti ve az daha bende ona kendi hayatımı anlatma hatasına girecektim. Bir an onun odama izinsiz girdiğini ve beni korkuttuğunu unutmak üzereydim.

- Beni kapı dışarı etmek için yardım çağırmadığın için sana minnettarım, dedi.

Sesi manalıydı.

- Aslında tam da bunu yapmalıydım, dedim kısaca. Şimdiye kadar yüzündeki ifade şaşkınlık ve endişe arasında gidip gelmekteydi. Aniden bu ifade hüzüne dönüştü. Pencereden dışarıya hızlı bir göz

attı, gözetlenmediğimizden emin olmak istiyormuş gibi bir hali vardı.
- Ben firardayım. Beni bulmamalılar, taburcu edecekler.
- Buna inanmamı beklemiyorsun herhalde?
- Burada kalamayacak kadar iyileştiğimi söylüyorlar, dedi.
Bakışlarını doğrudan yüzüme yöneltti. Gözlerinde irisin etrafında sarımsı bir çember vardı. Cildi solgun ve çekikti.
Kız kardeşimin kâğıt bir kutuda gönderdiği mektuplarımı bana getirmişlerdi. O apartmanıma gitmiş ve çekmecelerin gözelerinde bulunan mektuplarımı toplamış. Eskiden eski mektupları okumaktan hoşlanırdım.
Adam bakışlarını tavana çevirirken, gözleri nemlenmişti.
- Kutunun tamamını alıp bir zarfı bile açmadan odamdan çıktım, diyerek konuşmaya devam etti.
- Peki, neden?
- El yazısını görmek istemedim. Eskiden yaşadığım hayatımı yeniden keşfetmek istemedim. Tekrar hatıraların saldırısına uğramak istemedim.
Pencere doğru dönüp kulübenin bulunduğu yöne doğru işaret etti.
- Bir gece, geçen sonbahar, kutudaki her şeyi yaktım ve küllerini oraya gömdüm.
Duraksadı biraz ve alçak bir sesle konuşmaya devam etti:
- Hayatımda pişmanlık duyduğum birçok şey yaptım ben. Boşanmak, zimmetime para geçirmek gibi şeyler. Hayatımdaki hayaletlerin beni paramparça etmesine izin veremezdim. Düşünceler kocaman çekirgeler gibidirler. Uzun ve hızlı sıçrarlar ve yıldırım hızıyla çoğalırlar. Nerede duracaklarını kestirmek imkânsız oluyor. Gitgide yüzü daha da fazla kızarmaya başladı. Alnında şişen iki damar belirgin hale gelmişti.
- İlk seneye kadar tekrar evime döneceğimden emindim. Zaman geçtikçe bunun imkânsız olduğunu anladım. Mektuplar ve evim başka bir zamanda kaldılar.
Eliyle saçlarını taramaya başladı. Bir an firarda olduğunu ve arandığını unutmuş gibiydi. Ağırlığını sağdan sol ayağına alırken yüzündeki kılları çekiştirerek derin bir nefes aldı.
- Sen neden tekerlekli sandalyede oturuyorsun?

- Ben buraya kasımda geldim. Evde çok fazla düştüğüm için özel doktorum evde yalnız yaşamamın tehlikeli olduğunu söyledi. Dul kaldım ben, dedim.
- İlkbaharda hâlâ yürümeye çalışıyordun, hatırlıyorum, sen yürütece tutunurken birisi de ayakta dengeni sağlaman için sana yardımcı oluyordu.
Kafamı salladım.
- Yürümekten çok yerde sürüklenmeye çalışan bir denizkızına benziyordum.
Bakışlarıyla beni iyice inceledi:
- Denizkızı kadar güzel değilsin sen.
- Yıllarca elimle belimi destekleyerek zor da olsa yürümeye çalıştım. Uzun bir süre yok olan kaslarımın yerine dengemi kullanarak bunu başardım. Otuz yaşına geldikten sonra sık, sık tekerlekli sandalyeden kalkabilmek için yardıma ihtiyaç duymaya başladım.
- Öyleyse sen yaşlanmakla beraber hastasın da?
Cevap vermemi beklemeden:
- Özlem duygusunun birden çok ifadesi var, dedi ve başını salladı.
Çabucak cama döndü.
- O az ilerde gördüğün ormana taşınacağım.
- Östmarka'yı mı kast ettin, diye sordum.
- Adı neyse o.
- Arayabileceğin kimsen yok mu?
- Bir yeğenim var, ama onu aramak istemiyorum. Altı yıldır görüşmüyoruz.
Konuşmalarda bir duraklama oldu.
- Beyin araştırmacısıdır kendisi. Meleklere inandığım için benimle alay ediyor.
- Biliyor musun bana ne diyor? Dünyanın her köşesini baştan aşağı gezdiğini ve hiçbir yerde meleklere rastlamadığını söylüyor.
- Bende hiç görmedim, diyerek konuşmasını böldüm.
- Yaptığın beyin ameliyatlarında kaç tane düşünceyi gözlerinle gördün, diye ona sordum. O zaman bir şey demeden sustu, dedi.
Alnındaki damarlar şimdi daha da belirgin hale gelmişti. - Benim gitmem gerekiyor. Söz ver kimseye bir şey söylemeyeceksin.
- Tamam, dedim.

Yerden eski model bir Bergans çantayı alıp omzuna attı. Zayıf ama güçlü elleriyle ellerimi sıktı. Gözlerinde yaşlar birikmişti.
- Ne kadar minnettar olduğumu bilemezsin
- Adın ne senin, diye sordum
- Bilmiyorum, dedi ciddi, ciddi.
- Buraya gelmeden önce nerede yaşıyordun?
- Çok zor sorular soruyorsun, dedi. Her şey için teşekkür ederim.
Gitmeden günümüz dünyasında nadir rastlanan bir tarzda eğilerek kibarca selam verdikten sonra çıktı.

10

omodinin çekmecesini açıp içinden küçük fotoğraf albümünü aldım. Bakıcı Erika Madsen, bana albümü alınış ve buraya gelmeden bir gün öncesi, naylon ceplerine sen ve Nina'nın resimlerini koymama yardımcı olmuştu. Toplam 24 resim var içinde. Albümü, çantamı ve gar dolabın alt bölümünde bulunan naylon poşetteki kitapları, yanıma almama izin verdiler. Bununla beraber birde mavi takım elbisem, beş gömlek, iki pantolon, iç çamaşırı, çorap, iki çift ayakkabı ve tuvalet malzemesi koyduğum kahverengi çantayı da buraya getirdim. Az daha ambulans şoförü ve yardımcısına Tandberg markalı kayıt cihazını da yanıma almak istediği söyleyecektim vazgeçtim. Düşünsene birbirimize sorduğumuz soruları, geçirdiğimiz Noel günlerinde yıl içerisinde yaşadıklarımızı tartıştığımız röportajlarımızı. Ayrıntılı röportajlardı, sık sık birbirimizin sözünü keserdik çünkü unuttuğumuz ve eklemek istediğimiz bir şeylerin olduğunu hatırladığımızda devam ediyorduk. Ben evdeyken ses kayıtlarını sık, sık dinlerdim. Yılbaşı sabahının ilk günü değil miydi kayıtları ilk dinlediğimizde? Kimse senin kadar yüksek sesle gülmüyordu çocukluğun erken yıllarından kalan konuşmalarını dinlediğin zaman. Nina'nın sesi zamanla derinleşmişti. Sesinin değişmesi hastalığıyla alakalı mıydı, diye çok düşündüm. Sen ve Nina'dan hatıra olsun, diye yanıma neleri aldığımı tahmin bile edemezsin. Burada çantanın içinde duruyorlar. Nina dan, o ölmeden önce örmeye çalıştığı kırmızı, beyaz ve mavi renkli kazağı aldım. Mavi renk kazağın taban rengini oluşturuyor. Beyaz kar kristallerinin altında üç kırmızı ren geyiğidir motifi var. Örgüyü nerdeyse bitirmişti. Kazağın bir kolunu da eklemişti. Senden ise Norveç Kupası'nda oynadığınız önemli

maç, A grubuna yükseldiğiniz son mücadelede kullandığın formanı getirdim. Maçtan sonra formayı yıkamak istememiştin. Oppsal'i yendiğiniz müsabakadan formada kalan yeşillik hâlâ üzerinde duruyor. Albümdeki ilk resimleri Dagny halan çekmişti. Nina Reine'de kiraladığımız Dümen kulübesinin çatısında uzanmış, sen ve ben ise beyaz giriş kapısının önünde yan yana oturmuşuz. Resimde tahminimce beş yaşlarındasın. Nina üzerimize bir kova su dökmüştü. Üstümüzde mayolarımız var ve hep birlikte gülüyoruz. Suyun birazı kafama çarpıp kapının yanındaki küçük pencereye sıçramıştı. Bu resme tekrar, tekrar bakmak tan hiç bıkmıyorum, Selma.

Kapı çalındı. Gir, diyecek zamanı bulamadan Torp'u tekrar karşımda buldum.

- Geçen gün için teşekkür ederim, dedim.

- Else'ye toparlanmana yardımcı olacak hapları sana versin, diye talimat verdim. Kafa karışıklığı yaşadığın şok edici vakadan sonra normal bir durumdur. Bütün veriler orada unutulduğun da yataktan düştüğünü gösteriyor. Yaşadığın stres büyük olasılıkla kısa süreli hafıza kaybına yol açmıştır, dedi.

- Hapların neleri iyileştirdiği inanılmaz. Benden başkasına da zorla ilaç tedavisi uyguluyor musunuz?

Ayaklarımla bir sorunum olduğu tartışılmaz ama şimdi ilaçlarla aklı dengemi de elimden alacaksınız.

- Hala kızgın olduğunu anlıyorum, fakat bunu bilmelisin ki, ne ben, ne de başka bir personel sana veya diğer hastalara karşı art niyetli davranmak niyetinde değiliz, dedi.

Sanki kafatasının içinde bir alev parıldamış gibi kırmızı bir renk yüzünde dalgalanmaya başladı. Doktorun yüz ifadesini incelerken her yıl Cadılar Bayramı'nda senin bir kabağın içini nasıl oyarak ışık yerleştirdiğini düşündüm Selma.

- Çocukların var mı? Diye sordum ona.

Doktor cevap vermedi.

O soğukkanlılığını kaybetmek üzereydi. Kontrol ettiğini sandığı durum karşısında metanetini korumak o kadar da kolay değilmiş anlaşılan.

- Birinde bir ilan okumuştum, dedim, *New Delhi Post*'ta. İlanın dikkatimi çekmesinin nedeni, tıbbi hizmetler sunan bir

İskandinavyalı olmasıydı. Profesör Dr. Med. Sören Winter yazıyordu önce, sonra Oxford, Cambridge, Princeton, Heidelberg gibi birçok üniversitenin adı geçiyordu ilanda. En sonunda ise küçük harflerle 'did not pass' (geçmedi) yazılıydı, diyerek güldüm. Torp pencereden dışarıyı izliyordu.

- Neden gülmüyorsun? Diye sordum ona.

- Ben hemen gitmek zorundayım. Daha önce, dediğim gibi Else hemen gelecek. Hoşça kal, diyerek ayrıldı.

Yardım ipini çektim. Kapıya bir kadın geldi. Kadına tavan lambasını kapatmasını ve yatağımın etrafındaki paravanı kapatmasını söyledim. Kadın yemek, yemek isteyip istemediğimi sordu. Yemeği Doktor Torp'a verin o yesin, diye bağırdım. Seni ve karnında taşıdığın bebeğini düşünürken uykuya daldım Selma.

11

andalyeden yemek masasına kadar yürümek istedim. Ayaklarım beni masadan öteye götürdü. Durmalarını söyledim ama beni dinlemediler. Çöp kutusunun yanında buldum kendimi. Kafam ve bacaklarım kutudan dışarı sarkıyordu. Koşup bana yardıma geldin Selma. Bu herkesin başına gelebilir, diye beni teselli etmeye çalıştın. Zarif ince bir hareketle ayağa kalkmayı başardım. Kalkar kalmaz nasıl kutunun içine düştüm, diye düşünürken alnımdaki top gibi yuvarlak şişlikte büyümeye başlamıştı. Top yuvarlanıp yere düşüp kaybolurken dudaklarım titriyordu. Ağzımı kapatmaya çalıştım. Dişlerim birer, birer yere dökülmeye başladı. Büyük bir şaşkınlıkla düşmemek için yere çömeldim. Sen kafamı okşamaya başlayınca sakinleştim. Aniden kafamın arkasına sert bir darbe hissettim. Bağırmak istedim, çenem birbirine girdi. Bağırmak yerine bir şeyler söylemeyi denedim. Sözcükler beynimden hızla çıkmak için harekete geçti. Öğütücü arka dişleri geçebildi ama ön diş ve dudak arasında bir yerde buharlaştılar. Saçlarımı yolmak için kollarımı kaldırdım. Ellerim saçıma yetişmedi. Tekrar yere yığıldım. Bir gözüm kapandı, diğeri ise sonuna kadar açık kaldı.

Sen olanlara bakarken "Baba sen ölü değil, sadece devrilmiş bir heykelsin," dedin bana. Kapıyı çalan Else'ydi. "Gel benimle, sana bir şey göstereceğim," dedi. Else yataktan inip tekerlekli sandalyeye oturmama yardımcı olduktan sonra salona doğru sürdü beni. Yirmi iki çocuktan oluşan bir anaokulu grubu 'Mellom bakkar og Berg' (Tepe ve dağlar arasında) şarkısını söylüyordu. Yağmurlukları yemekhanenin sandalyelerinin üstüne yığılmıştı. Çocuklar şarkıyı ciddi ve konsantre bir şekilde okurken gözleriyle pencere veya duvarda asılı olan süslemelere bakıyorlardı. Biz de bakışlarımızla onları izlerken gülümsüyorduk. Ellerimiz kızarana kadar çocukları alkışladık. Kolumu cimciklerken, afacan yüzlerine bakıyordum, hepsini çok sevmiştim.

12

ökyüzünü karmaşık bir yıldız haritası kaplamıştı. Yıldızların hepsi belirgin görünüyordu. Pencereden görünen manzara muazzam genişti. Havai fişekleri izlemek için daha uygun bir yer bulunamazdı. Yılbaşı akşamı penceremi açtığımda köpeklerin bu geceden neden nefret ettiğini anladım. Uzay köpeği Laika'nın hayaletini görmekten koktukları için bağırıp sızlanıyorlardı. Ben havayı fişekleri izlemeyi çok severim.

Farklı renk ve seslerde olan bütün hepsini seviyorum. Hepsi de çok güzeller. Sarı ışıklı kuyruklarıyla gecenin semalarını yırtıyor ve sonunda kaçınılmaz sona geldiklerindeyse patlayarak sönüyorlardı. Benle aynı fişekleri izleyen başka insanlarında olduğunu düşünmekten aldığım zevk kadar çok nadir başka şeylerden zevk alıyorum. Farklı açılar ve farklı duygular içinde semaları aydınlatan gliserin alevinin karanlığın duvarında gevşek bir kurdele gibi tarifi imkânsız renk cümbüşüyle sonsuzluğa kaybolması eşsiz bir görüntü. Islık gibi kopan bir gürültüyle, yeni bir fişek havalanırken, sanki düşman uçağını düşürmeyi başarmış gibi konsantre olan menzili ateşleyen kişinin yüzündeki ifadeyi görmek için ona çeviriyorum yüzümü. Bir saat boyunca zehirlenen kertenkele, semender ve yılanlar, gökyüzünde şiddetli parlayan güçlü ışıkta uludular. Ardından her yer tekrar sessizliğe büründü. Etrafı kaplayan duman dağılınca en çok parlayan yıldızlar tekrar gökyüzüne hâkim olmaya başladılar.

Bazen erken bir sonbahar da bile gökyüzü mucizeler yaratabiliyor: Çakan yıldırımın ardından kopan gürültüden sonra gökyüzünde parlayan ışık, manzarayı aydınlatıyor. Zifiri karanlıktan birkaç saniye sonra ancak yıldızlar ışık yoğunluğunu ve her zamanki dizilimlerindeki yerlerini tekrar geri kazanabilmişti ki yeniden yıldırım çakmaya başladı. Çıplak olan gövdeme bakarken, iskeletimi hissedebiliyorum. Yanıp sönen flaş gibi ışık gözlerimi

etkiledi. Belimde, belkemiğimden aşağıya doğru kuyruk kemiğine uzanan, kalça tasının ortasına gelen kısmında ağrılar hissediyorum. Üçüncü kez çakan yıldırım bedenimi aydınlatırken, parlayan ışıkta iskeletim alevlendi. Göğüs kafesimin içinde yoğun çalışan kan pompasını hissetmemin yanı sıra ona yakın duran, ruh, diye tanımlanan somut kalbi de hissediyorum. Dört ayaklı, kapalı gözlü ve kalbi saran bir boşluğu olan bir yerde gibiyim. Ben bu vücuda ne kadar çok öfkelendim bir bilsen. Nina'yla beraberken daha az öfkelenmiştim. O bana vücudumu, durumumu gözle görülür şekilde kötüye gittiği halde onu kabullenmemi öğretmişti. Nina bu vücudu değil sadece kabulleniyor onu seviyordu da. Bir insanın başka bir insan için yapabileceği bundan daha güzel bir şey var mıdır? Sırasıyla kayak yapmayı, bisiklet sürmeyi, merdivenlerden çıkma yeteneğimi yitirmeye başladığım zaman da ise, öfkeyle umutsuzluğa kapılmıştım. Nina sabır ve merhamet doluydu hep. Biz birbirimize başka çiftlerin olduğundan daha yakın ve daha bağlıydık.

Sen bizi kıskanmış mıydın Selma?

Yardım isteme ipini çektim. Televizyon izleyerek rahatlamak istiyordum. Televizyonun açık olup olmadığını öğrenmek istedim. Sağlık personelinden televizyonun Norveç'in katılması gereken yeni savaşları konuşan programlardan birini daha anlatan kanallarda durdurmayacaklarına söz vermelerini istedim. Program futbolla ilgili olabilirdi ama ilgilendiğim favori takımlardan olmazsa dikkate almam gerekmeyeceği için daha iyi olurdu. Soru işareti dolu bakışlarla bana bakan personel başını salladı. Televizyon odasına giderken, akşam yemeğinin zamanı olduğu için bomboş olan koridordan geçtik. Tavanın floresan ışıklarından biri yanıp sönüyordu. Huzur evi sakinlerinden dört kişi koridorda oturuyor. Birbirlerine değil de önlerine doğru bakıyorlar. Oturanlardan ikisinin soyadlarını biliyorum. Adamların soyadları Larsen ve Klememetsen'di.

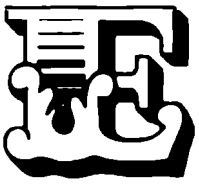
Klemetsen'in ağzında taşıdığı dişlerin ona ait olması imkânsızdı. O genelde yanlış odalara girer ve ihtiyacı olan şeyleri aldıktan sonra da orada uyurdu. Bunu kötü olduğu için değil, sadece nerede olduğunu anlamadığı için yapıyordu. Dolap ve çekmecelere kilit takmak yasak olduğu için ben de her zaman fotoğraf albümü ve

mektuplarımı eski gazete ve dergilerin altına gizliyorum. Larsen ise genelde hep başını sallar. 1952 Holmenkollen kış olimpiyatları sırasında 50 kilometre altında, Norveçli favoriler karşısında 3.33.33'le kazandığı sansasyonel zaferiyle tanınmamış genç Finlandiyalı Veikko Hakulinen müsabakası sırasında onunla uzun uzun konuştuğumuzu söylüyor. O müsabakada bulunmadığımı söylemem onun fikrini değiştirmiyordu. Kafasını sallayarak gülümsedi ve bir şey içip içmeyeceğimi sordu. Televizyon odasında yedi kişi oturuyor. Ekranın önünde duran alçak sehpada iki tane yarı dolu kahve fincanı duruyor. Perdeler kapatılmıştı. Tekerlekli sandalyem televizyondan en uzak noktaya kondu. Alçak sehpanın yakınında ilk sıradaki koltukta üç kişi oturuyor. Korunacak bir beden arayışındaymışlar gibi birbirlerine yaslanarak oturuyorlar. Oturma şekilleriyle bir höyük oluşturmuşlar. Sonraki sırada ise üç kişi daha birer sandalyede oturmuşlar. Sağ tarafta oturan adam uyumuş. Tanıdıklarımdan hiç biri burada değil. Huzurevine geldiğim ilk haftalar olsaydı isyan ederek personelin az sayıda olmalarını önemsemeden, onları çağırır, bizi meşgul edecek aktiviteler yaratmalarını talep ederdim. Şimdi ise sessice oturarak uyuma vaktinin gelmesini bekliyorum. Acaba diğerleri de benim gibi buraya ilk geldikleri zaman sabırsız davranmışlar mıydı? Onlarda çaresiz durum karşısında pes etmişler miydi? Ne çabuk uyum sağlayabiliyor ve ne kolay sindirilmeyi kabul ediyoruz. Ekrandaki program, beş köpek yavrusunun farklı ailelerde yaşadıkları hayatlarıyla ilgiliydi. Beslenmeleri, yürüyüş aktiviteleri, veteriner ziyaretleri, köpek oyuncakları, başka köpeklerle uyumluluk halleri, uyku düzenleri gibi birçok konu ele alınmıştı. Köpek yavrularının güven dolu bakışları, körpe hareket ve koordinasyonları, onların şevki, kamera lensini koklayan burunları, ufakta olsa uyanık kalmama yardımcı olmuştu ki, birden bütün ekranı bir köpek tercümanı kapladı. Ailelerden biri aldıkları yeni yavrunun onların yaşlı köpeğini ne derece etkilediğini öğrenmek için bir köpek tercümanını çağırmıştı. Bütün aile yemek masasının etrafında toplanmış ve tercümanın yaşlı köpeğin, yavru köpek ve aile hakkında neler, dediğini tercümandan dinliyordu. Tercüman kapalı gözlerle, yaşlı köpeğin aile hakkında neler söylediğini, gelen yeni köpek yavrusundan bütün kalbiyle ne kadar nefret ettiğini

kelimesi kelimesine kadar anlatmaya başladı. Saatine bin altı yüz kron alan köpek tercümanı, dev Schnauzer'in son birkaç gündür kendisini ne kadar yalnız hissettiğini anlatırken, gözyaşları yanaklarından aşağıya akmaya başlamıştı. Aile kendinden utanmıştı ve baba NRK muhabirine Adı Rolf olan yaşlı köpeğe en sevdiği yemeği olan; kaburga ile dondurma vermediği için vicdan azabı çektiğini anlatıyordu.

Kanepede bir kadın üzerine yığılan iki kişinin altında kalmış uyuyordu. Kadın yüksek sesle horlarken uykusunda da konuşmaya başladı. Ben ise Vincent van Gogh'un, altta sayısız ayçiçeği, üstte masmavi gökyüzü olan tablosunun kopyasında gözlerimi dinlendiriyorum. Resim renkli ve iyimserlik içeren bir görümüme sahipti. Fotoğraftan yola çıkarak, atılan cesur fırça atışlarından, hayal dünyası geniş hastaların bundan iyi deneyimler elde edeceğini anlamak hiç de zor değildi. Acaba bu yüzden mi birileri huzurevinde bahsi geçen durumlar söz konusu olduğunda'sevinelim', 'kucaklaşalım' veya 'hoşgörüyle sarılalım,' diye bizlere ne hissetmemiz gerektiğini söylemek için yoğun bir çaba içerisine giriyorlardı? Dikkatleri üstünü kapatmak istedikleri konulardan uzaklaştırmak için mi bütün bunları yapıyorlar, diye düşünmeden edemiyor insan. Cumartesi ve Pazar, hele, hele bayram veya birileri öldüğü zamanlarda çalışan personelin hepsi kendimizi iyi hissetmemiz gerektiğinin önemini her fırsatta dile getiriyorlardı. Benim için problem olan tek şey, duvarda asılı olan resim eğri duruyor olması ve dikkatimi çeken durumun resim değil tablonun eğri durmasıydı.

13

lse beni dürterek "Misafirin gelecek," dedi.
Ellerimle gözlerimi ovdum. Sevinç çığlıkları atmak istiyor ama atamıyor gibi bir beklenti içine girmiş gibi görünüyordu. Koridordaki sandalyede uyuya kalmıştım.
- Misafir falan istemiyorum, diyerek ileriye doğrularak önüme baktım.
- Gelen bütün misafirleri kovacak mısın?
Biraz düşündükten sonra yüzümü tekrar Else'ye çevirerek, sakince "Hayır," dedim.
- Buna sevindim, dedi.
- Misafir ne zaman gelecek?
- Hemen şimdi. Kendisi kontrol odasında Doktor Torp'la konuşuyor şu anda.
Ellerini belinin arkasında kenetlerken yere bakıyordu.
- Hemen şimdi, Else'nin, dediğini duymamış gibi ardından tekrarladım.
- Kim olduğunu öğrenmek istiyor musun yoksa sürpriz mi olsun?
Hareketlerinden, tercihinin ilk seçenek olduğundan kuşkum yoktu, benim tercihim ise ikinci seçenekti. Else'yi bu kadar neşeli gördüğüm ilk vakaydı.
- Nasıl görünüyorum? Prezantabl mıyım sence?
Else mavi beyaz çizgili yeni yıkanmış pamuk gömleğimi düzeltti.
- Çok şık görünüyorsun, ayrıca Pazar günü olması da büyük bir şans, yeni tıraş olmuşsun.
- Misafiri karşılamak için hiç de kötü bir gün değil bu, öyle değil mi Else?
Elleriyle hızlıca kafamı okşayarak:
- İşte şimdi doğru konuşmaya başladın. Kendini savunabilen, gerçek benliğini koruyan kişiliğini yakaladın. Ben size kahve ve

pasta hazırlayayım. Misafirin uzun yoldan gelmiş, diyerek bana göz kırptı Else.
Boğazım kurumuş ve şakaklarım atmaya başlamıştı. Çok nadir avuçlarımın içi terlerdi ama onlar da şimdi terlemeye başlamıştı. Heyecanla Else'nin kontrol odasına doğru giden hızlı adımlarını izledim. Güvenlik odasının kapısı arkasından kapandı. Kapı bir yarım asır yerinden oynamadı sanki. Nihayet kapı açıldı. Kapıdan ilk Else, ardından Torp parmaklarıyla beni işaret ederken çıktı ve-en sonunda uzun yoldan gelen misafir de kapıda belirdi.
İçimi yüksek sesle çektiğimi fark ettim. Koridordaki hastalar bana doğru baktılar. Else ve Torp biraz kapının önünde durduktan sonra tekrar güvenlik odasına gittiler.
Misafirim uzun, uzun bana baktı, ince gözlüklerini çıkardı, tekrar taktı ve yavaş adımlarla bana doğru yürümeye başladı. Tabii ki onu tekrar görmek sevindirmişti, ama hayal kırıklığımı da gizlemekte zorlanıyordum. Adamın üzerinde bej ceket, gri fötr şapka, büyük olasılıkla Van Heusen marka olan beyaz bir gömlek ve boynunu süsleyen koyu kızıl bir papyonu vardı. Ayaklarında gümüş tokalı, siyah geleneksel bunad ayakkabısı taşıyordu. Koridorda güvenlik odasıyla benim aramda Bayan Martinsen ve iki kadın daha oturuyordu. Adam kadınların yanından geçerken onları selamlamak için şapkasını kaldırdı, kafasını sallayarak muhteşem olan hava durumundan duyduğu memnuniyetini dile getirdi. Bayan Martinsen adamın selamına yanıt verirken yüksek sesle, 8 Mayıs 1945 kurtuluşundan bu yana kimsenin onu bu şekilde nazikçe selamlamadığını yanındakilere anlatıyordu. Diğer iki kadının tarihlerle pek ilgilenmedikleri belliydi. Yanıma birkaç metre uzaklığa geldiğinde baştan sona süzdü önce sonra tekrar kaldırdığı şapkasıyla beni de selamladı. Kızıl saçları şakak kısmında ağarmıştı. Sol elinde taşıdığı büyük koyu kahverengi çantayı duvarın dibine koyarak şapkasını çantanın üstüne bıraktı. Kollarını sarılmak için yana açarken, ışıldayan mavi gözleriyle bana gülümsedi.
- Seni tekrar görmek ne güzel, dedi.
- En az yirmi yıl geçmiş olmalı, dedim
Kopenhag'ta ilk öğrencilik yıllarında öğrendiği hatasız Danca ile "Hayır dostum," dedi. "Tam tamına otuz iki yıl geçti."

"Zaman ne çabuk geçiyor," diye bir şeyler geveledim, hafızasının mükemmelliğini ve hâlâ eskisi gibi göründüğünü, zerre kadar değişmediğinin bir gerçek olduğunu söyledim, değiştirilmiş gerçeklerdi bunlar.

- Biliyor musun beni tanımayacaksın, diye endişelenmiştim, dedi.

- Knut, sen hâlâ aynısın, dediğimde on beş saniye kadar konuşmuşluğumuz olduğunu hatırladım. Knut Snorrison Kopenhag'taki eğitiminden sonra İzlanda'dan ayrıldığında, Blindern Üniversitesi'nde okumak için Oslo'ya gelmişti. Onunla şimdi üzerinde olan kıyafetlerin aynısına benzer kıyafetlerle bir öğrenci eğlencesinde tanışmıştım. Ne o zaman ne de şimdi faklı oluşunu gerek kıyafetleri gerekse düşünceleriyle öne çıkarmaktan hiç çekinmemişti. Babası onun tarih okumasını istemişti. Ben de ise Kuzey orta çağ tarihi, dini mezuniyet törenimde bana verilen Kringla Heimsin Kral efsaneleri kitabından sonra tarih bir saplantı haline gelmişti. Bütün İzlandalılar gibi o da İzlandalı soyağacının ayrıcalığının bilincindeydi. Onunla kıyaslandığında benimkisi ağaçtan çok çalıya benziyordu. Knut şeceresinin izini dokuzuncu yüzyıla kadar sürebiliyordu. En çokta, Norveçli kral Hakon Hakonsson'un desteğiyle Snorre Sturlasson'u 23 Eylül sabahı 1241'de kendi çiftliği olan Reykholt'ta öldüren Gissur Thorvaldsson'la aynı soydan olması onu gururlandırıyordu. 1970 Blindern öğrencilerinin onda en çok şüpheyle karşıladıkları onun fikirleri ve kıyafet seçimleriydi. Edda ve Kringla Heimsing'in yazarı olan ve Norveçli kimliğinin oluşmasında büyük payı bulunan Sturlasson'un hakkında öğrencilerin yeterli bilgiye sahip olmadıklarını görmek Knut'u sinirlendirmişti. Temel tarih eğitiminin hemen ardından asıl ilgi duyduğu eğitimin Doğa bilimleri olduğunu anlamıştı Knut. Babasının isteğinin tersine Knut Matematik eğitiminden mezun olmuştu. Reykavik'e taşınmadan önce, eğitiminden kısa bir süre sonra Trondheim'da, Norveç Teknik Yüksek okulunda araştırmacı olarak çalışmıştı. Ben Boyacı sertifikamı aldıktan sonra bunun yanında da tarihi makaleler yazarak çalışma hayatıma başlamıştım. Knut'tan en son mektubu 1990'lı yıllarda almıştım. O küçük ama gelişmiş, gen teknolojisi üzerine çalışan bir şirket olan Sagatech firmasında yönetici olmuştu. Boyacı olarak çalışmak benim için fiziksel olarak

imkânsız olduğu için ben de serbest tarihçi olarak çalışmaya kendimi hazırlamıştım. Yazısı hâlâ temiz ve hâlâ çok şıktı. Mektubu her zamanki gibi içeriği zengin ve mizah doluydu.
- Burada olduğumu nasıl öğrendin? Diye sordum.
- Çok iyi görünüyorsun eski dostum. Ben sana telefon açtım mektup yazdım ama cevap alamadım. Bir toplantı için Oslo'ya gelince evine uğradım. Uğramamın sebebi sadece seni ziyaret etmek değildi, sana bir şeyler de göstermek istedim. Bir komşun geçici olarak buraya taşındığını söyledi. Nina için başın sağ olsun.
- Teşekkür ederim. O öleli beş yıl oldu.
Kafamla duvarın yanında duran valizi işaret ederek:
- Buraya yeni mi geldin? diye sordum.
- Hayır, ben Bristol Otel'de kalıyorum. Valizi senin için getirdim.
- Benim valize ihtiyacım yok ki.
- Bakıyorum hiç değişmemişsin.
Knut gülümsedi:
- Hala eskisi gibi önce şüpheleniyor sonra rahatlıyorsun. Asla spontane değildin sen. Else bize kahve ve pasta getirip servis etti. İkimiz birbirimize bakarken kahvelerimizi yudumlamaya başladık. Knut yapılan ikramı övdükten sonra ona teşekkür etti. Else'nin hareketlerinden aldığı komplimanların hoşuna gittiği anlaşılıyordu. Else Knut'a eğilerek sordu:
- Şeyi anlatmaya fırsat buldun mu?
- Soylu kadın, diye sözünü kesti Knut. Daha fırsat bulamadım. Nasıl bulabilirdim ki?
Güvenlik odasına giderken:
- Oh çok heyecan verici, dedi kadın.
Güvenlik odasının kapısına vardığında durdu ve yüksek sesle:
- Onu odasına götürmemi ister misin? Diye sordu. Odasında kalan adam bugün orada değil. Odada anlatmak daha uygun olmaz mı?
- Ben onu odaya götürürüm, sorduğun için teşekkürler.
- Nedir bu senin bana anlatmak istediğin şey? Diye sordum.
Heyecanlı bir sesle:
- Valizde bulunan şeyi tahmin edebilir misin? Dedi ve üzerindeki ceketini çıkardı. İzlanda'ya geri döndükten sonra bir firma açtım ve bu şirket İzlanda kriterlerine göre çok büyüdü. Bugün hem Amerikalı hem de Japonyalı şirketlerle beraber çalışıyoruz.

Berkeley, Tokyo ve Reykavik'te ofislerimiz var. İzin ver seni odana kadar götüreyim.
- Bunu kendim de yapabili...
Ben daha cümlemi bitirmeden kendimi odamda buldum. Neden odada olmamız gerektiğini sorduğumda o koridorda şapka, ceket ve valizini almaya gitti.
- Yatağa çıkmak için yardım etmemi ister misin?
Hızlı ve kararlı bir tavırla yorganı kenara atarak beni yatağa kaldırdı.
-Elbiselerini çıkarman gerekmiyor, dedi.
Nefes nefese kalmışken:
- Ne işlerle uğraşıyorsun, diye sormaya çalıştım.
- Bu soruyu bekliyordum zaten. Cevap vermeden önce valizi açmama izin ver, dedi.
Valizi yatağın üstüne kaldırdı. Beklentili bakışlar içinde valizin her iki kilidini açtı, kapağı yukarı kaldırdı. İçinde bir yeleğe benzeyen ve birkaç metal çubuk olduğunu sandığım cisimler gözüme çarptı.
- Şimdi anladın mı, dedi Knut hevesle.
- Ben endişelenmeye başladım. İcadını kontrol edebilir miydi? Babasının durumunu sormaya çalıştım. Tarihçi olmayı seçmediği için onu affetmiş miydi? Sorularımın cevabı iki hızlı hayır, oldu. Arayış içinde olan gözleri valizin içindekilere odaklanmıştı.
- Bu geleceği temsil ediyor. Her şeyi değiştirecek bu icat.
Yavaşça içindeki eşyaları yatağın üstüne koymaya başladı. Dikkatlice her parçayı kontrol etti, ayak bileklerimle dizimin arasındaki mesafeyi ölçtü ve gördüklerinden memnun bir şekilde gülümsemeye başladı. Ayaklarıma takacağı şey metal bacak ve diz koruyucuya benziyordu.
- Bunlar ne malzemeden yapılmış?
- Çubuklar alüminyumdan yapılmış, diye hevesle cevap verdi.
- Ağır olmasınlar, diye mi?
- Evet öyle. Şimdi gerçekten ilgini çekmeye başladığını görüyorum.
Çoraplarımı indirerek pantolonumun bacaklarını yukarı çekti. Bacaklarımın sadece küçük bir kısmı çıplak olmasına rağmen parlak metalın soğukluğu beni ürpertti.
Usta parmaklarla demir çubukları bacaklarıma geçirdi. Ondan sonra demirden ince yeleği göğüs kafesimin üstüne gelecek şekilde

sırtıma giydirerek cırtlarını kapattı. Çubuk ve yeleğin arasında iki kablo bulunuyordu. Kemer kısmına yukarı ve aşağı kaldırarak kontrol edebilmem için bir kumanda yerleştirdi. Knut yataktan çıktıktan sonra kumandayı kullanmaya başlayabileceğimi anlattı.

- Bu icat, sakat uzuvları olan veya felçli insanların yürümesine yardımcı olacak, tabii ki kumandayı kontrol edebildikleri sürece. Ne demek istediğimi anlıyor musun?

Tabii ki onda yaşlanmanın getirdiği belirtileri görmek mümkündü: cilt kırışıklıkları, seyrelen saçlar, gözlükler vs ama hareketliliği, gülüşü, enerjisi, sevecenliği ve o hiç tükenmeyen iyimserliği hâlâ eskisi gibiydi. Kesinlikle son gördüğümden daha fit görünüyordu. Bunu ona söylediğimde duyduklarından memnun kalmış bir şekilde gülümsedi. Knut ceketini yatağın demirlerine astı ve gömleğinin bir iki düğmesini açtı. Vücudunun üst bölümü güçlü görünüyordu. Knut'a her zaman hayır demekte zorlanmıştım. Gitgide yürümekte güçlük çektiğimi öğrencilik yıllarımızdan hatırlıyordu. Şimdi de buraya bana yardım etmek için gelmişti. Onu reddetmek, umut ve fırsatları reddetmek demekti, belki de arkadaşlığımızın bitmesi anlamına gelecekti. Eğer yürümeme yardımı olacağını bilse, Pasifik denizinde bile yüzmemi beklerdi benden. Knut engellenmeden birkaç metre hareket edebilme alanı açmak için komodini ve sandalyemi kenara itti. Yataktan inmem için bana yardım ederken, bacaklarımdaki kuvvetin büyük çoğunluğunun da yok olduğunu fark ettim. Demir çubuklarla desteklenen bacaklarımın sert ve bükülmez olduğunu ve bunun sebebinin sinir ve kaslar değil demir çubuklardan kaynaklandığını söyledim.

Knut bir şey söylemedi. Beni yürüme egzersizinin başlatılması için en ideal yer olduğunu düşündüğü kısa duvarın yanına götürdü. Karın ve kalçalarımdaki kasların bir kısmının çalışmadığını ona anlattım. O bana, benimle aynı durumda olan insanlara umut ışığı olabileceğimi anlattı. Duvara yaslanarak ayakta durdum. Kumandayı yukarı alarak nasıl kullanılacağını bana gösterdi. Knut eğitici ve anlaşılır bir dille teknik ve elektronik alanlarda doğal yeteneğe sahip olmayan birinin anlayacağı basitlikle bana bilgi vermeye çalıştı. Anlamadığım bir şey olduğunda ise daha önce söylediklerini sakin bir şekilde anlamam için tekrarladı. Söylediği

her kelimeyi açık ve net duyduğum halde hiçbir şey hafızama yerleşmiyordu. Beynim bütün enerjisini vücudumu ayakta tutmaya kullanmıştı. Sanki kalça, uyluk ve bacakların arasındaki bağlantı yok olmuştu. Yoğun bir şekilde sağ bacağımı öne doğru hareket ettirmek ve ardından takip edecek sol ayağımın hareketlerine konsantre olmuştum. Önce sağ sonra sol, sağ sol, sağ sol, diye düşünmeye başladım. O kadar zorlanmıştım ki dişlerimin gıcırdadığını duymaya başladım. Knut net bir diksiyonla:

- Üst kolluğu biraz yukarı kaldır, dedi.

Kolu biraz fazla kaldırmıştım. Yürümeye başladım. Hayır, makine yürümeye başladı, bende içindeki makinenin hareketi hızlandı. Üç adım doğru ileri, kaz yürüyüşü yapan robot gibi yürüdüm, dönmesi ve durması imkânsızdı. Aleti kontrol edemiyor muydu yoksa? Kısa bir süre sonra hiç birimizin bunu kontrol edemediğini anladım. Bu korku beni felç etmişti. Nefes alamıyordum. Yüz üstü linolyumun üstüne doğru yere düştüm. Sağ kolum düşmemin bir kısmını engelledi. Dirseğim acıyordu. Parmaklarım uyuşmuştu. Aletin durmuş olması beni rahatlattı. Yavaşça dirseğimi gererek doğrulttum, büyük ihtimal kırılmamıştı. Baştan aşağı vücuduma baktım. Knut korku içinde:

- Bir yerine bir şey oldu mu, diye sordu.

- Umarım aletine bir zarar vermedim Knut, çok özür dilerim.

Else kapıyı hızlı açarak yardıma koştu. Koridorda bizi dinliyor olmalıydı. Knut önce yere sonra bana ardından da dönüp Else'ye bakarak ona gülümsemeye çalıştı. Kötü bir durumla karşısınca böyle gülümsemeye çalıştığını biliyorum. İkisi birden yere bana bakmaya başladılar, sanki onlara bir yanıt vermemi bekliyor gibi duruyorlardı. Sağ kalçam da bir şişlik hissettim. Başım dönüyor ve midem bulanıyordu. Knut'un bakışlarını inceledim. İnsanoğlunun içindeki iyilik yapma isteğine hayır demek istememiştim.

- Ben iyiyim Else, endişelenme sen. Gidebilirsin, Knut beni yatağıma götürecek hemen.

Else tamam der gibi kafasını sallayarak odadan çıktı.

- Bir sonraki ziyaretime kadar aleti geliştireceğim, dedi Knut.

Yüzündeki gülümseme tekrar geri gelmişti. Aletin içinden beni çıkarmaya çalışırken, önce demir çubukları sonra yeleği üzerimden çıkardı.

- Bütün malzemelerini toplayıp valize koymadan önce yatağa çıkmam için bana yardım edebilir misin? diye sordum.
Knut bana yatağa ulaşana kadar yardım etti, sonra yavaşça yorganı üzerime örttü. Birden sebebini anlamadığım bir şekilde gülmeye başladım.
Benim güldüğümü gören Knut da gülmeye başladı.

14

amimi olarak söylüyorum, sana yazmamın sebebi senden bir parçanın beni ebediyen terk ettiğini düşündüğüm içindir. Bu kadar ilkel ve bencilim ben işte. Büyük ihtimalle böyle olmam seni şaşırtıyordur. Annen öldüğünde beni ayakta tutan tek şey onun hatırası olmuştu. Ben senin acını anlayamadım. Sen değil sadece anneni aynı zamanda en yakın sırdaşını da kaybetmiştin. Ellerini yüreklerine koyarak anne ve babaların aynı zamanda insanın en yakın arkadaşları da olabileceğini kaç kişi söyleyebilir ki? Tahmin edeceğimizden daha az bu insanların sayısı, ama Nina senin için öyleydi. O senin için sadece bir anne değildi, o Nina'ydı da. Keşke bizim aramızdaki samimiyette böyle olsaydı. Definden ve başsağlığı faslı bittikten sonra, ikimiz baş başa kaldıktan sonra bile ben Nina'nın dışında başka bir şey konuşmamıştım seninle. Kendi yasımda bütün ilgini kendi üzerime çekmek istemiştim. Böyle yapmış olduğumu ancak şimdi anlıyorum. Bu seni çok yaralamış olmalı. Telefon şirketinden cep telefonundaki ses kaydını korumaları için seni görevlendirirken, onun ardından kalan eşyaların hiç birini kaldırmana izin vermemiştim.

Ondan kalan kahve fincanını yıkamaya çalıştığın zaman ise sana çok kızmıştım. Sıradan bir fincanmış gibi eline alman tuttuğum yasa saygısızlık olarak algılamıştım. Bir tek onun yasını tutmakla meşgul olmuştum. Bayramların dışında bile kaç defa mezarına, çiçek, çelenk ve mumla gitmeye seni zorlamadım mı? Mezar taşını sık, sık ziyaret ettiğim halde bunun beni Nina'ya daha yakınlaştırmadığına, tam tersi uzaklaştırdığına şahit oldum. Annenin benden önce gitmiş olması seni şaşırtmış olmalı. Yaşadığı son haftalarda sık sık uyanıp odadan çıkmaya başlamıştı. Ne kadar sessiz kalkmaya çalışırsa çalışsın beni uyandırmadan odadan çıkmayı başaramamıştı. Odadan çıkıyordu, çünkü uyuyamıyordu. Kaybetmek üzere olduğu bütün her şeyini düşünüyordu. Bir önceki günden biraz daha fazla yemek

yemeye başladığında bunun değil bir işaret, değişmez bir gerçek olduğunu ve ertesi gün iyileşeceğinin sinyali olduğuna kendimi inandırmıştım. Nina benim gibi kendisini naif bir umuda kaptırmak istememişti. Onun bu gerçekçi yaklaşımını umuda ihanet olarak algılamıştım. Nina olsa belki öfkelendiğimi söylerdi, ama kaçınılmaz sona yaklaşıldığında, gelecekte ikimizin yalnız kalacağını anladığım zaman hissettiklerimin kızgınlık olduğunu şimdi kabul ediyorum artık Selma. Nasıl olduğunu anlamadan hissettiğim acı bir anda öfkeye dönüşmüştü. O senin hazırlıklı olman için durumun ciddiyetini sana anlatmamızı istemişti, ben karşı çıkmıştım, çünkü seni korumamız gerektiğini düşünüyordum. Örneğin ikimize hatıra olması için bir geziye çıkıp, hep beraber bir şeyler yapmamızı önerdiğinde öfkem daha da artmıştı. Ben karşı çıkarak onun iyileşmesi için evde kalmamız gerektiğini söylemiştim. Gerçekleri kabullenmek istemiyordum. Nina son nefesine kadar hep haklıydı. Çaresizlik içinde kendimi korumaya çalıştığımı, sadece ve sadece kendimi düşünerek kurtuluşu olmayan gerçeklerden; onu kaybedeceğim gerçeğinden kaçmaya çalıştığımı sonradan anladım.

Keşke ben de Nina kadar akıllı olsaydım demediğim bir gün bile geçmiyor. Neden onunla geçirdiğimiz son ayları, son haftalarını onun çok sevdiği şehirleri Paris veya Lyon u gezmeye kullanmamıştık sanki. Bu onu çok mutlu edeceği gibi biz ikimiz için de sonradan daha yakın olmamıza yardımcı olacaktı ve belki de kendi yasımdan sıyrılıp gözlerimi açarak senin acılarını görmemi de sağlayacaktı.

15

erdeki döşeme gri renk, beton duvarlar ise yeşildi. Thorstein Rittun'a ait grafik dergi ve Van Gogh'un iki tablosunun kopyası olan resimlerin içinde bulunduğu camlı çerçeveler yerden aynı yükseklikte, aralarında on santimetre mesafeyle duvara asılmıştı. Resimdeki renkler solmuştu. Çerçevenin camına yansıyan ışık resimdeki motifleri görmemi engelliyordu. Daima aydınlık olan koridor günün her saatinde hep böyleydi. Sandalyemin her iki tarafında oluşan bütün kıpırtı, ses ve kokuları algılayabilecek bir durumdaydım. Görünürde odaklanabileceğim bir pencere bile yok. Tavan rengi beyaz, resimlerin tam üstünde, tavanda uzun bir kutunun içinde aynı uzunlukta mat plastiğin içinde iki ışık bulunuyor. Floranslardan açık morumsu bir ışık yansıyor. Üç yaşlı kadından oluşan bir grup yürüyerek yaklaşmaktalar. Kadınlar birbirlerine sokulmuş yürürken durup konuşmadan birbirlerine bakışıyorlar. Kadınlardan ikisi el ele tutuşmuşlar. İçlerinden en küçük olanı yüksek bir dağın tepesinde kar fırtınasına yakalanmışçasına sıkı sıkıya üçüncü kadına tutunmuş. Elbiselerinin bir kısmı Oslo belediyesine, diğer kısmı ise kendilerine ait olan bir karışımdan ibaretti. Giysilerini kendileri seçmedikleri her hallerinden bellidir. Yanımda duran sehpanın yanına geldiklerinde duraksadılar. Ortasında İskoç desenli örtü olan sehpanın üstünde aleminyüm vazoda tozlu üç tane kırmızı plastik çiçek duruyor. Onlarla göz göze gelmemek için yüzümü diğer tarafa çevirdim. Bakışlarım tekrar onlara yöneldiğinde kadınlar onları korumalarını ümit edercesine duvara yaklaşarak yürümeye başlamışlardı. Temizlik odası levhasının yanına varana kadar yürümeye devam ettiler. Sürülerek açılan kapılar açık duruyordu. Kapıdan içeri gidecekler mi, diye merak içinde bakıyorum. Kapının önünde öylesine durdular. Kadınlardan biri bir şeyler mırıldandı, bunu fark eden diğer bir kadın da bir şeyler

söylemek için ağzını açtı ama ağzından bir kelime çıkmadı. Dudaklarından hiçbir sözcük dökülmedi. El ele tutuşarak beraber yürüyen iki kadın birbirlerinin ellerini bırakarak önlerine doğru uzun bir süre boş boş baktılar. İçlerinden en yaşlı olduğunu tahmin ettiğim en uzun boylu olanı sonra kendisine yakın duran omuza sağ elini koydu. Üçüncü kadın arkadaşının yaptığını görünce o da ortalarında bulunan kadının omzuna elini koyarak beraberce en yaşlı olanın önderliğinde tekrar yürümeye başladılar. Sol kollarını beyaz bir değnek gibi öne doğru uzatmış biçare yürümeye çalışıyorlar. Yürüdükçe attıkları adımlar git gide yavaşladı ve sonunda nereye gittiklerini anlamadan durdular. En yaşlı olan kadın türkuaz imitasyonlu kanepenin kolçağına tutundu. Hanssen kanepede oturmuş gazete okuyordu. Haftalar sonra ilk defa Hanssen koridorda oturmaya çıkmıştı. Uyuklamadığı zamanlar ya spor ekini ya da ölüm ilanlarını okuyordu Hanssen. Büyük bir gayretle ölüm ilanlarını baştan sona, tekrar, tekrar kendi adının olup olmadığından emin olmak için kontrol ediyordu. Akşama doğru ancak kendisinin hâlâ yaşayanların arasında olduğundan emin olunca gazeteyi elinden gönülsüzce bırakıyordu. Solgun beyaz teninde paslanmış kızıl lekelere benzeyen çilleriyle sessizce orada öyle oturuyordu. Saçları seyrek ve ağarmıştı, gözleri kızarık ve beyazdı. Eskiden gözlerinin yeşil olduğunu söylemişti. İstesem de istemesem de, tesadüfen beraber yaşamaya mecbur bırakıldığım bu insanı kaç defa gözlerimin hapsine alarak incelediğimi bende bilmiyorum. Aynı odaya yerleştirilmemizin sebebi ikimizin burada kalanlardan daha genç olmamızdan kaynaklanmıştı.

Dokuz ayı aşkın bir süreden beridir beraber yaşıyoruz. O benden bir sene önce buraya gelmişti. Hep bir şeylerden şikâyet ediyordu, ancak şikâyetiyle bir yere varacağını düşündüğü için böyle yaptığını sanmıyorum. Hâlâ hayatta olduğunu kendisine hatırlatmanın dışında, neden havladığını bilmeyen bir köpeğe benzer tarafı küçümsenemezdi. Son zamanlarda kendisini sessizliğe kaptırmıştı. Bu sessizlik hayra alamet gibi görünmüyor.

Hanssen esnemeye başladı. Oturağın minderlerinin arasına mayışmadan şehvete kaçacak derecede bir esnemeydi bu. Duvardan sarkan uzun lambanın ışığı yüzünü aydınlatırken,

kafatasının gölge hareketleri açık yeşil renkli duvarda sessiz yapılan bir meditasyonu andırıyordu. Ara sıra yanında bulunan solonum cihazına uzanıyordu elleri. Cihaza bağlı bulunan ve ince bir kablosu olan hayat veren oksijene ulaşmasını sağlayan maskesini sık, sık kullanıyordu. Akşam saatlerine doğru bunu daha sıkça yapıyor ve nefes almasını kolaylaştıran havayı içine daha fazla çekebilmek için maskeyi ağız ve burnunu kaplayacak şekilde yüzüne götürüyordu. Derinlere konsantre olan gözleri kararırken, soğuk terler döken solgun yüzünü de acı bir ifade bürümüştü. Bu o uykuya dalıp maskesini yere düşürene kadar böyle devam etmişti. Ağaran saçları yanlardan aşağı sarkmıştı. Taş tabletleri taşımaktan yorulmuş Hz. Musa gibi yorgunluktan yığılmış uyurken, anlaşılmayan lisanla sayıklamaya başladı. Farklı seslerle kendi kendisiyle konuşmaya başladı. Bazen ısrarlı gür bir sesle bazen de mırıltılı alçak bir sesle fısıldayarak konuşuyor sonra aniden tekrar esneyerek susuyordu. Saat beş buçukta, akşam yemeği vaktinde temizlik elemanları iş başı yapıyor. Hanssen de, tam bu zaman gözlerini açarak uyandı. Temizliği üç kişi, biri Hindistanlı diğeri Somalili iki erkek ve Estonyalı olan bir kadın vardiyalı olarak yapıyorlar. Adamlar çalışırken uyumaya devam eden Hanssen Vera geldiğinde gözlerini açıyor ve daha önce hiç şahit olmadığım büyüklükte bir gülümsemeyle Tallinli prensesi karşıladı bu akşamüstü. Kadın bana bakarken samimi bir şekilde gülümsedi. Bunu gören Hanssen tedirginlik içinde hızlıca yüzüme baktı. Vera ona ölçülü ama reddetmeyen bir tarzda kafasını sallayarak selam verdi. Bir çoğumuzun onun bu davranışı genel saygı çerçevesinde, bir çalışanla huzurevi sakini arasında ölçülü sınırlar içerisinde yapılan bir jest olarak algılardık, ama Hanssen şimdi kadına daha yoğun bir şekilde gülümsemeye başladı. Kadın enerji dolu hareketleriyle uzun saplı fırçasını deneyimli titizlikle kullanırken, Hanssen tuhaf bir şekilde onun hareketlerine farklı anlamlar yüklemeye başlamıştı. Onun boyun ve çenesindeki zayıf ince kılcal damarları görünce hayretle kendime sordum: Nasıl oluyor da bu damarlar kafasındaki kılcal damarlara oksijeni bu kadar hızlı ve efektif bir şekilde taşıyabiliyor ve defalarca yüzünün kızarmasını sağlayabiliyorlar? Ancak kadın gittikten sonra tekrar kafasını yastığa koyabildi ve az önce yüzünde beliren heyecan da kayboldu.

Hanssen'in durgunluğu akşam yemeğinde de devam etti. Normal de verilen peynir ekmek, salam ve reçelin yanı sıra, favori yemeğim olan ve önceki günden arta kalan lahanalı kuzu güveci vardı mönüde. Sabahtan beri heyecanla bu anı bekliyorum.

Lahanalı kuzu güveci yediğimiz zaman annenin nasıl güldüğünü hatırlıyor musun? Her seferinde bu yemeğin kaç kıta ve kaç ülkede yendiğini ve ne kadar eski bir tarihe sahip olduğunu anlatmak zorunda kalıyordum. Eski hatıra ve tatları sana hatırlattığım için affet beni. Burada gerçeklerden kaçmanın başka yolu yok. Alüminyum yemek arabası mutfaktan koridora, benle Hanssen'a en uzak olan yere konmuştu. Araba gelir gelmez ne kadar çok acıktığımı fark ettim. Arabanın üst kısmına sulu yemek kabını koymuşlardı.

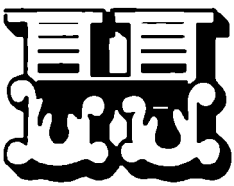
Suda haşlanmış kuzu etinin kaba parçalara ayrılmış lahana ve karabiber taneleri karışımından oluşan bu eşsiz güvecin görüntüsü bile aklımı çelmeye ve iştahımı kabartmaya yetmişti. Yemek arabası salyangoz hızıyla Hanssen'e yaklaşıyordu. Yemeği servis eden görevli, söylenenlerden bir kelime dahi anlayacak durumda olmayanlar da dâhil herkesle tek tek konuşarak ilgilenildi. Hanssen'e heyecanla beklenen an geldi, dediğimde o umursamaz bir şekilde omuzlarını silkti. Heyecandan kendim bile anlayamadığım sözcükler sarf etmeye başladım. Ona benden önce servis yapıldı. Hanssen her zamanki gibi biri kaşarlı diğeri salamlı, domates, yeşil salata gibi sebzelerden yoksun iki dilim ekmek, bir sade kahve ve bir bardak sıcak sütü tercih etti. Servis yapan görevli kadının isim levhasında Eva yazılıydı. Kullandığı parfümü dikkatimi çekti. Ağır parfümünün kokusu yemeğin kokusuna karışmıştı. Lanet olsun, ben lahanalı kuzu güvecinden hariç ve karnımın alabildiğince yemekten başka bir şey istemiyorum, diye söylendim. Kadın tamam der gibi kafasını salladı. Yemeğimi getiren Eva, iştahımın yerinde olduğuna sevindiğini belirtti. Gelen yemeğin soğuk olduğunu ancak iki ağız dolusu yuttuktan sonra fark ettim. Normal şartlarda lezzetine doyum olmayan güvecin üzerini gri beyaz bir yağ tabakası kaplamıştı.

- Peynir ekmeğe, diyecek bir şey yok, dedi Hanssen.

Ona yanıt vermedim.

- Arno nehrine yakın olan şehrin ismini biliyor musun? Yedi harften oluşuyor.
Beni bulmacalarına bulaştırması ilk defa yaptığı bir şey değildi.
- Çözmek için çok uğraştın mı? Diye sordum.
- Hayır, cevabı hemen buldum, sadece cevabını sen de biliyor musun, diye merak ettim dedi.
Cevabın içimde bir yerde bulunduğundan emindim, ama ne kadar çabalasam da hatırlayamadım.
- Floransa, diye bağırdı.
Öfkeyle:
- O köprünün üzerinde bile yürüdüm ben, diye cevap verdim.
Odamıza götürülmek üzereyken, Hanssen küstahça gülümseyerek:
- Ben üzerinde yürümedim ama gene de ismini hatırladım, dedi.

16

anssen yüzündeki oksijen maskesini kaldırarak sordu: "Nasılsın?"
Tıraş olmamış ve saçları her zamankinden daha fazla uzamıştı.
- Teşekkür ederim, iyiyim, diye cevap verdim.
- Yanıt vermekte gecikmedin, dedi.
Hanssen'in rengi solmuş görünüyor.
- Çabuk yanıt vermekte mi suç oldu şimdi, diye itiraz ettim.
Ses tonum çoğu insanı susturmaya yeten türdendi.
- Sorduğum soru daha kapsamlı bir cevabı hak ediyor, diye yanıt verdi.
Konuşmaya devam etmenin bir anlamı kalmamıştı.
- Çenemi tutmak gibi bir zaafım yok, dedi.
Durum ciddiydi. Kafamı kaldırıp ona baktım. Terlemeye başlamıştı. Saçları alnına yapışmıştı. Kafamı tekrar yastığa koyduğumda:
- Iyi olup olmadığım seni neden ilgilendiriyor, diye sordum.
- Aynı odada yaşıyoruz, hayatlarımızı paylaşıyoruz burada.
- Beni rahat bırak, dedim. Davranışlarından bulmacanın bittiği anlaşılıyordu.
- Bana nasıl olduğumu sormanda bir sakınca görmüyorum, dedi.
Beni kızdırmaya mı çalışıyordun?
- Tamam, nasılsın? diye sordum
- Bağırman gerekmiyor, diye cevap verdi.
Belki çenesini nasıl kapalı tutacağını öğrenmemişti veya belki de dili şişmiş ve ağzının kapanmasını engelliyordu.
- Soruna samimi bir yanıt ister misin?
- EVET, diye bağırdım.
- Durumum berbat. Daha fazla oksijen kullandığım halde ciğerlerimde balgamın artışını engelleyemiyorum. Sen yürüyemiyorsun, bense yürüyorum ama ciğerleri işlemeyen biri için yürüyebilmek pek işe yaramıyor.

İşe yaramıyor der demez tekrar oksijen maskesine davrandı. Var gücüyle yataktan doğruldu ve oksijen tüpünün ayarını yükseltmek için düğmesine ulaşmaya çalıştı. Oksijeni derin nefeslerle solumaya başladı. Solgun olan yüzüne renk geldi. Dudakları önce mor sonra beyaza dönmeye başladı. Göğsünden çıkan hırıltıyı duymaya başladım. O böyleyken dönüp ona bakmamak imkânsız oluyor.

- Senin sorunu samimiyetle cevapladım, öyleyse senin de bana daha dürüst bir yanıt vermen gerekmiyor mu?

- Benim durumum gayet iyi, diye cevap verdim.

- Yanıtın güzel. Öncekinden çok daha iyi bir cevap verdin, dedi.

- Benimle dalgamı geçiyorsun sen?

- Kesinlikle hayır. Gerçek samimiyet 'gayet' kelimesinde gizlidir.

- Şimdi de bir filolog mu oldun sen Hanssen?

- Böyle olmadığımı sende gayet iyi biliyorsun, ama birkaç kitap okumuşluğum var benim de. Bu yönüm seni şaşırttı mı yoksa?

- Aristoteles'in 'akıllı fikirlerin büyümesi' için ellerin ruhla uyum içerisinde olması gerekiyor, dediğini biliyor muydun? Aristoteles filozof olmanın yanı sıra usta bir marangozdu da aynı zamanda.

- Bana ders vermeyi bırak. Konuşarak nefesini boşa tüketmen gerekmiyor, diyerek gözlerimi kapattım. Boyun kaslarımı yastıkta dinlendirmek iyi geldi.

- Aristoteles'in geçmişi hakkında bunları bilmiyor muydun yoksa?

Hala gözlerimi kapalı tutuyordum. Saniyeler geçti hâlâ bir ses yoktu. Artık konuşmaya devam etmeyecekti sanırım. Gözlerimi açtım ve alçak bir sesle:

- İnsanlara karşı ne kadar rahatsız edici davranışlarda bulunduğunun fakında mısın, diye sordum.

Söylediklerimi duymadı galiba. Başucumdaki komodinin üstünden Carl Hempels'in *Bilimsel Teoriler* adındaki ince kitabını elime aldım. Hayatımı rayına oturtacağını ümit ettiğim Doğa bilim Tarihinin bana yol göstereceğine inandığım naiflik döneminden kalan bir kitaptı. Yüksek bir sesle:

- Kitap okumak bana iyi gelecek, dedim.

- Sana gereken ilgiyi verecek bir oda arkadaşına ihtiyacın var. Benim sana gösterdiğimden çok daha fazlasına ihtiyacın var, dedi.

- Benimle yakından ilgilendiğin için benden sana teşekkür etmemi de beklersin sen şimdi?

- İşi şakaya vurmaya devam et sen, ama içine sığındığın dış kabuğun incelmiş, dedi.
- Şimdi de psikiyatr mı kesildin başıma?
Yatağından yükselen seslerden kalkıp yatakta oturmaya çalıştığını anladım. Gözlerimi açıp ona bakmaya çalışırken, göz göze geldik.
Sakin bir sesle: "Kızının durumu nasıl?" diye sordu.
- İyi, nasıl olabilir başka?
- İkinizin arasındaki ilişki nasıl?
- Ilişkimiz her zaman çok iyi.
- Ama hiç görüşmüyorsunuz.
- O kendi hayatını bende kendi hayatımı yaşıyorum.
- Duygusallıktan yoksun ve dürüst bir yanıt. Kızının seni ziyarete gelmemsi üzücü olmalı?
- Kızım dünyanın öbür ucunda yaşıyor.
- Az da olsa onu özlemişsindir. Onu özlediğini kendine de mi itiraf edemiyorsun? Ve...
Eline aldığı maskeyi yüzüne takmadan oksijenden iki derin nefes çektikten sonra:
- ... Else'ye kızının hamile olduğunu söylediğini duydum. Dede olacağını öğrenmek güzel bir duygu olmalı.
Özellikle de ilk torun ise, diyerek kafasını arkaya yaslarken maskesini ağız ve burnunu kaplayacak şekilde tekrar yüzüne götürdü.
Artık soracak bir şeyi kalmadığı için susmuştu herhalde? Belki de uyumuştu?
Fark etmez, söyleyeceği her şeyi söylemişti zaten. Bazı insanlar ne zaman susmaları gerektiğini bilmiyorlar. Beni bu kadar rahatsız etmesi ilk defa değil, diye düşünürken Hanssen aniden gözlerini açarak maskeyi yüzünden kaldırdı.
- Kızının hamile olması senin için bıçak sırtı gibi bir durum olmalı. Ziyaretine özlemini çektiğin bir kişinin gelmesini beklerken, bundan sonra iki kişiyi özlemek zorunda kalmak acını ikiye katlayacaktır, öyle değil mi?

17

ızım ve dert ortağım olduğun için, sana ne kadar minnettar olduğumu çok nadir hissettirdim. Daha Nina'nın ölümünün üzerinden bir yıl bile geçmemişti bir akşam yemeğinde bana gelmiş ve tarih okumak için okula başlayacağını söyledin. Sırtındaki rahatsızlık yüzünden sağlık hizmetlerinde çalışamaya devam edemeyeceğini ve bunun için bana akıl danışmaya ihtiyacın olduğunu söyledin. Benim de yakından ilgimi çeken bir konu olduğu için düşüncelerini paylaşmış olman beni onurlandırmış ve söylediklerimin bir şekilde sana ilham vermiş olduğunu ümit etmiştim. Yemeğimizi yedikten sonra eğitimin Cape Town'da olduğunu söyledin. Hayretler içinde, hissettiğim hayal kırıklığını senden gizleyemedim. Sen ve David, onun işi yüzünden Güney Afrika'ya taşınmak zorunda kalacaktınız. 'Taşınmak mı', diye defalarca tekrarladım, sonra ' tarih okumak istiyorum demen, sadece bu acı hapı bana yutturmak için söylendi değil mi? diye isyan ettim.

Kullandığım sözleri haddinden fazla yüksek sesle söylediğimi itiraf ediyorum, ama senin ertesi gün telefonda iddia ettiğin gibi sana bağırarak söylemedim. Sofradan kalkarak koşarak mutfaktan çıktın ve ardından dış kapıyı çarparak gittin. Duygularındaki yoğunluğu ve isteklerindeki aşırılığı anlıyorum, özellikle de annenin ölümünden sonra. Evde artık çevremde sohbet edecek kimse olmadığından olsa gerek, beni ziyarete geldiğin de sana fazla yükleniyordum. Hatırlıyorum birinde eve yardıma gelen bakıcılar seninle sohbet etmiyor mu, diye sormuştun. Onlar ellerinden geleni yapıyorlar, diye cevap verdiğimi hatırlıyor musun?

Hem yemek hem de temizlik ihtiyacını karşılamayı 25 dakikaya sığdırmak zorunda oldukları için, sohbet etmeye pek vakit bulamıyor. Hasta bir babanın olması seni ne kadar üzüyor, diye sana kaç defa sordum ki?

Gönderdiğin son mektupta 'kendimi mutlu hissettiğim zamanlarda, sen hasta yatarken çok vicdan azabı çektim', diye yazmışsın. Bu mantıklı bir düşünce olmasa da, bunlar senin duyguların ve kimse bunları ifade etmeni esirgeyemez senden. Yaşadığın gerçekler bunlar ve böyle olmaya da devam edecek. Asıl üzücü olan, son senelerde birbirimizden ne kadar uzaklaşmış olduğumuzu ancak şimdi farkına varmamdır. Tuttuğum yas senin yasını gölgede bıraksa da, durumu değiştirmek için bir çaba sarf etmedim. Bu düşüncemi hiç dile getirmedim belki, ama işin aslı Nina öldükten sonra sen hem yetim hem de öksüz kaldın. Annenin ölümünden sonra, sana yakın olmaktan çok uzak durdum. Sende böyle hissetmedin mi?

Onun bıraktığı boşluğu dolduramadım. Triplerim seni yormuş olmalı. Sana fazla yüklenmemeye çalışsam da, doğal olarak böyle hissetmiş olabilirsin. Benim duygularıma karşılık vermediğini düşündüğün için vicdan azabı çekmiş olabilirsin ama duygularıma karşılık vermedin, diye kendini suçlaman için bir neden yok. Beni değil sevmek benden hoşlanmak bile kolay değil, biliyorum, çünkü kendime ben bile çok nadir katlanıyorum. Keşke bunları daha önce konuşabilseydik. Şimdi maziye baktığımda, veda esnasında ortaya çıkan utandırıcı durumları görüyorum. Sarılıp yanağından öpmek, saçlarını okşayarak sana sevgi dolu sözcükler söylemeyi ne çok arzulamıştım. Seni kucaklamak istediğimde beni uzaklaştırmış ve suçlayıcı bakışlarla bakmıştın bana. Belki de bakışlarından ben bu anlamı çıkardım ve kendimi acındırarak sessizce geri çekildim. İtiraf ediyorum Selma, bunu seni etkilemek için yapmadım, çünkü hassas olduğunu biliyorum. Kendinle bir iç hesaplaşma yaşıyordun. Bir yanın kucaklayıp bana sarılarak sevgi dolu sözlerle af dilemek isterken, duygulardan yoksun katılaşan diğer yanın ise inatla direnişini sürdürmeye devam ediyordu. Duygusallığa karşı durmayı başardığın an artık büyüdüğün anlamına geliyordu. Yetişkin olmak bu değil miydi?

Söylenen son altı sözcüğü kendi kendime yüksek sesle tekrarlarken sorulan soruların anlamlarının değiştiğini fark ettim. Duygusallık ses tellerine nüfuz etti. Huzursuzlukla titreyen ses kelimelerin kendine has titreşimden anlaşılıyordu. Annenle tartıştığınız ve bu tartışma artık birbirinizin sesini duymayacak şekilde kontrol

edilemeyen yüksek sivri dalgalara dönüştüğü zamanlarda beni kendine sığınacak liman olarak seçmedin mi Selma?
Seni sığınacağım limanım olarak gördüğüm için yalvardığımı düşünmeni istemiyorum. Belki de tam da yaptığım şey budur yalvarmak? Asıl senden istediğim şey, beni öfkeyle anmamandır. Düşünmeni istediğim en son şey beni omzunda seni gözetleyen bir şahin olarak görmendir. Dışarıda gökyüzü alçalmış ve ufukta görünen çam ağaçların uçlarına inen gri bulutlar paytak, paytak hareket etmeye başlamış. Bu manzara hâlâ çam ve reçine ağaçlarının kokusunu hatırlayabildiğime inandırıyor beni. Çoğunlukla kış ve kayakla özdeşleştirdiğim bir kokudur bu. Kaç defa atlama pistinin en tepesine gitmemiş ve soğukta daha da yoğun olacağını düşündüğüm bu kokuyu içime çekmemiştim? Kayakları kayma çizgisine götürüp, atlama hazırlığı içine girdiğim zaman ineceğim alana odaklanırken bile bu kokuyu hep yanımda hissetmiştim. Düzlüğe inerken duramadığım zaman bile hep yakınlarda bir yerlerde beni kucaklayarak durduran bir ağaç bulunurdu. Paskalya'da dağa çıktığımız Gomo dağ evi yakınlarında düşmeden 18 metreye yakın bir atlayış yaptığını hatırlıyor musun?
Nina ile Torbjörn amcan sana atlama tümseği yapmışlardı. Seninle ne kadar gurur duyduğumu tahmin bile edemezsin.

18

kşam yemeği morina balığıydı. Mönüde büyük bir parça balık, iki tane patates, bir havuç ve eritilmiş yağ vardı. Patates ve havuçlar soyulmuştu. Yağ ve balık sıcak olmalıydı. Servis arabasında bizim masaya kadar olan mesafe uzundu. Dede ve ninenin bu durumları yaşamak zorunda kalmadıklarına şükrediyorum. Lofoten'den Oslo'ya taşındıktan sonra bile şubat ayında balık sezonu bitişinde yapılan balık yemeğini kutsadıkları kadar başka bir yemeği kutsamamışlardı. Anneannenin kardeş ve yeğenlerinden üçünün balıkçı olduğunu ve bulunanın en iyisinden bir kasa morina balığını uçakla gönderdiklerini hatırlıyorsundur. Küçük olduğun için ayrıntıları hatırlamasan da 'dedecik ve ninecik'in nasıl bir ciddiyet ve gururla balıkları servis ettiklerini hatırlarsın belki.

Kendi çocuklarının aksine ikimizin balığın organları dahil bütün her şeyini yemeyi sevdiğimiz için onların göz bebeği haline gelmiştik. Yemek morinanın kafası, gözleri, ciğer ve yumurtaları dâhil her şeyi eklenerek hazırlanırdı. Gerek balıkçı teknesinde gerek kulübede gerekse evde olsun balık her yerde aynı şekilde servis edilirdi. Tencerenin dibine bırakılan patatesler balık yumurtalarıyla beraber on dakika kadar kaynatılıyor, bolca kaba tuz serpiliyor sonra, balık parçaları üstüne konuyor ve en sonun da ise ciğerler eklenerek kaynatılmaya bırakılırdı. Yemek piştikten beş dakika dinlendirildikten sonra sofraya getirilirdi. Doğrudan tencereden tabaklara servis yapılırken ciğer ve yağ üstte kalacak bir şekilde her şey birbirine karışıyordu. Karışımın üzeri ev yapımı kurutulmuş açık ekmekle kapatılıyor ve böylece ekmekler de yumuşamış oluyor. Balıklar ister fırtınada deniz ortasında, ister balıkçı kulübesinde ister Ballstad balıkçısının evinde ya da istersen Oslo da bir ailenin evinde olsun hep sıcakken servis edilirdi. Yemek masasında her zaman karabiber ve kıyılmış soğan bulunurdu.

Nina ciğeri ve balık yağıyla dolu yemeğin suyundan yemek istemediğini söyledikten sonra, hemen her yıl kayınbaba bana bu yemeği gerçekten sevip sevmediğimi sormaya başladı. Onun sorusunu verdiğim cevap ise hep aynıydı; bu yemeğin lezzetine doyum olmaz. Kayınvalide ise omuzlarımı okşayarak yemeğin yanında kırmızı şarap mı yoksa birayla akevitt mi içmeyi tercih edeceğimi sordu. İçeceklerin hepsine de evet, dediğimi duyunca, cevabımdan memnun bir şekilde gülümseyerek kapının hemen arkasında hazırda bekleyen şişeleri almak için mutfağın yolunu tutardı. 'Dedecik' yemeğin ortalarına gelindiğinde Lofoten'de bu yemeğe ne ad verilmiş, diye sorarken dağınık kalın kaşlarının altından koyu mavi gözleriyle beni süzerdi. Eski tür disipline edilmiş deneyimli öğretmen olduğundan cevabın doğru ve net olmasından hariç başka seçeneklere izin vermezdi. Onlarla ilk defa bu yemeği tattığım zaman karısı bana şöyle cevap vermem gerektiğini söylemişti: Sevgili kayınpederim Finnmark, Vesteraalen ve Helgeland bölgelerindeki yabancı balıkçılar büyük yanılgıyla buna yanlış bir isim takmışlar ama bu isim ancak bu kadar yanlış olabilir. Tabii ki yemeğin asıl adı; ciğerli balık yumurtalı üçü bir arada taze balık yemeğidir. Kayınpeder doğru der gibi kafasını sallarken, ben de sözümü ev sahibesinin şerefine kadehimi kaldırarak noktalardım. Konuşmanın ardından'Dedecik' her zaman yaptığı gibi Peter Dass'ın Teşekkür adlı şiiriyle yemeği sonlandırmak istediğini söylerdi.

Nina buna karşı çıksa da, onun protestosuna aldırmadan masada titreyen mum ışıklarının eşliğinde şiiri okumaya başlardı:

Tanrı Meleğini Korusun
Morina balıklarının yokluğundan sakınsın
Balıkları nehrin suyundan ver
Sofran balıkla dolsun.

O zaman on yaşındaydın sen Selma. Dedecik şiirin ikinci bölümüne geçmeden ona "Tanrı mı yoksa balık mı daha önce var oldu, biliyor musun?" diye sormuştun.

19

apının önünde kızıl saçlı bir kız duruyordu. Onu hemen tanıdım, Hanssen'in en küçük torunuydu. Dedesi uyuyordu. Kız kafasını sallayarak bana selam verdi. Çocuk bedeninin üstünde yaşına göre çok gelişmiş bir kafa taşıyordu. Çilli zayıf kolunu bana uzattı. Uzanan elini tuttuğumda yüzü kıpkırmızı kesildi. Belli ki utanmıştı. Utanmasının sebebi ben mi yoksa kızardığının farkına vardığı için mi bilmiyorum ama bir süre gözlerini kapalı tutarken yüzü daha da kızardı. Saçları ince, yüzüyse körpe olduğundan belirgin ifadelerden yoksundu ve sahip olduğu minnacık hayat tecrübesini anında kaybetmiş gibi duruyordu. Dedesinin her an uyanması ümidiyle istemeden de olsa gözlerini açarak umutsuzluk ve endişeli bir gerginlikle bakışlarını bana yöneltmişti. Gözleriyle hem izliyor hem de bakışlarını benden kaçırırken, beni hem görüyor hem de görmüyor gibi davranıyordu.

O beni görüyor mu görmüyor mu durumu arasındaki farkı tam anlayamadan Hanssen uyandı ve çocuk benden en uzak olan köşeye onun yanına giderek, yatağının ucuna oturdu. Oturur oturmaz samimi sohbet ve gülmeye başlamaları uzun sürmedi. Konuşmalarını anlamamı istemedikleri zaman, duymayacağım şekilde yavaş konuşuyorlardı. Bir süre sonra mırıldanmayı anımsatan konuşmaları, giderek uzaktan duyulan bir uğultuya dönüştü.

Koridora çıkmak istediğim için alarm ipini çekerek yardım istedim. Vücut için en kötü zaman sabah uyanma vaktidir. Önkoşullarını göz önünde bulundurarak hangi uzuvların ne derece çalışıp çalışmadığını anlamak zaman alıyor. Beyin kol ve bacaklarla bağlantı kurmak için doğru frekansı yakalamak zorunda kalıyor. Kafa için ise durum farklı oluyor. Buradaki düşünceler - iyi veya

kötü, bilge ya da aptalca olsun - hepsi kontrolden çıkmış kumandalı arabalar gibi dönüp dolaşıyor içerde.

Tekerlekli sandalyem her zamanki yerine bırakılır bırakılmaz pişman olmuştum. Cuma günleri ziyaretçilerin en yoğun olduğu günlerdir. Bir anne ve oğlu olduğunu tahmin ettiğim iki kişi önümden geçmekteler. Önce bana bakmaya başladılar sonra tam karşıma gelince tamamen durdular. Anne oğlunun kulağına bir şeyler fısıldadıktan sonra kafasını sallamaya başladı.

- Burada kalsam da kulaklarım var ve söylenen her şeyi duyabiliyorum, diye blöf yaptım. Çocuk, belki on yaşlarında, tereddütlü gülümsedikten sonra annesinin kolundan çekiştirerek gitmeleri gerektiğini söyledi. Anne durup bir an onun yüzüne baktı, sonra arkasında kuyruk gibi onu takip eden oğluyla birlikte dış kapıya doğru yürümeye başladı. Çocuk yürüyerek dışarı çıkana kadar merhametli bakışlarla bana bakmaya devam etti. Ziyaret saati biter bitmez akşam uykusu için beni yatağıma götürmelerini istedim. Yatağa uzanır uzanmaz Hanssen bana seslendi. Ona cevap vermeyince daha da yüksek sesle bağırmaya başladı. Kulaklarımda duymamı engelleyen bir sorunum olmadığını o da biliyordu. Gözlerimi açıp ona baktım. Sırt üstü uzanmış konuşuyordu. Benimle ne konuşmak istediğini biliyordum. Kızıl saçlı torunun ziyaretinden sonra bunu hep yapardı. Torunu hakkında konuşmak istiyordu: Onun okul başarılarını, okuduğu kitapları, evde ne kadar hamarat olduğunu, dedesini ne kadar önemsediğini vs. vs. Konuşmak istemiyorum, daha doğrusu ne onunla ne de bir başkasıyla konuşmaya tahammül bile edemiyorum. Hanssen'de beni rahatsız eden durum neydi? O kadar banal bir şeydi ki kendime bile itiraf etmekten çekiniyorum: Benim tersime onun ziyaretçileri vardı. Tavandaki lambaya bakarken, durgun güneşin altında pes etmiş ölmek üzere olan bir at olmanın ne demek olduğunu anlamaya başladım. Çocuğun bana attığı bakışlar bütün akşam beni takip etti. O çaresiz olan bir zavallıya bakmıştı. Ben kendimi çaresiz bir zavallı olarak görmüyorum, en azından her zaman için kendimi böyle hissetmiyorum.

Tavan lambasını kapatmak için yatağın başucundaki düğmeyi kapattım. Şimdi istediğim bir tek şey vardı: O da uyumak.

Uyuyamadım, aradan iki saat geçti, ışığı tekrar yaktım ve komodinin çekmecesini açarak içinden ' Popüler Tarih' adındaki Isveççe derginin altında bulunan resim albümünü çıkardım. En az on beş dakika sen ve Nina'nın araba kapısının önünde tam tesisatlı kayak malzemesiyle çekilmiş resminizi derinden inceledim. Arabada önde şoför koltuğunda oturuyorum, sizi Tryvann kulesi park yerine sürmüştüm. Resimde arkada kule anıt gibi duruyor, siz de kameraya doğru bakıp gülümsüyorsunuz. Sen on altı yaşındasın sanırım, sırtında bir çanta var. Nefesiniz ağızdan duman gibi çıkıyor. Gökyüzü masmavi ve güneş var. Ladinler kar ağırlığında sarkmış durumdalar. Görünüşe bakılırsa uzun bir tura hazırlanmışsınız, büyük ihtimal Kobberhaugen üzerinden Kikute kadar sürecek bir turdur.

Işığın renginden şubat sonları olduğunu tahmin ediyorum. Mutluluktan ışıldıyorsunuz sanki yoksa Nina'nın gözleri yalan mı söylüyor? Bize anlatmaya cesaret etmediği, göğsündeki saldırgan hücrelerden haberi var mıydı acaba?

Kapı çalındı. Açılan kapıda Else belirdi.

- Bakıyorum uyanmışsın.

O akşam vardiyasına çıkmazdı genelde ama bu akşam bir istisna yapmıştı. Birçoğumuz haftalardı yıkanmamıştık. Kendisine yardımcı olsun, diye, bir hemşireyi çift vardiya çalışmak için görevlendirmişti. Ben sıralamada dördüncüydüm ve yıkanacaklar arasından da sondan ikinci. Yıkandıktan sonra gece için ilaçlar dağıtılacak ve bir saatten daha az bir süre sonra başlayacak gece vardiyacıları iş başı yapmadan önce gece uykusu için son hazırlıklar yapılacaktı.

Bu bölümde bulunan bir küvetin yanı sıra Else aynı katta bulunan bölüm 3'ten de portatif bir küvet getirmişti. Yıkanmamı kolaylaştıran kaldıraçlı alüminyum küvet bana kaldığı için şanslıydım.

Koridorda kimse kalmamıştı. Banyoda çıplak olarak demir delikli bir sedyenin üstüne kondum. Sedyede kaldıraçla bağlantılıydı. Else'ye ben daha önce hiç böyle tabakta servise hazır bir şekilde bulunmadım, dedim. Else bir bana bir de duvarda bulunan iki manivelaya bakıp duruyordu. Önce havaya kaldırıldım sonra Else kaldıracı küvetin üzerine gelecek şekilde hareket ettirdi, ardından

sımsıcak suyun içine indirilirken içimi çektim, Else su çok mu sıcak, diye sordu. Musluğu nasıl kapatacağını bilemiyordu. Soğuk suyu sonuna kadar açarak olanlar için özür diledi. Sıcak suyun içinde Istakoz gibi haşlandım. Suyun sıcaklığı ayarlandıktan sonra ağır ve kaldırılması zor olan diğer küvette yıkanan hastaya yardım etmek için gidebilir miyim, diye sordu. Evet der gibi başımı sallar sallamaz onun yardımına koştu. Bedenimin suyla çevrili olması harika bir duyguydu.

Else geri dönmeden suya sabun koymak istemedim. İlk defa küvette yıkanıyordum. Tekerlekli sandalye üstünde duş alarak yıkanmaktan farklıydı. Yıkanmanın zevkini çıkarmak istedim. Bir an her yer sessizliğe bürünmüşken nefesimi tutarak kafamı suyun altına soktum. Bir süre sonra karşımda insan şeklinde bir karartı belirdi. Önce uzak sonra yakına geldi. Suyun yüzeyini yararak bol, bol nefes almak için kafamı hızlıca yukarı kaldırdım. Karşımda duran Else'ydi. Kaldırabileceğinden fazla sorumluluk aldığı için endişelenerek çığlık attı.

20

orgunluktan üstüne yığılıp kalana kadar, yatağın etrafında koşuşturdum. Dinlenmek için gözlerimi kapatır kapatmaz bütün yorgunluğum uçup gitti. O anda Doktor Torp, Else ve daha önce hiç görmediğim iki kişi daha yatağımın etrafını sardılar, beni ava götüreceklerdi. Avdan döndükten sonra tekrar yatağa yatırmışlardı. Av esnasında tanımadığım diğer iki kişi öldürüldükleri için artık yanımda yoktular.

- Olur, böyle vakalar, dedi Torp.
- Sizce de üzücü bir durum değil mi, diye sordu Hanssen.
- Biliyor musun Hanssen tüfekler doluydu, dedi Else.

Hanssen bana bakarak:

- Olsun ben gene de olanlara üzüldüm, diye cevap verdi.
- Üzücü mü, dedi Torp sinirlenerek.
- Sana asıl üzücü olan şeyi şimdi göstereceğim.

Torp:

- Farz et ki o... beni işaret ederek, bir bacak bir de kulağını kaybetti, diye eklerken cebinden kocaman bir hastane bandı çıkardı ve yatağımın yanına gelerek sağ bacağımı arkaya doğru büktü. Ardından tek bacağım varmış gibi bandın büyük bir kısmıyla bacağı uyluğuma yapıştırdı. Diğerleri şaşkınlık içinde Torp'a bakıyorlardı. Bende şaşkınlık içindeydim. Bantlama işlemini bitirir bitirmez sırayla tek, tek bize baktı bir an. Bant rulosunda biraz daha kalmış olduğunu fark ettikten sonra bakışları fildişi rengindeki bantla benim nispeten büyük olan kulağımın arasında gitti geldi. Kararlı bir şekilde geriye kalan bandı da kulağıma kullandı.
- Asıl üzücü olacak durum senin bir bacak ve bir kulağının kesilmesi olacaktı. Torp hevesle şimdi bankonun üstünden kalk ve ayakta durmaya çalış, dedi.
- Yapamam.

- Tek ayak üzerinde duramaz mısın?
- Hayır
Hanssen:
- O yalan söylemiyor, dedi.
Torp:
- Ben ile Else kalkmana yardımcı olacağız, diye devam etti.
Else:
- Bu sence iyi bir fikir mi, diye sordu.
İtaatkâr olduğumuzdan değil adamın haklı olduğunu bildiğimizden, hayır der gibi kafamızı salladık.
Else ile Torp'un yardımıyla yatakta oturacak şekilde doğruldum.
Torp:
- Bacaklarını aşağı indir, dedi.
- Bacaklardan hangisini indireyim, diye sordum.
- Senin sorduğun da soru mu şimdi, tabii ki kullanabildiğini, dedi Torp.
Hanssen:
- İnsan onun kadar yorgun olunca, nasıl cevap vereceğini bilmesi kolay değil, dedi.
Hanssen doğru söylüyor der gibi kafamı sallayarak, ona dostça gülümsedim.
Hanssen bakışlarını indirerek uykuya dalınca anladım. Uzun kirpiklerinin ıslak yanaklarına dokunması onu derin uykuya koymuştu. Benimkiler kısaydı, yere yığıldım. Ne ilginç bir geceydi bu böyle.

21

ift kanatlı pencere üç farklı şekilde açılıyor. Biri üst taraftan, diğer iki şekil ise yan taraflardan açılıyor. Her sabah yerler yıkandıktan sonra pencere üst taraftan yarım saat açık bırakılıyor. Bu sabah pencereden bakınca, yazın kesinlikle bitmiş olduğu görünüyor. Dışarıda bulunan küçük elma ağacının dibinde, yaşlı bir adamın hayasını anımsatan buruşuk bir elma görünüyor. Ağacın az ötesinde duran yaşlı gül esen rüzgâr da geriye çıplak uzun bedeni kalana dek kızıl etekleri tek, tek dökerek soyunuyor. Daha birkaç hafta öncesine kadar yaz kontrolden çıkmış bir güçle bütün ihtişamlı yeşilliğini peyzaja çılgınca yaymış ve hiç bitmeyecekmiş gibi gelişini hissettirmişti. Her gün yeni bir kelebek, titreşen noktalar halinde, limon sarısı kanatların çırpınışlarıyla uçuşurken güneşten hamile kalırcasına sonsuz sayıda ürüyorlar. Uyanan kahverengi sinek sürüleri, şaşkın kümeler halinde penceremin önünde güneşten kavrulmuş ot ve klorofile doymuş yeşil çayırların üstünde uçuşuyorlar. Rüzgâr hızını artırmış ve buradan görünmese de dışarıdaki çimenlerde diyagramlar çizmeye başlamış. Bir süre sonra kulübenin çatısını, narin çiçeklerin kafasını ve ağaçların yapraklarını yerlerinden sökmeye başladı. Kavak ağaçları ise çıplak kollarını gökyüzüne uzatmışlar.

Rüzgâr aniden geldiği gibi de gitti. Akşam güneşi içinde bahçıvanın malzemesinin bulunduğu kulübenin camlarını kızıla boyadı. Yağmur, önce tek tük sonra sanki bulutları yıkamaya yeminliymiş gibi göğü yararak yağmaya başladı. Kapı açıldı, içeri giren iki görevli tereddüt etmeden Hanssen'i tuttukları gibi iki battaniyeye sararak bir sedyenin üstüne koydular. Görevliler yanına oksijen tüpünü de almak ister misin? diye ona sorduklarını duydum. Hanssen den yanıt gelmeyince, onlara tüpü almalarının iyi olacağını söyledim. Adamlardan biri koridora gidip araya

koymak için bir paravana getirdi. Hanssen'e yüksek sesle nasılsın, diye sordu ama cevap alamayınca, kendi aralarında fısıldayarak konuşmaya başladılar. Onlardan birisi Hanssen'i kontrol için götürmeliyiz, dediğini duydum. Ciddi bir durum mu var, diye sorduğumda cevap vermediler. Odadan çıkarılırken, sesli olmasa da Hanssen bana seslendi. Oksijen tüpü battaniyesinin üstüne duruyordu. Hayatımda bu kadar solgun bir yüz hiç görmedim. O terlemeye başlamıştı.

Hanssen sordu:

-Floransa'yı seviyor musun?

- Ne, dedin?

- Evet ya da hayır

- Evet

- Orada bulundun mu?

- Evet, dedim.

Hanssen maskesine davrandı. Görevlilere onu nereye götüreceklerini sordum. Ulleval hastanesi solunum hastalıkları bölümüne, bir süre orada tedavi için kalacak, diye cevap verdiler. Solunum cihazını taktıktan sonra onu alarak hızlıca odadan çıktılar. Arkalarından kapı tam kapanmadı. Çıkarken düşürdükleri bir battaniye kapının yarı açık kalmasına sebep olmuştu. Yanlarında Hanssen'in eşyalarının ne kadarını götürdüklerini anlamak için boş yatağa baktım. Tam kapanmayan kapıyı kapatmaları için çağrı ipini çektim. Tam önümde yatağımın hemen yanında uzun yıllar görmediğim bir şey fark ettim: bir köpek yavrusu. Yatağımın etrafında dönüp dolaşıyordu. Odaya nasıl girmişti anlamak imkânsızdı. Buraya hayvanların girişi yasaktı. Köpek yavrusunun açık kahverengi tüyleri ve küçük koker spaniel cinsine özgü basık bir suratı vardı. Hangi arştan buraya inmişti bu böyle? Tam yanı başımda küçük bir hayat kırıntısı, büyük bir bilmecenin bir parçası dönüp dolaşıyordu. İki yuvarlak kulağı yanlardan asılı duruyor, hüzün dolu kahverengi gözleri ve patileri ayağa giyilmiş büyük terliklere benziyordu. Boğaz boşluğundan körpe bir havlama ardından iniltili sesle devam ederken çalışanların pencere önünde unuttukları içi su dolu çiçek vazosunu fark edene kadar inledi. Susuzluğunu söndürene kadar pembe diliyle suyu yaladı sonrada siyah renkli burnunu çene

yanlarından damlayan suyla beraber kaldırarak vazodan birkaç adım geriye çekildi. Kolay olmadı ama korkup dışarı kaçmasın, diye nefes bile almaya özen gösterdim. Pencereden güneş ışınları çaprazdan içeri sızmaya başladı. Aniden kendi etrafında dönmeye başladı ardından yerde kare şeklini oluşturan güneş ışığında hilal şeklinde uzanır uzanmaz uykuya daldı. Uykusunda kuyruğunu sallıyor ve gördüğü rüyalarla sevimli sesler çıkarıyordu. Kendi alnımdan terimi silerken güven içinde yerde yatan varlığa bakıyorum. Hiçbir şeyi es geçmeden bu dakikayı hafızama kazıyarak yalnızca bu dört ayaklı varlık ve onun hareketlerini izliyorum.

Dalmışken kapının açıldığını fark etmedim. İçeriye bir elektrik ustasıyla çırağı girdi. Onların sesinden korkuyla sıçrayan köpek yavrusu, kapıya koşarken önce kapının çerçevesine çarptı sonra yolu bulup dışarı fırladı. Ben öfkelendim. Adamlar elektrik çıkışının yanına diz çöküp hemen işe koyuldular.

- Ne tuhaftır insanlar köpek yavrusunu görünce nasıl da yumuşuyor, dedi usta.

Elleriyle dağınık siyah saçlarını tararken "bence de," dedi çırak.

Eski prizi yerinden sökerken "daha çok kedileri mi seversin," diye sordu usta.

- Hayır, birinde pompalı bir tüfekte bir kedi vurmuştum.

Usta şaşkınlık içinde kafasını salladı.

- Kediler dokuz canlı değil be Usta.

Usta sordu:

- Sen insanları da tüfekle vurmuyorsun herhalde?

Çırak yanıt verdi:

- Bazılarını.

- Irkçı mısın sen?

- Ne demek istiyorsun?

- Norveç'in Müslümanlar tarafından işgal edileceğine ve Kral Harald'ın isim değiştirip Kral Helal olacağına inanlardan mısın? Penseyi uzatır mısın bana?

Usta malzeme kutusunda olduğunu söylediği penseyi çırak bulmak için kutuyu karıştırmaya başladı. Gözlerini kısarak bakan çırak çılgın bir arayış içerisine girdi. Çenesinde yeni, yeni yeşeren tüylerin üstündeki dolgun yanakları titriyordu. Bulamıyorum

demekten nasılda çekiniyor. Çırak penseyi bulamadığını söylemedi. Ustaya bakarken öfkelendiğini anladım. Bir şeyler söylemek istiyordu sanki ama çırağı iterek aradığını hemen bulup çıkardı kutudan.

Çıkıp gittiklerinde arkalarından açık kalan kapı aralığından tanımadığım iki kişiyle karşılaştıklarını gördüm. Adamlar 199 numaralı odaya gidiyorlardı. Sedyede çıkarılan adamın üstü örtünmüştü. Else'nin anlattığına göre adam normal bir şekilde ölmüştü. Ölüm vakasının ertesi günü çalışma terapisi her zaman daha yoğunlaşıyor. Bu vakadan sonra da böyle olacaktı.

22

omodinimin üstündeki saatin rakamlarına bakarken kaç saattir Nina'yla ilk buluşmalarımızdan hafızamda kalan bulanık resme baktıklarımı anlamaya çalışıyorum. Bu hatıralar uyku aralarında meydana geliyordu. Kaç gece en önemli ve bana hayat veren tek şey bu hatıralar olmamıştı? Kaç sabah tavan lambası yandığında, gece nöbetlerini bitirmeden önce Hanssen'i uyandırıp giydirmek için odaya girdiklerinde rüyalarım bölünmemişti?

Turuncu renk gömleğimin ilk iki düğmesini açarken gözlerimi kısarak güneşe bakıyordum ki dışarıda kırmızı renk eski bir Volvo steyşın ya da bir Saab mıydı yoksa tam karşımda park etti. Arabadan 15 yıl öncesi lisede gördüğümü hatırladığım bir kadın çıktı. Hastalığımın teşhisinden hemen sonra beni ziyarete gelmişti.

Tekrar karşılaşınca kadın beni tanıyamadı. Onun gittiği yolun tersine kuru temizlemeye verdiğim ceketimi almaya gidiyordum. Otomatik açılıp kapanan kapıdan içeri damlayınca, ben de arkasından onu takip ederek çıktım. O zaman ağrılarımı fazla hissetmiyor, bisiklet sürüyor ama koşamıyordum. Kilometrelerce yürümek hem yorucu hem de rahatsız ediciydi. O zamanlar en büyük sıkıntım, hastalığım dışarıdan gözle görülmese de, içimde git gide daha kötüye gideceğinin bilincinde olmamdı. Bunu başkalarıyla paylaşmaktan korkuyordum. Kız arkadaş konusunda kendime güvenim zayıftı, hastalık küçük ama zaman hastalığın lehine işlediğinin belirgin sinyallerini vermeye başlamıştı.

Hava sıcaktı, kuru temizlemeye gitmeyi daha sonraya almalıydım. Buzluktan bir poşet karides alıp alışveriş arabasına koydu.

Üzerinde kolsuz koyu sarı kısa bir elbise vardı. Bronzlaşmış şık teniyle hızlı ve çevik hareket ediyordu. Adımları pasta ve ekmek reyonlarına taraf yöneldi. Esmer olan erkek usta önce havanın

güzelliğinden ardında da kadının güzelliğine iltifatlar yağdırmaya başladı. Adamın onun bronzlaşmış bacak ve kollarına ardından açıkta kalan göğüs kısmı, saçları, elbisenin düğmeleri ve ayağındaki sandaletlere kadar her yerini baştan sona nasıl süzdüğünü gördüm. Kadının arkasında sırada bekliyorum. Karlar eridiğinden beri pek dışarı çıkmamışa benzeyen yaşlı bir kadın önümde duruyor. Bakışlarım pasta reyonunun camlarıyla sarı elbise arasında gidip geliyor. Elbisenin keten olduğunu tahmin ediyorum. Omzunda asılı olan deri çantasından cüzdanını çıkardı. Bir süre cüzdanını karıştırdıktan sonra bulduğu alışveriş listesini eline aldı. Tıpkı senin yoğunlaşmak için yaptığın gibi Selma gözlerini kısarak okumaya başladı, sonra kafasını kaldırarak karşısında duran çalışana bir şeyler söyledi. Elindeki liste yere düştü. Düşmeden yakalamak için eğildi ama olmadı. Beyaz elbiseli adam, ben ve yaşlı kadından çekinmeden, düşürdüğü listeyi almak için eğilen sarı elbiseli kadına bakmak için tezgâhın üstüne eğildi. Kâğıdı yerden alan kadın tekrar doğrulurken adamla göz göze geldiler. Adam kadının gözlerinin içine bakıyordu. Bu ne terbiyesiz bir adam, kadının elinden parayı alınca bile gözlerini ondan ayırmadan parayı kasaya koydu. Kadın arkasını dönüp gittiğinde bile ardında ona bakmaya devam etti. Nina yanımdan geçerken yakınlardaki bir kafede kahve içelim, diye teklifte bulunduğumda zamanının olmadığını söyledi.

Yıllar sonra bir çift olduğumuz da o kafeye gittiğimiz zaman ona kırmızı güller aldım. O gün hava fazla sıcak değildi. Gülleri alarak aramızda bulunan masanın üzerine koydu. O yüzüme bakarken ben de öylece ona bakakaldım. Bakışlarını benden çekmedi. Daha önce hiç söylemedim ama ikinizin de aynı etkileyici bakışlara sahipsiniz. Çaktırmadan bana en yakın olan gülün yaprağına dokundum. Tahminimden daha kalındı yaprakları. Yüzüm kızardı? Şaşırdım, ama parmaklarımla gülün kokusu burnuma ulaşana kadar yaprakları okşamaya devam ettim.

Yaprakları bükmeyi bırakarak buketi elime aldım. Nina elini elimin üstüne koyarak elimle birlikte buketi masaya indirdi, çantasını yere koyarak bana doğru eğildi. Ona bakarken diyaframda bir çarpıntı hissederken, öpüşmeye başladık. Ağzımda gezinen dili keskin bir ok gibi kalbime saplandı. Böyle hissetmedim mi yoksa? O kafe şimdi yok orda artık.

Hanssen Ulleval'den geldikten sonra git gide zayıflamaya başladı. Gece nöbetçisiyle Hanssen'ı görmezden geldim. Çalışan onu yatakta temizlemek istese de Hanssen temizliğinin ayakta yapılmasını tercih etti. Kadına gösterdiği direnişte hiç bir haklı sebebi yoktu. Aynı durum da olsam, ben de onun kadar inatçı davranacağımı biliyorum. Muhalefeti akıl ve mantık dışıydı. Yaşlı ve hastaydı ama karar vermeyecek kadar hasta ve yaşlı değildi. Durumunu kabullenip isyan bayrağını indirmek için sadece zamana ihtiyacı vardı hepsi bu. Kendi onuru için mücadele ettiğini düşünüyordu. Hanssen çıplak ve titreyerek ayakta durmaya çalışırken kadın yıkama kabını yatağın üstündeki yorganın üzerine koydu. Et ve derisinin bazı bölümleri akmış bir mum gibi iskeletinin yanlarına sarkmıştı. Aradan fazla zaman geçmeden kadına temizliği bitirmesini ve artık yatmak istediğini söyledi. Kadınsa ondan az daha ayakta kalmasını istedi. Tatlı sözlerle, ayakta durmanın kan dolaşımına iyi geldiğini ve nefes darlığının yanı sıra zatürree olmanın onun için daha kötü olacağını söyleyerek onu ikna etmeye çalıştı. Tatlı dille ikna için sarf edilen bütün sözlere rağmen Hanssen seçimini yapmıştı. Yastığa kafasını koyar koymaz derin bir nefes alan Hanssen'in en huzurlu anının şimdi olduğunu işaret ediyordu. Çok geçmeden tekrar güçlükle nefes almaya başladı.

Uzanmış her an son nefesini verecekmiş gibi güçlükle soluyan Hanssen'in ağır nefeslerini dinliyorum Bu küçücük iki kişilik odadaki son havayı solumaya çabalayan sesleri duymamak için yorganımı kafama çektim. Yorganın altında tekrar Nina'yla ilk buluşmalarımızı hayal etmeye çalıştım ama yapamadım. Kendi kendimle sohbet etmeye başladım. Bir zamanlar seninle iyi sohbetlerimiz oldu, ama şimdi birbirimizi hep ters anlamaya başladık. Birinin diğerinden önce ölmesini isteyen bir çift gibi kavga ettik. Birimiz çaresizliğe sığınarak kendisine karşı çıkılmasına katlanmak istemezken diğerimiz söylediğine kendi bile inanmadan her şey yoluna girecek dedik. En sonunda beterin beterine hazırlıklı olmak en iyisidir, diye kendi kendime karar verdim.

23

lse ile doktor Torp odadan içeri girdiler. Ağız ve burnunu kaplayan oksijen maskesiyle Hanssen yatakta uzanmış yatıyordu. Maskeyi son günler yüzünden düşürmemişti hiç. Else ile doktor Torp onun yatağının yanına gittiler.

- Duvardaki tablon çok güzel Hanssen, dedi Torp yan odadan duyulacak kadar gür bir sesle. Anlaşılan oda arkadaşım iltifatı duymamıştı. Else resmin torunundan bir hediye olduğunu ve aylardır orada asılı olduğunu söyledi.

Resimde bir zebra ve bir de palmiye ağacı çizilmişti. Çocuğun yeteneği etkileyiciydi.

Hanssen bir şeyler söylemeye çalıştı.

- Yüzündeki maskeyi çıkarmamız daha iyi olacak, dedi Else.

Torp kafasını salladı.

Hansen derin bir nefes aldıktan sonra - Neredeyse 14 yaşına girecek kız dedi. Torp bana hızlı bir bakış fırlattıktan sonra Else'ye yatakların arasına paravanı çekmesini söyledi. Onları göremeyeceğim şekilde perde kapanana kadar Torp sessiz kaldı. En yumuşaklarından olmayan yastığıma ağırlaşan kafamı koyarak uzandım. Araya çekilen ve görmemi engelleyen perde yüzünden duyularım tam kulak kesilmişti. Az daha eğer duymanı istemediğiniz bir şey konuşacaksanız Hanssen'i başka bir odaya alın, diyecektim ama Hanssen'in başına bir şey gelirse bir şahide ihtiyacı olacağını düşündüm. İfadeleri, yüz ifadelerindeki ciddiyet, aralarındaki bakışmalar, garip hareket ve hafif öksürük gibi sesler çıkarmaları, ona çok ciddi bir haber vermek için geldiklerini tahmin etmeme sebep olmuştu. Perdenin arkasından Torp'un sesini net duyabiliyordum:

"Kaç yaşına gelirse gelsin yaptığı resim çok güzel, bunu geldiğinde ona söyle."
Kısa bir sessizlik oluştu. Belki durumu kötüye yormakta yanılmıştım ben?
- ... Ama benim bir soru sormam gerekiyor.
Torp gırtlağını temizledi: "Sen burada mı yoksa evinde mi ölmeyi tercih edersin?"
- Ölmek mi, diye sordu Hanssen şaşkınlık içinde.
- Ne siz ne de aileden biri bu konu hakkında bana bir şey söylemediniz. Aradaki perde yüzlerini görmeyi engelliyordu.
- Biraz daha oksijen ister misin? diye sordu Else
Konuşurken Else'nin sesin titrediğini mi duyuyordum?
Hanssen konuşmadığı için miydi nefes alma sorununu ve göğsünde biriken tükürüğü çıkaramayan ciğerlerin zayıfladığını bu kadar yoğun endişeyle dile getirmişti Torp. Hanssen'in sessizliğini inat olarak mı yorumlamıştı, yoksa durumdan duyduğunu endişeyi sadece Else'nin duyabileceği bir şekilde de mi söylemişti?
- İnançlı mısın, diye sordu Torp.
- Bilemiyorum, diye zorlanarak cevap verdi Hanssen. - Yalnız Firenze ye Ponte Vecchio'daki gün batımını izlemeye gitmeyi arzularım. Çekebildiği kadar bir nefes çekerek - maskemi verin bana, dedi.
- Tanrıya inanmak bir çoğuna sevinç ve dayanma gücü vermiştir yaşamdan sonra olacaklar için, dedi Torp. - Yaşamdan sonra olacaklar açısından, ama hepimiz farklıyız tabii ki.
Torp konuşmaya devam etti. Karşısında ona itiraz eden kimse yoktu.
- Torp, diye ona seslendim. Sesimi duymaktan pek memnun olmamış bir şekilde inledikten sonra perdeden kafasını çıkardı Her zaman kullandığı boynuzlu siyah gözlükleri gözünde düz saçları yüzüne gelmişti.
-Anladığım kadarıyla hasta insanlara öleceklerini söylemekte deneyimlisin. Sence de doktorların bile öldüğü bir gerçek olması ilginç değil mi? Konuşurken öfkeden yüzümün kızardığını hissettim.
- Sen açıkça ne demek istiyorsun, diye sordu Torp.
- Az evvel odaya girdiğinde net bir şekilde günaydın, diyerek şifalı bir gün geçirme dileğinde bulunmuştun bize. Sana teşekkür etmeyi unuttum, dedim.
- Söyleyeceklerin bu muydu?

- Hanssen'la bu şekilde nasıl konuşabiliyorsun?
- Ben her şeyi açıkça konuşmayı tercih ediyorum, bu böyle bir durum için de geçerli! Zamanla bu davranışın doğru olduğu kanısına vardım. Aynı gece saat 03.32'de Hanssen'i iki ambulans görevlisi gelip aldılar. Onunla hiç konuşamadık. Gecenin kalan bölümünde Hanssen'in Firenze'ye duyduğu ilginin sebebini düşünmekle geçirdim. Ya Boccaccio şehri kurucusu Julius Sezar ve Dante Alighieri onu ziyarete gelseler, şehrin tarihi hakkında bir bilgisi var mıydı? Medici ve Pazzi aileleri, sayısız Papa, Kardinal ve Piskoposun sınırsız aç güzlülükleri hakkında biraz bilgisi olabileceği düşünülebilir. Neden olmasın. O da benim gibi asırlar boyu kılıçlar, zehirler ve darağaçlarındaki idam mücadelelere sahne olurken aynı zamanda bilim, edebiyat ve sanatı da önemseyen ve yaşatan bu karmaşık şehirden etkilenmesin? Bu etkilenmenin sadece tarihçilere özel bir durum olduğuna inanacak kadar züppe mi oldum?
Ya Dante'nin oturduğu yeri görseydi ya da Santa Maria del Fiore kilisesini veya Leonardo da Vinci'nin Tintoretto'sunu ya da Caravaggio'nun tablolarını görebilseydi ne hissederdi? Taksiyle 20 dakika süren tepeye, Fiorentina futbol sahasının arkasındaki Etruk şehrine gitmek hoşuna gider miydi? Tepeden yukarı çıkan dönemeçli yolda Leonardo da Vinci'nin asistanı, ustası tarafından yapılan kanatları takarak uçtuğu yeri görmek mümkündü. Ponte Vecchio'yu dile getirmesi tuhaf değildi. 1944'te Almanlar bile şehri bombalarken köprüye dokunmamışlardı. Ünlü tarihi tabii ki önemliydi, ama asıl önemini insanı büyüleyen görkemli doğası ve namına borçluydu. Gerçek güzelliğini ifade etmek imkânsız. Başka türlü düşünmek yalan olur. Hanssen'in bu tutkusunu bilseydim ona farklı davranırdım. Beraber sohbet edebilirdik. Nina'yla tanışmadan yıllar önce Interrail'le Firenze gezisine çıkmıştım. On dokuz yaşındaydım ve hâlâ durmadan kilometrelerce yürüyebilecek durumdaydım. O zamandan beri bir daha oraya gidemedim. Hâlâ oradaki kokuyu, sesleri, heykel ve yapılarındaki ayrıntıları hayal edebildiğimi düşünüyorum.

24

ollarımı yana açmış tek ayak üzerinde duruyordum. Aniden karşımda utanmadan gözlerimin içine bakan kaba bir adam durdu. Bedenim tepsinin üstünde duran bir armuda benziyordu. Saçları siyah ve dağınıktı. Şansıma birkaç metre uzaklıkta gazete satan bir büfe bulunuyordu. Tek ayak üstünde topallayarak oraya vardım ve bulabildiğim en büyük gazeteyi aldım. Kısa bir süre yazılan harflerden başka bir şey göremedim. Gazeteyi indirdiğim de bana bakan gözleri tekrar gördüm. Başka bir şeye bakmaya niyeti yoktu. Aklıma bir fikir geldi: Grand Café'nin kapısının arkasına saklanabilirdim. Yere bir on kron attım. Adam parayı almak için eğilir eğilmez, ben kapının ardına saklandım. Kapının arkasından kafamı çıkarıp baktığımda nereye gittiğimi anlamak için etrafına bakınıyordu. Tekrar kafamı geri çektim. Kısa bir süre sonra bip, diye bir ses duydum. Ses dışarıdaki kaldırımdan geliyordu. Saklandığım yerden dışarı çıktım. Farelerden çok korkmuyorum ama onlardan hoşlandığımı da söyleyemez. Genelde beraberinde kendilerinden daha kötü şeyler getiriyorlar. Yattığı yerde uzanmış bana bakıyordu. Birkaç gün önce rastladığım elektrikçi çırağıydı. Ona def olup gitmesini söylediğim de Grand Oteli hiç bu açıdan gözetlemediğini söyledi. Kazayla sağ bacağım ona değdiğinde bip, diye ses çıkardı. Burnundan kan akıyordu. Her iki yöne giden kaldırımda yanımızdan geçen insanlar vardı. Öğrenci barınağının önündeki çiçek ve çevredeki güzel ağaçlar dikkatlerini çekmesi gerektiği yerde tuhaf bakışlarıyla bize bakmaktan kendilerini alamıyorlardı. Ben doğrudan önüme bakarak tek ayak üstünde durup kollarımı yanlara açtım.

25

kşam yemeğinden sonra masada yalnız kalıp dışarıya baktım. Pencerenin çerçevesinin içinden görünen akşamın bulutları kızıl ve siyah renklerdeki bir gülü anımsatıyordu. Güneş gülün gözünü oluşturmuştu. Etrafındaki bulutlar ise karamıştı. Uzaktan çan sesi duyuluyordu. Artarda gelen çan sesi gecenin gelişinin habercisiydi. Omzumda bir el hissettim. Korkarak sıçrarken nefesimi tuttum. Önceden hatırladığım bu biraz ağır koku, kayısı parfümü kokusuydu. Hafif kafamı çevirerek ona bakmaya çalıştım.

- Sence de çok güzel bir akşam değil miydi? Ben sadece iyi geceler dilemek için geldim, dedi Isadora.

Ona kafamı sallarken, yanaklarımı okşayarak gülümsedi, sonra arkasını dönerek hızlı adımlarla odasının yolunu tuttu. Isadora gözden kayboldu kaybolmaz Else göründü. Etrafına bakınarak alçak bir sesle kendi işlerime bakmam gerektiğini fısıldadı. Seni uyarmak için söyledim, diyerek akşam için verilen ilaçları almaya gitti. Anlayamadım ne demek istedin, diye soracakken kontrol odasının kapısı ardından kapanmıştı. Belki de Isadora'nın sivri dilinden endişe duyduğu için beni uyarmaya çalışmıştı Else. Televizyon odasında olsun koridorda olsun Isadora'nın sözleri etrafı hareketlendirip canlandırıyordu genelde. Evet, onun davranışları belki de bizlerin de düşündüklerimizi söyleyebilmek için cesaretlendiriyordu. Sıkıcı bir öğleden sonra, rutin işler arasındaki hengâmede uzaklardan duyulan frekansı kötü ayarlanmış bir radyonun sesinin duyulduğu zamanlarda Isadora'nın konuşmaları ortama renk katıyordu. Çoğunlukla oturduğu kırmızı sandalyesinde örgü örüyordu. Gazetede okuyabileceğim her şeyi okumayı bitirmiştim, hatta bazı makaleleri birkaç kez bile okumuştum. Koridorda yenilgiye uğramış ordunun kalıntıları gibi mücadele ederek ilerlemeye çalışırken ondan hiç beklenmeyen bir anda Isadora duruma müdahale ediyordu.

Makinalı tüfekten çıkan kurşunlar gibi hızlı bir şekilde erkek ve kadının cinsel organlarından ve onlarının nasıl birleştiklerinden net bir sesle konuşmaya başlıyordu. Herkes şaşkınlık içinde Dinesen'e dönüp bakıyordu. Bir dakika boyunca kelimeler önümüzden rüzgâr gibi geçtikten sonra ortalık tekrar sessizliğe bürünüyordu. Kelimelerini kurşun gibi sallarken elindeki örgüsüne yoğun bir şekilde odaklanarak bir ilmiğini bile şaşırmadan enerjik bir şekilde örmeye devam ediyordu. Sessiz kaldığı zaman kafasını kaldırıp çevresindekilerin ifadelerini bakma ihtiyacı duymadan kararlı bir şekilde örmeye devam ediyordu. Huzurevi sakinlerinin hiç birinin Dinesen'den şikayetçi olduğuna hiç şahit olmamıştım, bir tek başarılı olmasa da çalışan personel onu susması için uyarıyordu. Genelde çoğu zaman sessiz kalıp bana ve çevresinde bulunan diğer insanları yumuşak ve dipsiz bakışlarla izliyordu.

Ertesi sabah Isadora ben ve Jacob kahvaltı yaptıktan sonra boş olan Hanssen'in sandalyesine uzun uzun baktı Isadora. Üzerinde menekşe renkli şık bir elbise ile emperyal sarısı bir şal vardı. Giysilerine iltifatta bulundum, bir şey konuşmadı. Kısa bir süre sonra yüzünü yukarı kaldırıp şalını kenara itip, kafasını illeri doğru uzatarak, sakin ve emin bir şekilde: - Hanssen şimdi öldü, dedi.

Biz ona bakakaldık ama bakışlarını bize değil kucağında bulunan örgüsüne odaklamıştı. Isadora kendisinin de bildiği bir gerçeği sadece dile getirdiğini söyledi. Birkaç dakika örmeye devam ettikten sonra durdu bakışlarıyla doğru önüne bakarak, berrak bir sesle: Çok kısa zaman yaşıyor, çok uzun zaman ölü kalıyoruz, diyerek nefessini yeniledi.

Bu her zaman için böyle olmuştur. Önümüzdeki bir saat örgü şişlerinin sesinden başka bir şey duymadan öylece oturduk.

26

acob kırklı yaşlarda olan torunu tarafından alınmıştı. Torunun çocuğunun kreşinde düzenlenen sebze etkinliğine katılacaktı. Isadora ile bana unutulmuş olacağını ümit ettiğini söylemişti. Gelmeseler yaşayacağı hayal kırıklığından kendisini kurtarmak için mi böyle söylediğini merak etmiştim. Ya da çatı terasa çıktığımız günkü gibi tekrar depresyona mı girmişti. Torununu görünce Jacob'un yüzü gülmüştü. Jacob bize hiçbir şeyi umursamıyormuş izlenimi vermek istediğinden şüpheleniyordum. Belki de Isadora ile benim kreşte yapılacak etkinliğe katılmak için davet edilme imkanımızın olmayışından dolayı böyle davranmıştı. Gün boyu onu arayan soran çocukları, torunlarının ona gösterdiği ilgiyi bizden gizlemeye çalışması üzülmemizi engellemek içindi. Jacob Goldstein sadece yardımsever değildi, aynı zamanda hepimize karşı merhamet doluydu.

Tabii ki ona minnettardım, ama haksızlık bu, diye sinsi hissi üzerimden atamıyordum. O mükemmel biriydi, inanılması güç bir kişiliğe sahipti. Onu suçlamam her şeyden çok mantık dışı bir davranıştı. Duygularımın sebebi kısmen kıskançlık kısmen de kendimi küçük gördüğümden kaynaklanıyordu. Kıskanılması gereken üstün tarafları olan birine denk gelince hissettiği duyguları umutsuzluk içinde eleştirmek gibi bir durum bu. Zayıf uzun boylu bedeniyle masadan kalkıp gitmeye çalışırken daha önce yüzünde görmediğim karasız bir ifade vardı. Bu ifade iyi mi kötü müydü emin değilim. Soğuk ve mesafeli görünüyordu aynı anda. Hem hastalar, hem de çalışanlar masaları toparlayıp birer birer buradan ayrılmaya başladı. Yemekhanede Isadora'yla baş başa yalnız kalır kalmaz sıcak bakışlı kahverengi gözlerini bana dikerek beni odama kadar sürmek için izin istedi benden. Ona sorgular gibi bakarken, genelde Jacob yardım ederdi ama şimdi o burada olmadığı için kendisi bunu yapmak istediğini söyledi. Bunu kendimde yapabilirim, dedim. Hâlâ kollarımda sandalyemin tekerleklerini

itecek gücüm vardı. Ona dönüp baktığımda sevimli sıcak gözleri hüzünlenmişti.
- Elbette yardımcı olabilirsin bana Isadora.
Ona bir krallığı bahşetmişim gibi teşekkür ederek gülümsedi. Onu bu kadar küçük bir jestle mutlu etmenin ne kadar kolay olduğunu görünce şaşırmıştım. Parmağında üç tane altın yüzüğünün olması dikkatimi çekti.
- Yüzükler sana nerden geldi, diye sordum
- İşçiler en iyisine layıktır, diye yanıt verdi.
Ben daha bir şey, diyemeden sandalyemin arkasına geçip kolundan tuttu. Odamın kapısının önünden sürüp akşamüzeri oturduğum her zamanki yerime doğru sürmeye devam etti. Kafamı arkaya çevirip baktığımda bana baktı ardından tekrar önü doğru konsantre olarak bakarak devam etti. Gözleri güzel ve sanki içinde büyük gizemleri taşıyor gibi bir izlenim veriyordu. Sandalyemin hızı arttıkça onun odasına doğru yol aldığımızı anlamaya başladım. Ne hemşire ne de diğer hastalar kimse bizi durdurmaya çalışmadı. Durdurmak için ne, diyebilirlerdi ki?
Beni rehin almaya çalışıyor, diye bağırmak istemedim. Odasının geniş kapısın açmadan koridorda önce bir sağa bir de sola kontrol odasından bir gören var mı? Diye bakındı.
Kimsenin bizi görmediğinden emin olunca yavaşça ben ile Hanssen'in odasından daha geniş olan odasından içeri götürdü. Odanın penceresi yukarı kısımdan açıktı ama perdeler kapalı duruyordu. Yatağı özenle toparlanmıştı. Isadora Dinesen'in odası güzel kokuyordu. Duvarda iki tane siyah beyaz fotoğraf asılıydı. Fotoğraflardan biri, en küçük olanı Grand Cafe'nin önünde çekilmişti. Resimde bir yaz günü bir kadın ile bir çocuk el ele tutuşmuş duruyorlardı.
- Resimdeki küçük kız sensin öyle değil mi?
Evet der gibi kafasını salladı.
Fotoğraftaki kadının saçları siyah ve kıvırcıktı. Kadının üzerinde açık renk bir cüppe ayaklarında isi yazlık ayakkabılar vardı. Profili çekilecek şekilde durmuş ve ellerini çapraz kaldırarak gözlerini alan ışıktan korunmaya çalışıyor gibi durmuştu. Fotoğraf atölyesinde çekilmiş gibi bir izlenim veriyordu. Resmin geçmişini bilmesem Tanrıyı kutsayan Meryem ana olduğunu düşünecektim.

- Bu kadın Isadora Duncan'ın ta kendisi değil mi?
- Hayır, onun gibi giyinen annem bu, diye mırıldandı. - Odama hoş geldin.
Isadora boynundaki şalını çekip çıkararak yatağın üstüne fırlattı.
- Bugün sabah erkenden bir karar aldım. Seni tüm gün kendime saklamak istedim.
Menekşe rengi ipek bluzunun düğmelerini açmaya başlamadan önce bakışlarıyla beni incelerken benim başka bir yere gitmem gerekiyor deme imkânım oldu. Bluzunun altında menekşe renginde bir sutyen vardı üzerinde. Karın bölgesi inceydi. Ben neye uğradığımı anlamadan eteğini de çıkarıp yere atmıştı. Çok güzel ve şaşırtıcı derecede fit bir vücudu vardı. Eskiden yaptığı çalışmaların iyiliğinden hâlâ yaralanıyordu anlaşılan. Üzerinde uygun ve yarı uzunlukta iç çamaşırıyla karşımda durdu. Gülümseyerek bakışlarını yere indirirken ileriye doğru öne eğildi. Kafasını kaldırıp bana bakarken uyluklardan, dizlerine oradan bacağın alt kısımlarına kaydırdığı hassas kumaşlı çamaşırı sonunda bileğine dolanmış kurdele gibi aşağı inene kadar devam etti. Çıkan iç çamaşırın altından az evvel ihtişamlı bir gösteri eşliğinde çıkardığı çamaşırın aynısından bir tane daha vardı. Beş kat iç çamaşırının altında parasını sakladığı bir kemer takmıştı. Çamaşırların hepsini çıkardıktan sonra para kemerini kaldırıp bana gösterirken fermuarını açıp içine sakladığı on binlerce kronu gururla bana gösterdi. Kemeri de çıkardıktan sonra tamamen çıplak kalması onu endişelendirmemişti.
- Bu paraları sana vermek istiyorum.
- Ama ben bunu kabul edemem.
- Bu paralarla sağlığına kavuşacak ve tekrar yürümeye başlayabilirsin, dedi Isadora Dinesen.
Paraları kabul etmesem, gururu incinecek, ona hakaret ettiği düşünerek kızacağını biliyordum.
- Teşekkürler, dedim. - Beni düşündüğün için teşekkürler, gerçekten çok iyi kalpli birisin sen Isadora. Bunun için sana şükran borçluyum, dedikten sonra parayı alıp sağ bacağımın altına yerleştirdim.

- Çok mütevazısın. Buyur sana bir de hediyem var deyip elini yorganın altına sokarak daha önce görmüş olduğum bir saati çıkarıp sol bileğime taktı.
- Ama bu saat..., diye sormaya başlarken lafımı yarıda keserek hızlı bir şekilde ona teşekkür ettim.
Kolumdaki Rolex bileğime çok yakışmıştı. Daha önce bu kadar ağır olan bir saat hiç taşımamıştım kolumda. Saatin tabanı mavi yelkovanları kırmızıydı. Göstergelerin alt kısmında Yacht-Master yazıyordu.
- Senin sevindiğini görmek beni mutlu ediyor, dedi Isadora.
- Kapıdan birileri girmeden üzerine bir şeyler giyinmen iyi olur, dedim
- Bunu yapmam seni mutlu edecekse, diyerek yavaş, yavaş giyinmeye başladı.

27

en ile Nina Bergene gittiğimiz zamanı hatırlıyor musun? Sen on dört yaşlarındaydın. Büyük babanın doğup büyüdüğü yeri ziyaret etmek istemiştik. Sen futbol kampına gitmiştin. Biz de temmuz başları, uzun bir hafta sonu gezisine çıkıp Hotell Norge de konaklayarak, Hakonshallen'i görmenin dışında başka bir şey yapmadan sadece birbirimizle baş başa zaman geçirmek istemiştik. Eski başkenti gezmeye dağdan geçen gündüz treniyle gitmiştik. Bunu ikimizde daha önce yapmamıştık. İlk göz ağrısı Andersin aynı okulda işe başlamasından sonra buraya gitmemizi Nina istemişti. Değil bir defa birkaç defa dolaylı olarak onun hakkında gereğinden fazla konuşulduğunu ima etmeye çalışmıştım. Anders 5b sınıfının öğretmeni olduktan sonra sık sık eve geç döndüğünü de iddia etmiştim. Bunu duyunca önce kızmış, sonra üzülmüş daha sonra okul biter bitmez, sadece ikimizin baş başa kalması için bir dağ gezisi yapmamızı önermişti. Nasıl geleceğini tahmin etmese de rahatsızlık veren düşüncelerin tekrar düşünülmesi kendine özgü bir durumdur. Ona aşıktım ve önerisi için teşekkür ederken okula iki ay boyunca uğramayacağı için de sevinçliydim. Tren yolculuğu boyunca senden başka bir şey konuşmamıştık Selma. Doğum gününde sana ne hediye alacağımızı, boyunun çok uzadığı için seninle alay eden arkadaşını ve okulda ne kadar başarılı olduğundan bahsetmiştik. Seni kayağa götürdüğü için, futbol antrenmanlarına katılmanı sağladığı için, dağ yürüyüşlerine çıkararak fiziğini formda tutacak, illerde benim hastalığıma yakalanırsan kaslarının güçlü kalmasına yardımcı olacak bütün aktivitelere seni yönlendirdiği için onunla övündüğümü ona anlatmıştım.

Beraber antrenman ve yürüyüşler yapmanız sizi birbirinize daha yakınlaştırmış olmalı. Aranızdaki yakınlığı hiç kıskanmadım ben. Belki de bu yüzden Anders'a gösterdiğim tepkim onu şaşırttı. Beni hayatında hiç kıskanç görmediğini söylemişti. Şehirde

bulunduğumuz dört gün boyunca bir damla bile yağmur yağmamıştı. Rasmus Salinger Koleksiyonunda o kadar uzun bir süre kalıp öpüşmüştük ki müze görevlisi gelip bizim dışarı çıkmamız gerektiğini söylemişti.

Nina neden dışarı çıkmamız gerekiyor, diye sorunca 'bu şehirde kamusal alanda bu tür davranışlarda bulunmanın uygunsuzdur' cevabını almıştı. Ağızdan dökülen sözcüklerin akımına bakılırsa bunu daha öncede çok kez söylemiş olduğu anlaşılıyordu. Gülerek çıkmış ve tekelden şampanyamızı alarak otelimize gelene kadar tüm yol boyunca gülüp eğlenerek yürümüştük. Gene de gözlerindeki ifadeye bakarak içimden bir ses her şeyin olması gerektiği gibi olmadığını söylüyordu. Son gecemizde Flöibanen teleferiğine binmiştik. Nina'nın yükseklik korkusu olduğu için en tepeye çıkana kadar onu sakinleştirmek için kucaklayarak öpmüştüm.

Bizimle beraber bulunan yolcuların bir çoğu durumu fark etmiş ve onun gerçekten bu kadar çok korkmasına bir anlama veremedikleri için kafalarını sallamışlardı.

Ben onu sakinleştirmeye çalışırken Valdres ve Lofoten yakınlarında dağ evinde geçirdiğimiz güzel tatilimizi ona hatırlatmıştım. Orada kaymayı ne kadar sevdiğini hatırlıyor musun?

Teleferik yukarıya ulaşıp durduktan sonra rahatladığı için bana sarılmıştı. Daha birkaç metre yürümüştük ki cep telefonu çalmıştı. Cevap vermek için telefonu kulağına götürürken gelen sesin bir erkek sesi olduğunu duymuştum. Yüzümü başka bir yöne çevirmeye çalıştım. Üç defa kısa evet hayır gibi cevap verdikten sonra şu an müsait değilim sonra konuşurız, diyerek telefonu katmıştı.

- Arayan Anders miydi, diye sordum.

Önce başını kaldırıp yüzüme baktı sonra gözlerini yere dikerek - sana daha önce anlatmadığım bir konu var, dedi. Ben endişelenip nefesimi tutmuştum. Kapattığı gözlerinden yaşlar yanağına akıyordu.

Sert bir sesle ona - Söyle ne söyleyeceksen, dedim.

Gözleri hâlâ kapalıydı.

- Uzunca bir zaman göğsümdeki tümörün iyi huylu olmasını ümit etmiştim, dedi.
Düşmemek için yanımda bulunan bir ağaca tutunmaya çalışırken bana sarıldı.
- Benim tümörden falan haberim yok, dedim nefes nefese.
- Hayır, duymadın. İyi huylu olsaydı ameliyatla alınır ben de mutlu sonla biten önemsiz bir hikâye olarak bunu sana anlatırdım, ama doktor kötü huylu olduğunu söylüyor. Birkaç yıl sonra Nina'nın ölmesini gerçek dışı bir şey olarak görüyorum. O ki her ikimiz için en yakın olan kişiydi. Ondan sonra Bergen'e bir daha hiç gitmedim.

28

damın penceresini açmayı başarıp Torp'un Rolex saatini dışarıdaki sık çalılıkların arasına attım. Bunu yapmak bana kendine has ve daha sonra hiç yaşama imkânım olmayacağını emin olduğum güzel bir duygu hissettirmişti.

Saati attıktan sonra tekerlekli sandalyemi sürerek yemekhaneye gittim. Saat beş buçukta akşam yemeği zamanında Jacob geri dönmüştü. Kendi adını taşıyan torununun torunlarıyla vakit geçirmenin zevkli olup olmadığını ona sorduğumda omuzlarını silkerek cevap verdi. Kreşteki etkinlikte neler yaptınız, diye sorduğumda cevap vermedi.

Gerçek sebzelerle pişirilen çorba ikram edildi mi, diye direkt sorulan soruya manasız mırıldanmayla anlaşılmayacak bir cevap verdi. Ona televizyonda Vestlandet taraflarında çekilmiş bir programda çalışanlar ve çocuklar tarla ve seralardan sebzeleri topladıktan sonra yıkayıp ayıklayarak hazırladıklarını ardından tuzu biberi eklemeden önce tencerelere koyarak kaynamaya bıraktıklarını gördüğümü anlattım. Konu hakkında tamamen bilgisiz olduğumu düşememeliydi Jacob Goldstein.

Senin kreşe gittiğin günleri de unutmamıştım ben Selma. Jacob söylediklerime tamamen ilgisiz görünüyordu. Kendini kötü mü hissediyorsun, diye sordum. Hayır, kendisini her zaman hissettiği gibi hissettiğini söyledi. Ne sorduğumu anlamamış mıydı? Yemek biter bitmez Lion kulübü tarafından düzenlenen bir eğlence sahnelenecek oturma salonunda, diye anons edilmişti. Oyun Hans ile Grete tarafından sergilenecekti. Bu bacı kardeş ikilisi bizi daha önce de eğlendirmişlerdi. Eskiden olduğu gibi olsa Jacob otomatikman sandalyeme davranır, masadan uzaklaştırdığı gibi eğlence yerinin yolunu tutardı ama bu sefer farklı davranmıştı. Şimdi ilk önce odasına uğraması gerektiğini söyledi.

Görevliler diğerleriyle ilgilenmeye başladılar. Ben yalnız kalmıştım. Isadora bana doğru bakarken sağ gözünü kırptı. Jacob birazdan

dönüp beni alacak, diye söyleyince gönülsüz olarak oturma salonun yolunu tuttu.
Sağ kolumu enseme kaldırdım. Uzun zamandır hiç bu kadar ağrımamıştı. Boyun kaslarımı ovmaya başladım, kafamı üstümde dik tutmamı sağlayan tek şeyi.
Gün ilerledikçe kafam daha çok öne eğiliyordu. Isadora akşama doğru saatler ilerledikçe git gide bir akbabaya benzediğimi söylemişti. Bunu kötü niyetle söylememişti sadece bir tespitte bulunmuştu. Hans ile Grete salondakilerin nakarat bölümüne eşlik etmelerini istedikleri bir şarkıyı okuduktan sonra Jacob beni almaya gelmişti. Bütün Kuşlar şarkısında bile ortam tam olarak canlanmamıştı. Grete'nin gitarı ve Hans'ın akordeonu git gide konserde daha baskın bir rol oynamaya başlamıştı. Hans ile Grete benim yaşlardaydılar. Onların coşku ve enerjilerinden etkilenmek kolay oluyordu.
Hani bana bir S, diye bağırdı Hans.
Hani bana bir A,
Hani bana bir N
Hani bana bir A
Ardından S. A. N. A. B. A. Ğ. L. I. H. E. R. Ş. E. Y
Harfleri söylerken salondan farklı sesler yükselmeye başladı. Bütün harflerden ne kelime ortaya çıkıyor, diye sorduğunda ise salondan yükselen tüm sesler kesildi. Bir süre sonra Isadora Dinesen: Valerenga, diye bağırdı. Ardından salondan bir alkış koptu. Sanırım bu tam olarak doğru cevap değil, dedi Hans. Senin Valerenga ile ne alıp veremediğin var, diyen bir adam Hans'a olan tepkisini dile getirdi.
Hans cesurca - Hiçbir alıp vermediğim yok, diye cevap verdi.
Isadora-Tamam işte, diye bağırdı. - Ödül nedir?
Grete- Maalesef ödüle ayrılan bir bütçemiz yok, dedi.
Adını hatırlayamadığım bir adam -Biz sadece eğlence olsun, diye mi cevap vereceğiz yani, diye itiraz etti.
Jacob Isadora'ya- odamda bir poşet çikolata var onu sana veririm, dedi. Salondan kutlama çığlıkları yükselirken Isadora ağzı kulaklarına varana kadar gülümsedi.
Hans ile Grete'nin repertuarında hâlâ bir şeyler kalmıştı. Kartlarla dört tane sihirbazlık oyunu sahneledikten sonra geceye canlılık

katmak için komik şakalarla eğlenceyi noktalamak istediler. Hans 'Bir kadını ışıklar sönmeden tanımak imkânsız', dediği zaman iki kişi şimdi uyumamız mı gerekiyor, diye sordular. Hemşirelerden ikisi salondaki huzursuzluğu yatıştırdıktan sonra Hans ile Grete, gösteriye Hans onu dürttükten sonra tekrar devam ettiler.

- Buradaki sivrisinekler tehlikeli mi?

- Sanırım hayır.

Hans öne doğru uzattığı eline bakarak - buranın sinekleri o kadar evcil ki, avucumdan besleniyorlar, dedi.

Salondan yükselen homurdanmalar konuşmaya devam etmek için onları cesaretlendirdi

Hans- Amerika da erkeklerin neden gece uykudan uyandıklarını açıklayan bir araştırma yapılmış, dedi.

Grete- Evet, araştırmanın sonucu ne, diye merakla sordu.

- Uyananlardan yüzde ikisi tuvalete gitmek, yüzde üçü ise dolaptan yiyecek aşırmak için yataktan kalkıyormuş.

Grete- Sanırım geriye kalan yüzde doksan beşi de eve gitmek için kalkıyor, diye cevap verdi.

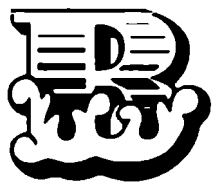
Seyirciler yüzdeleri öğrenmeye pek meraklı değildi. Hans etkinliği tecrübeli bir anlatımla noktalamak için istedi.

- Çiftçi çiftlikte çalışan genç ve güzel bir kızla araba sürmeye çıkıyor.

Bir kadın- Bunu daha önce duyduk, diye bağırdı.

Hans anlatımına devam etti. Bir otlağın önüne geldiklerinde, bir inek ile bir öküzün, inek ve öküzlerin en iyi yaptıkları şeyi yaptıklarını gördüler. Bunu gören çiftçi kıza dönüp - aslında ben de şimdi öküzün yaptığı yapmak istiyorum, dedi. O an yerinden kalkan birinin sandalyesini arkaya itmesiyle kopan gürültüden, kızın çiftçiye ne cevap verdiğini duymak zorunda kalmadığım için şükrettim. En son Hans ile Grete Vera Lynn'in ikinci dünya savaşından kalan klasiklerinden ' We'll meet again' şarkısını okudular. Bazıları melodiye nakaratlarda eşlik etmeye başladı. Jacob'un halini merak edip yüzüne baktığımda hüzünlendiğini fark ettim. Isadora onun yanına gidip saçlarını okşadı sonra koluna girip koridorda uyku saatine kadar kol kola volta atmaya başladılar.

29

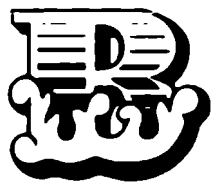

u son dönemlerde sabahları ölüm ilanlarını okumaya başlamışım. Bugün akşam saatlerine kadar etrafta okumak için tek bir gazete bile bulamadım. İlanları doğduktan sonra bir hayatın olup olmadığını anlamak için okuyorum. Önce spor sayfalarını karıştırdım, sonra(Aftenposten) Akşam Postasının kültür ekini bularak okumaya başladım. Çok geçmeden ölüm ilanlarında tanıdık bir isme rastladım. Soyadındaki iki S harfi, adını normalde yazılan Hansen'den daha özel yapıyordu. İsmi baskıda görmek ölümü daha bir - bunu açıklayacak daha uygun bir kelime bulamıyorum - KESİN kılmıştı. Odada son defa beraber olduğumuz anı hatırladım. O öksürerek yan tarafa yatmışken, yüzü bana dönüktü.
Gözleri açık kalmıştı. Bakışlarıyla beni göz hapsine alırken herhangi bir anlam taşımayan ifadesi hem huzurlu hem de mesafeliydi. Gözlerindeki sevecenlik doğal olarak yok olmuştu. Bakışları durgundu, çünkü onlarda ne bana ne de kendisine empati duyacak veya merak uyandıracak hiçbir güç kalmamıştı.
'Erik Hanssen, 27 ağustosta 75 yaşına girdikten iki hafta sonra Ulleval hastanesinde huzur içinde hayata gözlerini yumdu', diye yazmıştı. Yazının biraz altında ise: 'Hastalığı ağırlaştığı zamana kadar da babasının adını temize çıkarmak için yoğun bir şekilde çalışmalarını sürdürdü' yazıyordu. Yardım çağırmak için alarm ipine uzandım ama ulaşamadım. Neden bundan benim hiç haberim olmadı? Birilerinin bana hesap vermesi gerekiyor. Ne de olsa aynı odayı paylaşmış, iki insanın beraber yaşayabileceği kadar yakın yaşamış, arada paravana engeli, kilitli çekmeceler olmadan aynı banyo ve tuvaleti paylaşmıştık. Onun nefes alışlarını, vahşet inlemelerini, horlama seslerini benden en iyi kim bilebilirdi ki? Onun hakkında gerçekten ne kadar bilgim vardı?
İlanın geriye kalan son iki bölümünü de okudum.

Mart 1945 yılında babası Gestapo tarafından çifte ajan olduğu suçlamasıyla rehin alınıyor. İşkenceden önce kimsenin adını vermeden zehirli hapı yutmayı başarıyor. Bu dönemde Erik on yaşında küçük kardeşi Svein ise 7 yaşındaydı. Babasının cenazesini gömdükten bir gün sonrası annesi ve kardeşiyle İsveç'e kaçıyorlar.
1950 yılında ancak Erik babasının NS Nazi partisine üye olduğunu ve bunun sebebinin de muhalefet direnişçi grup tarafından yakalan arkadaşlarını kurtarmak için partiye üye olması ondan istenmiş olduğunu öğrenmişti. Mayıs 1945te babasına vatan haini davası açılmıştı. Ancak Aralık 1948'den sonra hiçbir tanzim ve tazminat ödenmeden dava kapatılmıştı.
Erik ona babası, annesi ve kardeşine yapılan bu haksızlığı hiçbir zaman affetmemişti.
Ölüm ilanı Devlet haritaları kurumunda çalışan eski iş arkadaşları tarafından ardında bıraktığı oğlu ve üç torununa baş sağlığı vermek için yazılmıştı. Hanssen babasından hiç bahsetmedi. Sohbet ettiğimiz birçok konu oldu ama bu konu hiç açılmadı. Ona inanmayacağımdan korktuğu için mi bana bir şey anlatmadı?
Ona karşı takındığım tavırlarımdan dolayı benimle açık konuşmaktan çekinmiş olabileceğini düşünmek imkânsız bir ihtimal olmasa gerek? Hanssen ölüm döşeğindeyken bile yaşamak için son bir ümide tutunmayı ihmal etmedi. Bu ne kadar küçük olursa olsun son ümidini de Torp elinden almıştı. Hanssen işbirlikçi olduğumu ve korumaya çalıştığı son ümit ışığını da ondan esirgediğimi düşünmüş olmalıydı, çünkü ona karşı hep sert tavırlar takındım. Affet beni, ben kahraman değilim, aksine acınacak bir zavallıyım ben. Daha önce hiç görmediğim bir hemşire kapının önüne geldi. Kadın kızıl kıvırcık saçlı, yeşil gözlü ve otuz yaşlarındaydı. Kadına, Else'ye odama yeni birinin gelip gelmeyeceğini sormasını söyledim. Bana gülümseyerek, yumuşak Bergen şivesiyle odada başka birinin olmasını özlemeni çok iyi anlıyorum.
- Hüzünlü görünüyorsun, dedi bana.
- Ben ne, dedim ki?
Özlediğim bir şey vardıysa, o da Hanssen'la açık bir şekilde konuşamadığımdı. Verdiğim sinyaller odaya gelecek yeni birine daha açık davranacağımı mı gösteriyordu yoksa?

Gerçekten odaya tamamen yabancı bir adamın taşınmasını mı istiyordum? Asla istemiyordum. İsim levhasında Agneta yazan, kadın yorganımı düzelti, Ne yazarsa yazsın fark etmiyordu.
- Else'ye sormam gerekmez, cevabı zaten biliyorum. Kardex toplantısında önümüzdeki birkaç ay yeni girişler durdurulmuştur denmişti. Kadın kafasını kaldırarak yüzüme bakarken gözlerimin içine odaklandı.
Agneta- ne güzel bak gülümsedin, dedi. Kadından beni koridora kadar sürmesini istedim. Arkamızdan kapı kapanır kapanmaz Torp gözüme ilişti. Isadora Dinesen'in doğum günü için hazırlanan masadan sağını solunu kontrol ettikten sonra iki köfte ve bir dilim pasta aldı. Tam gitmek üzereyken beni fark etti. Elindeki tabağı bıraktı ve bana doğru yürürken önümüzdeki günlerde benimle konuşması gerektiğini söyledi.
- Rolex saatin nerede diye sordum.
Önce kaşlarını kaldırdı sonra bir şey söyleyecekmiş gibi indirdi ama vazgeçerek bölümden hiç olmadığı kadar hızlı bir şekilde uzaklaştı. Perdeleri çekerek açtım. Malzeme kulübesinin önünde üst üste yığılmış masaların üzeri gri beyaz bir muşambayla örtülmüştü. Malzemeleri oraya yığanlar gece çok hızlı ve sessiz çalışmış olmalıydılar. Sabah erkendi, saat sıfır altı sıfır beşti. Muşambanın üzerinden sudan bir gölet oluşmuştu. Etrafı hâlâ ıslaktı. Su birikintisine bakınca içine ne tür canlıların düştüğünü ve hangilerinin yüzerek kıyıya ulaşıp hayatlarını kurtarabildiklerini hayal ettim. En azından küçücük bacaklarıyla birkaç milimetre suyun üstüne çıkarak hayatlarını kurtarmayı başaran üç larva olmalıydı orada. Buraya kadar uzanan ve soludukları oksijenden olgunlaşan ağlarını bir kozaya dönüştürdükleri görünmüyor muydu? Kırılgan hayatı saran nasıl bir ağdı, acaba içinden bir böcek mi yoksa bir örümcek mi çıkacaktı? Kelebek sezonu kesinlikle sona ermişti. Hafif bir rüzgâr esintisi, sararak düşen bir ağacın yaprağı veya daha da kötüsü rastgele oradan geçen bir köpeğin sudan içmesi, oradaki yaşamı yok edecekti. Hademe saat sıfır yedi on sekiz de iş başı yapana kadar hayat her zamanki gibi genel akışında devam etti. Yüzeye konmuş bir sinek dünyadaki en sakin varlıkmış gibi suyun üzerinde yüzüyor. Sineği gerçekten görüyorum.

30

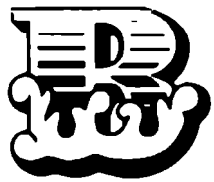
elki benimle görüşmek istemiyorsun sen? Mektuplarında hiç yerde benimle tekrar görüşmeyi arzuladığı yazmaman dikkatimden kaçmıyor. Bana boş ümitler vermekten kaçınıyorsun anlaşılan. Şimdi kendi çocuğun olacağı için, benim yakınında olmam seni rahatsız ediyor galiba. Böyle düşünmen çok mantıksız değil. Yakınında olmam sana ek bir yük olurdu. Sence Nina gereğinden fazla benimle ilgilenmek zorunda kaldı mı? Belki de onun durumuna düşmek istemiyorsun? O benimle hastalık ilerledikçe daha da zorlanacağını bile bile yaşamayı seçmişti. Sen anne ve babanı kendin seçmedin.

Şimdi beni görmen, tam da kendin çocuk sahibi olacak bir zamanda beni görmen, bizim, sen doğacağın zaman acaba çocuğumuz da bu hastalığa yakalanacak mı? diye hissettiğimiz endişeyi sen de hissetmiş olabilirsin. Sıcacık ana rahmi akvaryumunu bırakıp buraya geldiğinde ebe göbek bağını kesmişti. Kısa bir süre sonra annenin karnının üstünden seni kaldırıp kucağıma almıştım. Kirkeveien yolunun ışıklarına bakman için pencereye götürmüştüm. Sen bir süre sonra annenin göğüslerini aramaya başladığında, 2 kilo 960 gram ağırlığındaki bedenini yavaşça onun kollarına bırakmıştım. Nina'yla birbirimize bakmıştık, mutluyduk. Hayal ettiğimiz çocuğumuza kavuşmuştuk. Doğar doğmaz sana âşık olmuştuk. Birimiz seni kucağına alırken birkaç dakika sonra diğerimiz yeter artık sıra bende, diyerek geri alıyor ve hastane battaniyesine sarılmış bedenini sımsıkı ama acıtmadan sarılarak seviyorduk. Bu saat 04. 11'de sen doğduktan sonra böyle nöbetleşerek seni sevmeye devam etmiştik. Doğum anının yaşamak istediğimiz ve sadece bu ana odaklanmayı seçtiğimiz için dile getirmediğimiz içimize sakladığımız bu soruyu doğumdan kısa süre sonra birimize, yani o birimiz Nina soruyu sormuştu. Nina kol, bacak ve yüzünde bir sorunun olup

olmadığını sormuştu. Ebe herhangi bir sorun var gibi görünmüyor diye cevap vermişti. Nina ağlamaya başlayınca onun gözyaşlarını silerken önce saçlarını sonra sırtını okşayarak teselli etmiştim. İlk defa doğum yapanlarda bu tür duygusallıklar yaşamak normaldir demişti ebe. Seninle son görüştüğümüzde Selma eskiye nazaran daha sessiz kalmıştım, hatırlıyor musun? Suratsız sessizliğimi göstermekten çekindiğim hassasiyetin kılığına bürüyerek gösterdiğimi düşündün belki de. Beni ziyarete geldiğin için mutlu olmuştum ve sizin taşınmanız hakkında konuşmamaya karar vermiştim. Tam gitmek üzereyken istemeden Cape Town'da mutluluklar dilerim demiştim. Bunu alaylı bir şekilde söylediğimi savunmuştun. İtiraz etmiştim buna ve mutluluk dileklerimin kalpten olduğunu söylemiştim. Laf lafı kovalamıştı ve git gide durdurması imkânsız bir şekilde üstümüze sinerek derinden rahatsız etmişti. Konuşmanın sonunu: Ben asla senin hayatımı yönetmene izin vermeyeceğim, bundan böyle kendi kararlarını kendim vereceğim ve belki bir daha yüzümü göremeyeceksin, diyerek bitirmiştin. Ben ümidimi belki sözcüğüne bağlamıştım. Ben yetişkindim, tartışmayı zamanında bitirmeliydim, suç ortağıyım, ÖZÜR dilerim.

Gene de zihnini üstelemiş gibiydin, bir kalkan gibi çünkü açıkça beni görmek istemediğini söylemeye gücünü kendinde bulamıyordun. Kendi amatör davranışlarıma da bir anlam veremiyorum. Nina hayattayken hiç kavga etmezdik. Benim mutfağımdayken o sözlerin sarf edildiği zaman, hatırlıyor musun? Bakışlarımız birbirimizle pencere arasında gidip geliyordu. Sen özgürlük ve kısıtlamalardan bahsetmiştin, bense sahip olduğun şeyleri küçümsemenden ve alevlenen inadından. Sana bir el uzatmalıydım. Ben bağırırken kalbim bunları fısıldıyordu: Sevgili Selma, sevgili kızım; her şeyden önce seni çok seviyorum. Çıkarken ardından mutfağın kapısını çarpmıştın. Kapının arkasında durmuştun, sanki kapıya yaklaşmıştın ve ben kapıyı açıp içeri gireceksin sanmıştım, ama sen gitmiştin.

31

ütün hapishanelerin hepsinde, küçük ya da büyük, kısa veya uzun süreli mahpusluklar da, mahkûmlar her zaman bir kaçış yolu bulmaya çalışacaktır. İçeri giriş sebepleri ister cinayet, soygun, tecavüz veya organize uyuşturucu satmak olsun, onlar bu cezanın hayat boyu sürecek bir gerçek olmadığını biliyorlar. Burada ise hiç kimse kaçmak için bir çaba göstermiyor, burada kalmak ebedi. Kaçmanın bir yolu yok. Kaçtıktan sonra gidecek bir yer de yok. Dışarıda hiçbir özgürlük yok. Selma biliyorum anlamak zor olabilir ama belki sen de bir gün buradaki mahkûmlardan biri olursun.

Yatağımdan perdelere ulaşabiliyorum, uzanıp açtım. Yağmur yağıyor ama ben yaşamak istiyorum. Hiçbir Jacob veya herhangi biri bu isteğimden beni vazgeçiremez. Canıma kıymaktan korktuğum için mi böyle düşünüyorum? Hiç sanmıyorum. Geceleri buranın girişini uyku diyarına çevirecek kadar ilaç vardır burada. Yetkililerin doyuracağı bir boğazın eksilmesini düşünmek bile tek başına için isyan etmeye yeterli bir sebep. İsyan kası iyi bir kastır.

Bunlardan daha önemli sebeplerde var: Bazı günler ağrıları hafifleten veya tamamen kesen yöntemler bulabiliyorum. Hâlâ hayal edebilir, pencere açıkken kokuları hissedebilir, pencereden manzarayı izleyebilir ve yıkanmaktan zevk alabilir durumdayım. Acıkınca yemek yiyebiliyorum, evet büyük bir iştahla, sanki bütün gün kazma kürekle hendek kazıp yorulmuşum gibi hem de. Bunlardan asıl en önemlisi ise insanın merak etmesi. Zevki tatmayı veya acı hissetmeyi vücut beyin ve zihinde yorumluyor. Beyin ve gözler işliyor. Etrafında olanları görmek yaşamayı anlamlı kılıyor.

Else kapıda belirdi. Ulleval hastanesinde röntgen ve nevroloji bölümünde bana saat ayıtmışlar. Neden böyle bir şey yaptıklarını sordum. İnsanlar yataktan düşünce rutin olarak yapılan bir şey

olduğu için, diye cevap verdi. Aradan uzun zaman geçtiği için buna gerek kaldı mı? Diye sordum. Kollarını yanlara açtı ama bir şey söylemedi. Bakımımı yaparak beni hastane için hazırladı. Oturup iki saat hazır bekledim. Bir taksiyle aslen Lohore doğumlu Pakistanlı hoş bir şoför beni almaya geldi. Saat bir buçuğu üç geçiyordu. Chawla'nın sürüş formu vardı. Dakikasına kadar Oslo'nun çeşitli yerlerinde bulunan üç huzurevi, dört hastaneden yolcularını alacağı zamanı dakikasına kadar gösteriyordu. Saat 19. 20'de röntgen için Ulleval hastanesinde olmamız gerekiyordu. İlk önce Bekkelagshjemmet huzurevinden kör bir kadını almaya gittik. Langerud hastanesinden nefes darlığı çeken 79 yaşındaki bir adamı ve Silurveien hastanesinden Parkinsonlu, yavaş hareket eden sevecen eski bir politikacıyı aldık. Chaw'la adamın emniyet kemerini bağlarken 22 dakika geciktiğimizi söyledi. Daha çabuk olmalıydık. Lovisenberg, Aker sykehus, Radiumhospital ve Rikshospital'dan alınan hastalar gecikmenin getirdiği stresten nasiplerini aldılar. Rikshospital'dan doğum sonrası komplikasyon yaşayan bir kadını aldık. Serum cihazını da beraberinde getirmek zorunda olan kadın arabada yalnız olmadığını görünce şaşkınlığını gizleyemedi. Yanında yeterince elbise almaya zamanı olmadığı için şikâyette bulundu. Chawla bir tümseğin üstünde hızlı geçince, kadın ona bağırıp çağırarak çok kızdı ve geç kaldığımızın tek sebebi sensin, diye suçladı. Şoför üç defa kendini savunmak için bir şeyler söyleme çalıştı ama nafile. Nihayet röntgen bölümüne, dört dakika gecikerek gelmiştik. Terden sırılsıklam olan Chawla arabadan inmemize yardımcı olurken hiç konuşmadı.

Yedi numara olarak cihaza girme sırası bana geldiğinde röntgeni çeken doktor, radyograf ve hemşire ben cihazın içine girerken konuşmaya başladılar. Cihazdan çıktıktan sonra hâlâ konuşmaya devam ediyorlardı.

- Düşmenin üzerinden ne kadar zaman geçtiğini merak ediyorum, dedi doktor. - Kâğıtlarında yazmıyor da.

- Baya oldu, dedim.

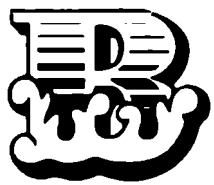
- Buraya daha önce gelmeliydin, dedi.

- Öyleyse şimdi gelmiş olmamın bir faydası yok, dedim.

- Düştükten hemen sonra röntgenin çekilmeliydi. Bunu doktorunun bilmesi gerekiyordu, ama belediye ve devlet durumdan

memnunlar. Hepinizi aynı arabada taşıtmak ve röntgeni gece vaktine bırakmakla yetkililerden artı puan alıyoruz. Neden, diye sorarsan, bunun açıklamasını ben de bilmiyorum. On ikiden önce odama geri gelmiştim. Komodinin üstüne içinde saman çöpü olan bir vazo konmuştu. Saman çöpleri gri renkliydi ama yeşil gibi kokuyordu.

32

u sabah çok erken yüzün Hanssen'in yatağına dönük bir şekilde uyandım. Döşeğin dışında bütün her şeyi toparlanıp kaldırılmıştı. Perdeleri açtım. Bugün hava kapalı olacağa benziyor. Pencerenin önündeki kavak ağacı titredi, yerinden gitmeye çalışıyordu. Ufuktaki gri bulutlar git gide daha da büyüyor ve etraflarını saran menekşe rengindeki çemberden uzaklaşıyordu. Karlsrud'daki bloklar bulutları yukarıda tutmasa en büyükleri yere düşecekti. Uyuklamaya başladım. Gözlerimi tekrar açınca pencereden yağmur damlaları akıyordu. Su damlaları önce ince çizgiler halinde, ardından büyüyerek yuvarlak inci topları halinde pencereye çarpıyordu. Dışarısı aydınlıktı. Çatıdaki oluk ritimsiz ve gürültülü bir enstrüman gibiydi. Yağmur damlaları pencereye ve yere çarparken sıçrayan damlalar bir iki santimetre yükseldikten sonra tekrar düşüyor ve dağılıyordu. Bütün ıslaklık çekim gücüne sadık kalarak çayır ve toprağa gömülüyordu. Dışarıyı izlerken, böyle bir günde ıslanan, üşüyen, bu havaya uygun olmayan ayakkabılar giydikleri için sinirlenen insanları düşününce, içten içe kendime gülümsüyordum. Boş yatağa bakarken onu düşünmekten kendimi alıkoyamadığım için kendime kızıyordum. Bugünün ne olduğumu biliyordum ama yarın ne olacağımı bilmiyordum. Hava ne sıcaktı böyle. Ağzımın açık ve kurumuş olduğunu fark ettim. Pijamalarım vücuda yapışmıştı. Yağmur durmuştu ama boğucu bir hava vardı. Belki de şu anda Hanssen'a otopsi yapmaya başlamışlardı. Yıllar önce bir belge imzalayarak, vücudunu eğitim ve araştırma için bağışlamıştı. Birçok kez benim de bunu yapmam gerektiğini söylemişti. Teselliyi gelecek kuşakların onun hasta ciğerlerinden öğreneceklerinde bulmuştu. Hanssen'in önerisine sıcak bakmamamın sebebi bencillik mi yoksa bilimin gelecekte insanlık için yaralı olacak bir şeyler yapabileceğine olan inancımı yitirdiğim

için miydi bilmiyorum. Sterilize Alüminyum masanın önünde duran patolog şimdiye cesedi boğazdan başlayarak göbeğe kadar yarmış olma olasılığını düşünmek uzak bir ihtimal gibi görünmüyor. Eğer öyleyse açılan göğüste önce kaburgalar kaldırılacak, boğaz bölgesi incelenecek, organlar çıkarılacak ve sonra aşırı çile çekmiş kalbe yakından bakılacaktı. Böbrek ve bağırsaklar baştan sona incelenmiş olacaktı ama herhalde en yoğun ilgiyi ciğerleri incelemeye vereceklerdi?

En başta patolog ciğerlerdeki bozulma ve iltihabın nefes almayı ve içerde biriken balgamı öksürükle dışarı çıkarmayı ne şekilde engellediğini anlamaya çalışacaktı. İki hafta öncesine kadar uyumadan önce her akşam, burundan nefes alarak aldığı nefesi uzun süre içinde tuttuktan sonra ağzından geri dışarı veriyordu. Önceden uykuya dalmadıysa eğer bu nefes egzersizlerini en az on kere tekrarlıyordu böyle.

Ortadan ayrılan göğüs kafesi kapatılmak istenince, kesin ayak parmağına isim levhası asılmadan önce özensiz dikişlerle dikilecekti.

Yardım ipini çekerek odamdaki boş yatağı almalarını söyledim. Hanssen'den başka bir şey düşünmek istiyordum artık. İçeri gelen daha önce görmediğim bir hemşire bunu neden istediğimi anlayamadığını söyledi. Gözümün önünde bulunması benim için yıkıcı olduğunu anlatmaya çalıştım. Her zaman her şeyin bir açıklamasının olmadığını ve üzerimi giyip kahvaltıya inmek için bana yardım etmesine ihtiyacım olduğunu söyledim. Kahvaltıya indiğimde Isadora ve Jacob masaya oturmuştulardı. Bu sabah konuşmak için pek keyfimiz yoktu. Hiç birimiz Hanssen'den bahsetmedik. Görevlilerden biri televizyonu açtı. Ekrandaki yüzü hemen tanıdım, David Attenboroug'du, 1970li yılların başında BBC'de sayısız doğa belgeseli sunan biriydi. Şimdi seksen dört yaşına gelmişti. Programı ilk sunduğu 1971 yılından bu yana dünya nüfusu üç misli daha çok arttığını anlatıyordu.

- Herkesin bir oturmak için bir eve, karnını doyurmak için yiyeceğe ve kendine ait bir arabaya ihtiyacı olacak. Hayır, ben iyimser değilim, dedi.

Jacob'a "iyi misin," diye sordum. Evet der gibi kafasını salladı, genelde yediği üç dilimden bir eksik yiyerek masadan ayrıldı. Ben

yemeğimi yerken Isadora'nın bakışları doğrudan bana yönelmişti. Kahvaltı ve sade kahveyle yemeğime devam ederken onun bakışlarını fark etmemiş gibi davrandım. Kafamı kaldırıp ona baktığım zaman ise göz ve ağız bölgesindeki ifadenin değişerek, durgun ama tartışılmaz bir gülümseme şekline dönüştüğünü gördüm. Onun yaşlı, zayıf el ve kollarına, bileğindeki koyu sıkı damarlarına, ellerinin üstündeki kahverengi lekelere ve her ikisi de titreyen ellerine baktım. Bana doğru uzanarak fısıldadı:

- Biz ikimizin bir sırrı var öyle değil mi?

Kafamı salladım.

Bir an paraları kasaya saklaması için bölüm yetkilisine verdim demeyi düşündüm ama bunun gereksiz yere endişe ve yanlış anlaşılmalara sebep olacağını düşünüp vazgeçtim. Bakışlarımın zaten yeterince inandırıcı olmaya yeterdi.

- Odama gelmek ister misin?

- Hayır, ben bugün gerçekten hiç iyi değilim, diyerek karnımı işaret ettim.

- Karşıdan Doktor Torp geliyor.

Ben daha cevap vermeden karşımda duruyordu. Uzun boyunun en tepesinde, suratında kulaklarına varan sıcak nezaketli bir gülümseme ifadesi vardı. Yukarı doğru ona bakmak boyun kasları için yorucuydu. Kafamı aşağı indirdim. Bir süre konuştuktan sonra, moralimi yerine getirecek bir şeyler isteyip istemeyeceğimi sordu. Ona karnımın ağrıdığını anlattım. O sorduğu soruyu tekrarladı. Neden kolumda Rolex saati taşımadığımı sormadığı için rahatlamıştım. Torp'un tam arkasında duran Else'ye seslenerek beni çabucak odama götürmesini istedim. Miden mi bulandı, diye sorunca kafamı sallayarak hayır, dedim. Torp'a sormadan sandalyemi alarak hızlıca odama götürdü, yatağa koyarken altıma lazımlığı bıraktı. Yetişmesi gereken bir şeyler olduğu söyleyerek, koşar adım odadan çıkmak üzereyken yardımları için teşekkür ettim.

Karın ağrıları çok rahatsız ediyordu gerçekten. Yediğim bir şeyler dokunmuş olmalıydı. İpi çekerek altımdan lazımlığı almalarını istedim. Else alıp hemen dışarı götürdü. Bunu sana yaptırmak zorunda kaldığım için özür dilerim, dediğim de oradaki bostan korkuluğuyla çalışmanın yanında bu işin bir zevk olduğunu

söyledi. Tam çıkmak üzereyken, eli kapıda, sen iyi misin? diye sordu. Morina balığı filetosu gibi solgun görünüyorsun. Ardından kapı otomatikman kapanmak üzereyken- Her şey yoluna girecek, diyerek gitti. Beyaz elbiseli sağlık personelinin sana nasıl iyileşeceğini ve maddeye nasıl meydan okuman gerektiğini anlatmalarını dinlemek zorunda kalmıyorsun sen. Fikirlerin çocuksu kanatların altına sığdırılmasına kızdığım kadar başka bir şeye kızmıyorum. Haksızlık ediyorum ben Selma, bunu iyi niyetle yapıyorlar biliyorum.

Koridorda karşılaştığım ziyaretçilerin çoğu kalmak için buradan daha iyi bir yer bulmayacağımı söylüyorlar. Başka yerlerde kalan tanıdık ve akrabalarının bizden daha kötü şarlarda yaşadıklarına şahit olduklarını anlatıyorlar. Beceriksizliğim karşısında sık, sık Nina'nın ne kadar sabırlı davrandığını hatırlıyorum. Bu durum onu çok yıpratmış olmalı. En çok umutsuzluğa kapıldığım zamanlar da o merhamet gösterdikçe ben ona inatçı ve kaba davranıyordum. Eleştirilerimi ona yöneltirken asıl öfkem kendimeydi. Ona muhtaç kalmıştım ve şükran duymak için her türlü nedene sahiptim.

Gözlerimi kısarak yağmuru izlerken, Nina'yla bir yaz akşamı Ekeberg restoranında dışarıda yemeğe çıktığımız zamanı anımsadım. Ona evlenme teklifinde bulunmaya karar vermiştim, çok heyecanlıydım. Karşıda gördüğümüz manzara Oslo Hospital, Ostban tren istasyonu, Gamlebyen manastır yıkıntıları, Kral sarayı ve Holmenkollen hakkında sohbet etmiştik. Bütün bu muhteşem manzaranın üstünü kaplayan, uzakta görünen yeşilimsi ufukta bu ışık Oslo fiyordunun mavi dalgalarına yansımıştı. İşte Edvard Munch'un vazgeçemediği manzara buydu. Yüzlerce yağlı boya tablosunda, binlerce çizimlerde fırçası ve kalemiyle suyun üstüne çıkan gözleri çizmişti. Atılan çizgiler ustaca ve cesurdu. Kaç defa ufacık gözlerin mavi ile yeşil arasındaki bir buluşmaya dönüştürmemişti?

Gökyüzü fark edilmeden yavaş, yavaş kızıla dönüştü. Güneşin parlak sarı ışınları hardala dönüştüğünde, zamanla bu renk yumuşak altın sarısına dönüştükten sonra yavaş, yavaş dağılmaya başlamıştı. Alaca katranlık tozlarını yaymaya başladığı zaman Kongsveien yolu sessizliğe burundu. Teklifime ne cevap verecek,

diye heyecanla bekliyordum. Evlenme teklifiyle beraber ona sırrımı da açıklamam gerektiğini biliyordum.
Haftalarca her şeyi birden değil, ayrı, ayrı anlatmam gerektiğini düşünmüştüm. Işık değil, gözlerindeki ifadeydi beni her şeyi o anda ona anlatmaya sebep olan.
- Seni seviyorum, hayatımın kalan kısmını seninle geçirmek istiyorum, ama benim bir hastalığım var.
Nina işaret parmağını ağzımın üstüne koyarak - Ben seninle evlenmek istiyorum, hastalığınla değil, dedi.
Elimi tuttuktan sonra uzun zaman bu endişeyi yaşayıp yaşamadığımı sordu.

33

ıkama kabı komodini üstüne bırakılmıştı. Else'ye temizliğimi kendim yapmak istediğimi söylemiştim. Başucuma temizlik için sabun ve havlu bırakmıştı. İki defa bunu yalnız başıma yapabileceğimden emin olup olmadığımı sormuştu Else. Ben temizliğimi yaparken yardıma ihtiyacım olursa yardım etmek için Hanssen'in yattığı yerde lavabonun yanında durabileceğini önerdi. Kimseye muhtaç olmadan kendi işimi kendim yapmaya çalışmama engel olmaya çalışmıyordu herhalde? Bunun gerçek bir tecrübe olması için onun odadan çıkması gerektiğini söyledim. Else karşı çıktı, Knut Snorrison'la beraber olduğum son kez düştüğüm zamandan beri hâlâ kendisini affetmemişti. Tekrar her tarafım morluklar içinde hastaneye kaldırılsam huzurevinin sağlık açısından yeterli eğitime sahip olup olmadığı sorgulanacaktı. Hastanelerin bütçelerinin kısıtlı olması bir gerçekti, ama huzurevlerini bütçeleri bundan daha da yetersizdi. Maaşlar düşük olunca en iyi personeli bulup işe almak kolay değildi. Bu yüzden burada çalışanları şüphecilikle yaklaşıyorum. Benim nasıl davrandığımı biliyorsun, ama bu sistemin içinde bazı kişiler burada çalışmayı anlamlı bulduğu için seçmişler. Else de bunlardan biri. Aniden dışarıdan Else'yi çağırdılar. Kontrol odasına hemen gitmesi gerekiyordu. Gönülsüzce ardından kapıyı kapatarak çıkmaya başlarken kapının kolunu bir süre elinden bırakmadı. Kapanan kapı aralığından bakamaya devam ederken elimle gitmesi için işaret ettikten sonra gitti. İlk önce bez keseyi sıcak suyun içine koyarak ıslattım, sonra kalıp sabunu alarak bezi sabunladım. Su köpürmeye başladı. Yatakta oturarak yıkanmaya çalışmak o kadar da kolay iş değil. Bezi sudan çıkararak sıktım sonra sırasıyla yüzümü vücudumun üst kısmından bacak aralarına kadar temizledim. Kurulanmaya başlamadan önce bezi tekrar suya koyarak duruladım. Gene

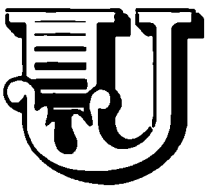
kapının ardında gizlenip beni gözetliyor mu, diye merak ettiğim için birkaç kez Else'nin adını bağırdım. Çıktıktan sonraki birkaç dakika en kritik olan anlardı. Kendi yıkanmasına benzeyen temizliğimi yaparken aniden kapıyı açıp içeri dalabileceğini düşünüyordum. Yalnız kalıp yıkanmak istememin sebebinin ondan çekindiğim için olmadığını biliyordu. Daha önce defalarca, uzun bedenimin her santimetresini yıkayıp temizlemişti nede olsa. Benim kendi işimi kendim yapmak istemem onun profesyonel hemşirelik içgüdüsüne hitap etmiş olmalıydı. Özelliklede bütçenin kısıtlı olmasından dolayı herhangi bir fizik tedavi çalışmalarını sunabilecek imkânına sahip olmadıkları için. Kalp krizi veya beyin kanaması geçirdikleri için felç olan hastaların çoğu yeterli egzersiz yapma imkânına sahip olamıyorlar. Hareket edemedikleri için uzun süre yatmaktan kaynaklanan yaralar veya kangren olma ihtimali de böylece atmaktadır. Büyük ihtimal hastaların elinden umutlarını almayı moral dışı bir davranış olacağını düşünmüştür. Sorululuk almak isteyen bir hasta en ideal hasta olmalıydı?

Her an kapıdan içeri girmediği için başka yerde meşgul olduğunu anladım. Kendimi göstermem için en iyi fırsat şimdiydi. Neden bir daha asla kendi ayaklarımın üzerinde duramayacağımı kabullenecektim ki? Denemeye devam edecektim. Bir defa bile olsa durmayı başarmak ve bir adım dahi olsa yürümek mümkün olmalıydı?

Yatağın yanındaki demiri tuttum ve hareket ettirebileceğime inandığım uzuvlardan birini kaldırmanın kolay olduğunu fark ettim. Kaybedecek neyim vardı ki? Doktorum izin vermediği halde son yaptığım kayak atlayışımdan dolayı hiç pişman olmamıştım. Bacağımın kırılması ve beyin sarsıntısı geçirmem bile düşüncelerimi değiştirmemişti. Bütün hayatım boyunca atlamaya cesaret ettiğim için, havalanarak pistin üstünde uçma fırsatını yakaladığım için minnettarlık duymuştum. Bu hatıra sonsuza dek hafızamda duracak. O zamanlar anlamadığım tek şey bu olayın gelecek yıllarda kişiliğimi hangi derecede etkileyeceği gerçeğiydi. Âşık olmaya, evlenip çocuk sahibi olmamda bana cesaret vermişti. Sessiz olabileceğim kadar sessizce yatağın sağ tarafındaki demir parmaklılığı linolyum tabana doğru yere indirdim. Ellerimin

hareketliliğine, diyecek yoktu. Beynin bir uzantıları çalışır durumdaydı. Beynin uzantıları değiller miydi yoksa?
Yatakla yer arasındaki mesafe arzuladığımdan daha fazlaydı. Demir parmaklığı yarım metre kadar aşağıya indirmem gerekmekteydi. Çıkacak gürültüyü duyan Else veya başka bir hemşire bu sesle hızla odama dalacaklarından korkuyordum. Korktuğum olmadı. Yorganı kenara attım, önümde açık alandaki odada bulunan komodinin çekmecesinden iç çamaşırı ve bir atleti alıp yatağın üstüne koyduktan ve biraz uğraştıktan sonra sırayla giymeye başladım. Dışarıdan hiçbir ses gelmiyordu. Son bir defa denemek için en uygun zaman şimdiydi. Kollarımı avuç içlerim yatağın üstüne gelecek şekilde dik tuttum. Artık geri adım atmak mümkün değildi. Kısa bir an ilk önce hangi bacağı yere koyacağıma karar veremeyerek ileri doğru kaydım. Çekim gücü kuralları düşünmeme izin vermiyordu. Vücut ağırlığını dengede tutmak için her iki bacağımı parmak uçlarından başlayarak ayaklarım tümünü ayaklarımın bütününü sabit yere beraber koyarak başlamaya karar verdim. Bacaklarımdaki kuvvet iki ayakkabı bağında olandan daha güçlü değildi ama denemeye karalıydım.

34

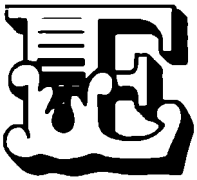

zun bir zaman ellerinle gözlerimi kapatmıştın sen Selma. Çam yaprağı, reçine ve işlenmiş ahşap kokusunu hissetmenin dışında hiçbir ses duymadım. Ellerini gözlerimden çektiğinde arkanda gri naylonun altında parlak laciverte boyalı bir çift Splitklein atlama kayağı duruyordu. En arkasında bulunan kırmızı plastik tabanı tutturan düşmeyi engelleyen kauçuğun üstünde gümüş yazıyla Björn Wirkola'nın 146 metredeki dünya rekoru sırasında yazığı imza duruyordu. Kayaklarını bana uzattın. Onları omzuma alarak buzlu basamakları tek, tek yürüyerek iskelenin tepesine çıktım. Yürüyemiyorum, dediğimde sana başını sallayarak önden yürümeye başladın. Her zamankinden çok daha iyi yürüdüğümü söyledin. Attığım her adım başı durmak zorunda kaldığım an bir diğer adımımı atmadan taşıdığım kayakların ağırlıklarını hissettim. Kar kaplı çam ağaçları iskelenin altında sallanıyordu. Rüzgârın sesini duymadım ama yanaklarımda hissettim. Tepeye giden son basamaklara gelince sol elimden tutup beni atlama yerine kadar götürdün. Uzun ve ağır kayakları kayak izine yerleştirmeme yardımcı oldun. İskeleden kayak alanına bakarken derin bir nefes aldıktan sonra çizmelerini kayağın üstüne taktım. Sol bacağı kaldırdım sonra sağ ardın tekrar solu kaldırarak tecrübeli olduğumu bildiğim bir konuda kayakların sabit yerlerine takıldığını kontrol ettim. Bundan daha sabit olamazlardı. Bana bir çift camları sarı renk olan kar gözlüğü uzatırken üzerindeki nemi silmek için bezle kuruttun. Kayak alanı buzluydu. Atlama yerinde kayma çizgisine kayakları yerleştirirken kollarımı yanlara açtım. Yanlardaki tahta çite tutundum. Kollarımı kullanarak hız almaya ve iki adım ileri gittikten sonra atlamaya karar verdim. Kayak gözlüklerimi düzeltmeden önce yukarı kaldırıp son kez

pistin ışık seline baktım. Manzara bana Theodor Kittelsene'nin bütün özlem ve hayalleri barındıran tablosundaki altın renkli şato Soria Moria'yı anımsattı. Aşağıda atlama pistini kenarında Nina bekliyordu. Her şey hazır, diye bağırdı. Kayaklar kaymaya başlar başlamaz, çömeldim, aradaki hava boşluğunu kısmak için iyice çömeldim, tıpkı sarı bir kutup panteri gibi. Ağır kayaklar tırtıklı ve derin kayak izlerinde aşağıya doğru kaymaya başlarken git gide hızlanmaya başladı. Dönüşü olmayan bir yola girmiştim. Bütün her şey - kafa, vücut, düşünceler, kayaklar dahil her şey aşağıya doğru yönelirken hızım da artmıştı. Atlama alanın en dik yerine gelince bütün dikkatim her iki tarafında birer çam ağacı bulunan atlama pistinin bittiği noktaya odaklanmıştı.

Sağ taraftan Nina'nın çizmeleri gözüme ilişti. Havalanacağım zaman ayak parmaklarım ve parmak uçlarımda ekstra bir baskı hissettim. Artan hız doruğa çıktığında rüzgârın etkisi kafam, gırtlağım ve yaşaran gözlerimi etkiledi ve karnımda oluşan heyecan nefesimi kesilmesine neden oldu. Beyin duruma hazırlanmış olan ayak parmak ve bileklerine, bacak, diz uyluklar ve karın kaslarına atlama noktasına gelince atlama sinyallerini gönderdi. Havalandıktan sessizlik hakim oldu. Tepeden havalandım kollarımı yanlara açıp kayakları birleştirerek bir ok gibi tepeden fırladım. Öne doğru eğilirken pantolonum rüzgârda havalanıyordu. Ellerimi dümen gibi kullanarak spot ışıkları, güneş ve kara kışın yıldızları altında uçuşumu kontrol etmeye çalıştım. Altımda titreyen manzaraya bakarken nefesimi tutuyorum. Yer kürenin üstünde uçuyorum. Uçuş esnasında beyin sıradaki komutu verdi: Geri çekilme, inişe hazır ol.

35.

lse yardım çağırdı. Kısa bir süre sonra bir hemşire yardıma geldi. Else bacaklarımı kontrol etmeye çalışırken ona durmasını söyledim.

- Küçük bir havlu, bir yıkama kabı, kompres için steril bandaj ve sargı bezi getir. Else - Ha, bir de 113 acil sevisi ara, diye talimat verdi.

Genç kadın koşarak gitti.

- Seni yaramaz seni, diye sık sık tekrarladı. Else'nin yüzü öfkeden kızarmıştı. Yüksek sesle:

- Ben mağlup oldum, dedim. Ben kaybettim, diye ona bağırdım.

- Sana ağrı kesici ilaç getireceğim.

Sen tam da öylesin Else, koskocaman bir ağrı kesici. Burada bu huzurevinde en çok bulunan şey ağrı kesici ilaçtır, ağrıların dalgasını, doruk noktada olan küçük titreşimlerini kesen haplar. Seni koyun seni, seni işbirlikçi seni, seni kötülükler diyarına gardiyan seni. Kahrolası.

- Sakın ben geri dönene kadar yerinden kıpırdama, dedi.

Else elinde bir morfin iğnesiyle geri döndü. Nabız atışlarımda çarpan kan arter ve kılcal damarların narin ağında dağılıyordu. Yatakta uzanmışken sağ elim bir fareye benzemeye başladı. Kuyruğu kol altı derisinin altından hareket etmeye başladı. Şaşkınlık içinde donup kaldım.

Gazeteler kötü haberlerle dolup taşıyor. Eninde sonunda hepimizin başına kötü bir şeyler gelebiliyor. Kolumu vücudumdan uzaklaştırdım. Fare ısırması arzu edilen bir şey değil. İşin kötü yanı: Sol elimin de bir fareye dönüşmesi. Kuyruğu bir sağa bir sola sallanıp duruyordu. Yardım ipini bulamadığım için bağırdım. Kalbim küt küt atarken, kendi gölgem bile bedenimden daha gerçek görünüyordu. Bunu ancak şimdi anlayabiliyorum: Bir daha asla ayakta duramayacağım. Knut Snorrison bir daha asla yürüme

cihazını benim üzerimde deneyemeyecek. Açılan kapıdan içeri giren hemşire, bana iyi olup olmadığımı sordu.
- Ambulans nerede kaldı, diye sordum.
Torp önce biraz bekleyip durumu gözlemlemesi gerektiğini söyledi. -Sadece ayak bileklerini incitmişsin gibi görünüyor. Yaralar dikiş gerektirmiyor, dedi.
- Ben kimseye bir şey söylemem yeter ki sen bana biraz daha morfin ver.

cil serviste bir gözüm dışında kafamın her yeri sargı içine alındı. Acil servisten çıkarken tekrar yere düşerek her iki kolumu da kırdım. Beni alçıya alan hemşireler çok şansız olduğumu düşünüyorlardı. Girişte donmuş zeminde tekrar düşmeyeyim, diye taksi için bana para verdiler. Parayı aldıktan ve teşekkür ettikten sonra bekleme odasının yeni parlatılmış zemininde yürürken tekrar düştüm, iki ayak bileğiyle her iki bacağımı da kırıldı. Hemşireler hayretler içinde kafalarını sallayarak beni huzurevine kadar götüreceklerini söylediler. Yoğun bir çabadan sonra onlardan birine ait olan transit arabaya bindirildim. Kırmızı Berlingo daha yeni çimento taşımakta kullanılmıştı. Huzur evine kadar giden yolculuk sorunsuz geçti. Kendi yatağıma uzanıp yatmak için sabırsızlanıyordum. Huzurevi önünde beni tekerlekli bir sandalyeye yerleştirdikten sonra Intercom'dan Else'yle konuştuktan, sonra park yerinden çıkıp geri gittiler. Karşımda duran otomatik kapı açıldı ve Else dışarı çıktı. Ona başıma nelerin geldiğini anlatmaya çalıştım. Artık ağrılarımı hissedemiyordum. Else bana bakarak alaylı bir şekilde güldü. Kapılar kapandığında kilitli olduğundan emin olmak için kapıyı iki defa kontrol etti. Kar yağmaya başladı, önce küçük tanecikler halinde daha sonra giderek hızını artırırken kar taneleri ağır paçavralara dönüştü. Gece o kadar çok yağmaya devam etti ki araba sürmek sakıncalı bir duruma geldi. Ertesi sabah kardan bir dağın parçası haline gelmiştim.

37

frika'nın doğu bölgesinde bir yerlerde bir zamanlar dört ayaküstünde yürürken kafamızı yukarı kaldırdık. Ağaçlardaki meyvelerden yemek istiyorduk. İki ayak üstünde yürümeye başlayanlar birkaç bin yıl desteksiz yürüdüler. İki ayak üstünde yürümek için yaratılmadık biz. Vücut ve iskelet ihanet dolu bir düzenektir. Bir yanılsama, çaresiz dikey dengeleri olan yüksek yerçekimi merkezi içinde üst üste dizilen bir yığın parçaların altında çok küçük destek alanı olan bir şeydir.

- Sana ateş düşürücü getireceğim.

Konuşan Else'ydi. Öksürmeye başladım. Boğazıma iki tane hap tıkılmıştı. Elime bir bardak su verdi. Ben suyu içip hapları yutarken onun durup bana baktığını fark ettim.

- Bir şey mi oldu? Diye sordum.

- Sanırım yüzünde bir eğrilik var. Sol kolunu oynatabiliyor musun?

Yoğun bir çabanın ardından kolumu biraz kaldırmayı başardım.

Else- Daha da iyi olacağından eminim, dedi. - Şimdi artık daha açık ve net konuşuyorsun. Doktor birazdan yanında olur.

- Kahretsin.

- Bu başka bir doktor, diye fısıldadı Else.

- Şaka yapma. Torp'un dışında biri mi?

- Doktor seninle konuşmak istiyor.

- Ben doktoru napayım?

- Düşmekten kaynaklanan şişlik ve morarmaların var.

- Bunlar için mi benimle konuşmak istiyor? Ben doktorla falan konuşmak istemiyorum. Peki, bize neden yeni doktor gönderildi?

- Torp hastalık dönemine ayrıldı. Yeni bir işe müracaat etmiş.

- Else sen onu şikâyet mi ettin?

Else cevap vermedi.

- Teşekkür ederim, diyerek elini sıktım.

- Doktorun sana bir haberi var.

Ona dikkatlice baktım. Gözlerinin içinde bir yerlerde saklanmış gülümseme gibi bir ifade mi belirmişti yüzünde?
- Sen ne olduğunu biliyorsun Else?
Else kafasını salladı.
- İyi o zaman söyle işte, halledelim bu konuyu.
- Bunu yapmak için yetkim yok. Bu konu Isadora ve Jacob'u da ilgilendiriyor. Onlar dışarıda yeni doktorun gelmesini bekliyorlar. Doktor duyurunun burada yapılmasını tercih etti.
- Duyuru mu? Bu ne biçim konuşma böyle. Belki ben ne onun ne de başkasının beni ziyaret etmesini istemiyorum? Bana biraz daha ağrı kesici verebilir misin?
Else dışarı fırladı ve elinde ne olduğunu bilmediğim bir şurupla geri döndü. Yatakta daha dik oturmam için beni biraz yukarı çekerek sırtıma iki tane yastık koydu.
- Ben doktor filanla konuşmak istemiyorum, buna Isadora'yla Jacob da dâhil.
Else lavabonun yanına giderek duvarda asılı olan peçete kutusundan bir peçete alıp suyla biraz ıslattıktan sonra, önce aynayı sonra lavabonun içini ve musluğu silerek temizledi.
Yüksek sesle - Ne, dediği mi duydun mu, diye sordum.
Kapı açıldı, içeriye uzun bolu iri yapılı bir adam girdi. Altmış yaşlarının başında olduğunu tahmin ediyorum. Saçları siyah, kısa kesilmiş, bazı yerlerinde ağaran alanlar vardı. Kafasının en tepesi ise neredeyse kel olmuştu. Okuma gözlükleri kafasına takmıştı. Boynundan trafik lambası kırmızılığında bir sicim sarkıyordu. Ayağına spor ayakkabılar, üstünde ise bej kadife bir pantolonun üstüne, bir palmiye ağacı olan kırmızı bir tişört giymişti. Sağ elinde gri bir ceket vardı. Adamın arkasında Isadora ile Jacobun onu gönülsüzce takip ettiklerini gördüm. Else oturmaları için koridordan iki sandalye getirmeye gitti.
Doktor Isadora'ya odada bulunan tek sandalyeye oturmasını işaret etti. İkinci kez söylemesine gerek kalmadan kabul etti.
- Benim adım Frank Langgaard. Genelde aile doktoru olarak çalışıyorum ama bir yıl kadar bir süre normal çalıştığım işin yanı sıra, daha kalıcı bir çözüm bulunana kadar burada da çalışacağım.
Ceplerinden bir şeyler çıkarmaya çalışırken Carmen operasının melodisini mırıldandı.

Sırayla hepimizle tanışırken, ismini algılayamadıklarımızdan bunu tekrarlamasını istedi. Gerçekten ismimizi öğrenmek istiyordu. Langgaard ellerimi sıkarken yeşil renkli gözleriyle bana baktı. Cildi yüzündeki çizgiler ve alnında bulunan birkaç yara izlerinden hayatında ağır testlerden geçmiş olduğu anlaşılıyordu. Else elinde iki sandalyeyle geri döndü. Jacob gelen sandalyeden birine oturdu. Doktor diğerine de Else'nin oturmasını istedi. Else tereddütle Langgaard'ın yüzüne bakarken o hızlı bir şekilde ayakta duracağını söyledi. Else hafif şaşkınlık içinde oturdu. Doktor arka cebinden çıkardığı ince plastik bir dosyanın içinden daktiloyla yazılmış iki sayfa yazıyı aldı. Bu Erik Hanssen'in Vasiyetnamesinden iki sayfadır. Ailesi ve onların avukatı sizi ilgilendiren kısımlarını size okumamı istedi. İlk başta isimleriniz yazılmış, sonra söyle devam ediyor:

Hayatımın son yıllarında en mutlu anlarımı yemekhanedeki masamın etrafında otururken yaşadım. Ponte Vecchio'daki gün batımını hiçbir şekilde göremeyeceğimi anladığım için bunu yaşama şansını arkadaşlarıma vermek istedim.

Kafatasımın zonkladığını hissettim. Bu mümkün olabilir miydi?

Isadora el çırparken, Jabob sağ ayağıyla yere vurmaya başladı. Onu hiç bu kadar mutlu görmemiştim. Bunun arkasında gizli bir niyet mi vardı? Konuya şüpheyle yaklaşmakta bir sakınca olmamalı, öte yandan; Diğerlerinin aksine bu şehrin Hanssen için ne kadar kıymetli olduğunu en iyi ben biliyordum. Belki de bir şekilde biz kızılımsı güneşin Ponte Vecchio'dan batışını izlerken onun da hafızamızda bizimle birlikte geleceğine inanmıştı. Isadora'yla Jacob'a bu muhteşem şehri göstermek güzel olacaktı. Belki bizimle birlikte Else'de gelebilirdi? Nede olsa benim yardıma ihtiyacım vardı. Belki ben de buna katkıda bulabilirdim? Büyük olasılıkla Erik Hanssen şehrin tarihinden bahsetmeme sevinirdi. İlk önce nereleri ziyaret etmemiz gerektiğini düşünmeye başladım.

- Burada sadece bir tek sorun var, dedi Langgaard. - Ailenin vasiyetin gerekliliklerini yerine getirdikten sonra Floransa'ya bir geziye para kalmıyor.

Ben gözlerimi kapatırken, Jacob'la Isadora içlenerek inlediler.

- Sanırım o hepinizi Floransa'ya bakıcılarla bir haftalığına göndermenin ne kadar pahalı olacağını tahmin edemedi, dedi.

Langgaard konuşmasına devam etmeden önce tek tek yüzümüze baktı ve: - Benim size bir önerim var, hatta yönetim tarafından desteklenen iki önerim var, dedi.
Isadora- Hadi anlat, diye bağırınca, anlaşılan ümidini hâlâ kaybetmemişti.
- Biraz gizemli davranmama izin verin lütfen. Bir uçak seyahatine ne dersiniz, ondan sonra da bir etkinliğe katılmak ister misiniz? Eğer sizin için uygunsa gerekli yerlerden alınması gereken izinleri ayarlarım. Jacob ile Isadora'nın coşkusu büyük ve samimiydi. Isadora'nın gözlerinde beni odasına götürdüğü gün hariç daha önce hiç görmediğim bir canlılık vardı.
Onlara- Siz Floransa'yı görmüş olsaydınız nelerden mahrum bırakıldığınızı anlardınız, dedim.
Hayal kırıklığımı saklayamadığım için kendime öfkelendim.
Isadora doktorun yüzüne dönerek - Sen orayı gördün mü, diye sordu.
- Evet, muhteşem bir şehir, fakat buna para yetersiz.
- Size sunduğum seçenek ilki kadar iyi değil ama başka türlüsü imkânsız, ya bu ya hiç, dedi.
Bir şey söyleyemedim, sadece kafamı sallamakla yetindim. Doktorun coşkusu bana da bulaşmıştı. Aynaya yakın bir köşede oturan ve ne diyeceğimi merak içinde bekleyen Else'yi fark ettim.
- Çok yazık oldu, Erik Hanssen..., dedim.
Ardından söyleyeceğim kelimeyi ararken yutkunarak:
- ...veya biz Ponte Vecchio'da gün batımını göremeyeceğiz.
Sözlerimi bitirir bitirmez hiç de yeni olmayan bir düşünceye kapıldığımı kabul etmek zorunda kaldım. Sonunda hepimizin de bir gün bu dünyada yaşamış olduğumuz güzellikleri bir daha görmenin imkânsız olacağını hayatın bir gerçeği olarak kabullendim.
Beni teselli etmek için Jacob - Biz uçak yolculuğuna çıkacağız. - Hem etkinliğe de katılacağız, dedi.
Isadora alkışladı. Odada tekrar sessizleşince, ikisi gözlerini bana diktiler.
- Eminim her şey çok güzel olacak, dedim.

Else rahat bir nefes alırken, Langgaard elimi sıktı. Isadora beni kucaklarken Jacob da birkaç kez kafasını salladı. Benim kararımın neden bu kadar önemli olduğunu anlayamadım.
- Ben gitmekten vazgeçsem onlara kullanmaları için daha çok para kalacak, diye doktorun kulağına fısıldadım.
- Vasiyetnamede doktorla beraber özellikle senin buna karar vereceğin yazıyor.
Boğazımı temizleyerek - Ben Hanssen için yeterince bir şey yapmadım ki, dedim.
Herkes dönüp bana baktı. Başka bir şeyler daha mı söylememi istiyorlardı ne?
- Elimizde olan para ne kadar, diye sordum.
- Dokuz binin az altında
- Bu şarap ve biralı bir yemeğin dışında başka bir şeye yetmiyor, bu da en büyük ihtimal, dedim
- Kesinlikle yetmez hayır, ama parayı en iyi şekilde yettirmek için yardım almaya çalışacağım.
Dört çift göze bakarak - Ne güzel bir fikir bu böyle, dedim. Odadan çıkmak üzereyken, gitmeden bana bir bardak su getirmelerini rica ettim. - Kusura bakmayın, benim biraz yalnız kalmaya ihtiyacım var. Eminim yarın kendimi daha iyi hissederim, dedim.
- Sana geçmiş olsun, dedi Isadora ve ardından kapıyı kapatarak çıktı.
Dışarıda deli gibi rüzgâr esiyor ve önünde duran her şeyi, yalnız bir tabure, bir kürek ile el arabasını yıkıp deviriyor, ardından her yeri sessizlik kaplıyor. Rüzgar pişman olarak, hafif bir esinti olarak geri dönerken, üzerinde aşık bir çifti misafir edercesine çayırları okşamaya başlıyor. Sağ gözümün ucunda Bayan Matinsen beliriyor. Onu burada dışarıda daha önce hiç görmedim. Kafasına taktığı mavi çember beyaz saçlarının yüzüne gelmesini engelliyor. Öne doğru eğilen zayıf bedenini gri ince bir pardösü sarmış. Ayaklarında lastik ayakkabılar var. Yanında ona yardım edecek kimse yok. Yürütecinin kollarına sımsıkı tutunmuş. Duraksayarak nefes alırken, kafasını kaldırarak benim bulunduğum yöne doğru bakıyor. Beni görmesin, diye kafamı perdenin arkasına gizliyorum. Yürütecinin dört ayağı, önde iki tekerlek arkada ise iki toparlağı

var. Her hamlesinde yürüteci kaldırıp ayaklarını ardından sürüyerek ilerlemeye çalışıyor. Harekete geçtikten sonra fazla geçmeden durup yürütecin kollarında dinleniyor. Başarılı şekilde hâlâ üstü muşambayla örtülü olan tahta yığınlarının yanına ulaşıyor. Muşambanın yanında durup içinde hâlâ su bulunan girintiyi inceliyor. Suyun görüntüsü mü yoksa suda gördüğü kendi resmi mi dikkatini çekti merak ediyorum. Aniden sağ elini uzatırken, sol eliyle yürüteci tutmaya devam ediyor. Elini kaşık gibi bükerek suya daldırıp bir yudum alıyor sonra elinin tersiyle ağzını silerek tekrar ayağa kalkarak gönülsüzce geldiği yoldan geri gidiyor. Bayan Martinsen'i en son gördüğümde hiçbir heyecan içermeyen durgun bir günün akşamüstü, Bayan Simpson'un elinden tutmuş koridorda dans ediyordu. Dansları şık, gürültüsüz, ölçülü ve utangaç ama deneme hevesiyle doluydu. Bir adım ileri, bir geri, adım, adım kırılgan bir valsı doğuruyorlardı.

Kapı çalındı, daha önce görmediğim bir hemşire akşam ilaçlarını getirdi. Bana uyku hapları verdi. Haplar uyutmadı, sadece içimde çözüldü. Uykuyu bekletip sana yazdığım mektubu biraz daha yazmak istedim. Mavi saat yazmaya uygun olan zamandır, özellikle de karanlığın ağaçları birer, birer yuttuğu dakikalar. İşte o zaman mutluyum ben, sarmalanmaya hazır ve bilimcim açıktır.

38

organı üstümden fırlattım ve uzatılmış olan bacaklarıma, ayak parmaklarımın birbirinden ayrılmış ve alaycı bir şekilde gülümseyerek bana el salladıkları yere doğru baktım. Ayak parmakları insan vücudunda bulunan en neşeli parçalar olmalı. Sık, sık imkân buldukları her zaman dikkatleri üstlerine çekmek isterler. Onların zamanlarının büyük bölümünü çizmelere, ayakkabı veya terliklerin içine sığdırılarak geçirdiklerini düşünürsek, bu hiç de garipsenecek bir durum değildir aslında. Geceleri ise yorganın altına gizlenirler. Saygınlık konumları düşüktür. Bacaklarım dalgakırana benziyor, diye düşündüm, iş yerinde bırakılan malzemeler, bir zamanlar iki ayaküstünde yürüyen müzesel bulgular gibi.

Nasıl bir geçmiş ve deneyim içermekteydiler: Kaç kez ligamentler gerildiği için hasar görmemişlerdi? Son kayak atlayışımdan ayak bileğimdeki kırığın izlerini hâlâ röntgende görmek mümkün, V şeklinde beyaz belirgin bir bölge olarak görünüyor. Bacaktaki üç kırık yerle birlikte femur kemiğimdeki iki kırığı da kolayca görmek mümkün. İskeletim Viking gemisinden kalan kalıntılara benziyor. Bu geminin bir tek gövde kısmı sağlamdı. Ağaçlardan meyve toplamak, vahşi hayvan avına çıkmak veya savaşlara katılma isteği insanların beynini hep meşgul etmiştir. Beyin sindirmek zorunda kaldığı daha az şeyle uğraşmalıydı, başka söze gerek yok. Beyinde daha önce aktif olan bölümlerde mi beyaz alanlarla kaplanacaktı? Bu durumda ben kısıtlanmak zorunda mı kalacaktım?

İlle de aniden, bir günden diğer bir güne değil de, zaman içinde gelen değişiklikler olmalı, öyle değil mi? Ufakların kesinlikle büzüşüp daralacağı kaçınılmaz bir gerçekti ve tartışılamazdı.

Beş duyunun beşi de sağlamdı ama bunların altıncı ve en önemli olanı, denge bunlara dâhil değildi. Bilinen beş duyu hakkında konuşuyoruz ama 'gizli' tutulan ve diğer duyuların kıralı sayılan,

insanın doğrulup iki ayak üstünde durmasından sorumlu olanın hakkında hiç konuşmuyoruz.
Görme, duyma, koklama, tatma ve hissetme organlarımızın hepsi önemlidir. Görme ve duyma duyuların ikinci ve en önemli sırada yer aldığı sıralamanın en başında denge yer almaktadır. Diğerleri beyne, insan anayasa merkezine, Homo sapiensin zahmetli mekanizmasının kaptan köprüsüne bilgi göndermekle görevlidirler. Denge ise bütün duyularla aynı anda bağlantı kurabilmektedir, bunu en iyi ben bilirim, bana sorun.
Dengenin ona itaat etmediğim zaman beni cezalandırmasına artık son, bir daha asla gözü kapalı ayağa kalkmayı denemeyecek, bir daha karanlıkta veya nezleyken yürümeye kalkışmayacaktım. Denge bir daha asla beni amansız bulantı ve baş dönmesiyle cezalandıramayacaktı.
Kol ve ellerimin yardımıyla dizlerimle sivri V formasyonu oluşturarak yukarı kaldırdım. Kaldırır kaldırmaz hemen indiler. Dizkapaklarımın altında yatağın kolalı temiz çarşafını hissediyorum. Eskiden kafa ile vücut bir bütündü, şimdiyse bu bütünlük bozulmuştu. Bozulma yavaş, yavaş gelmişti. Masaya oturduğum zaman vücudum eskisi gibi kolaylıkla kalkamamakla başladı. Başlarda ne olduğunu anlayamadım. Şimdiye kadar sandalyeden kalmaya çalışırken düşünmek zorunda kalmamıştım. Bu bir refleks, otomatik bir hareketten başka bir şey değildi. Karın, bacak ve kalçalardaki küçük kaslar yok olunca, ayağa kalkmayı aşama aşama gerçekleştirmek zorunda kaldım. Kas eksikliğini telafi etmek için giderek daha yoğun düşünmem gerekliydi. Bir savunma mücadelesiydi ve artık son bulmuştu. Bu durumun avantajları var, yakında geriye hiçbir yenilgi kalmayacaktı.
Şimdi, sonunda özgürlük içinde, ayak parmakları oynaşıyor, bir ileri bir geri, bir oraya bir buraya. Seni hayal kırıklığına uğratmadık, eklem ve bacakların yanında küçük kalıyoruz ama bak buradayız. Biz hayattayız! Ayak parmaklarıma aniden duyduğum bu ilginin sebebi sabah aldığım ayak bakımından kaynaklanıyor. Gönüllü bir kuruluş huzurevinden beş kişiye bakım yapma talebinde bulunmuş.
Ulvöya sahiline üzerimde şortumla götürülsem ve kaldırılıp bir plaj sandalyesine oturtulsam, hiç güneş görmemiş beyaz tenli diğer

yaşlı adamlardan bir farkım olduğumu kimse anlamayacaktı Selma. Bacaklarıma bakıyorum, işe yaramayan bir mobilya, kafa ile yatak parmaklıklarının arasında uzamış iki çizgi gibi duruyorlar. Durumdan haberdar olmayan biri için, bir erkeğin kıllı bacaklarından söz etmenin özel bir anlamı olmaz belki de. Vücudumun yarısını oluşturan hareketsiz bacaklarım benim için vazgeçilmez değerleri olan kitaplarım gibiler. Buraya beni taşıyacakları zaman kitaplığımdan en çok sevdiğim kitaplarımı da benimle beraber getirmelerinde ısrar ettim. Görevli çalışan, kitapları rastgele toparlamış ve bir poşete tıkıştırmıştı. En üstte sol taraftaki rafta duranlar getirilmişti, İncil, Snorre Sturlasson'un Kringla Heimsins, Samuel Beckett'in Adlandırılamayan, Daniil Kharmsın Olgular ve varoluşlar üzerine ve Carl Hempel'in Bilim teorileriydi. Hafızaya kaydedilen ve zaman zaman ışıltılarını yitirdiklerini inkâr edemediğim hatıralar, hepsi de benden birer parça, bir uzuv, bir dal, benim öz tarihimdi. Bazı kitaplar, benim bacaklarım gibi hak etmedikleri halde unutuluyorlar. Hiç biri hak etmeden hatırlanmıyor. Kitap ve bacaklar, karşılaştığım insanların aksine, kişinin düşünce yeteneğini harekete geçiriyor. Onlar beynin çocukları, bunların hiç birini inkâr edemem. Tabii ki onlardan kurtulmaya çalışabilirdim, ama onlar benliğimden birer parçadırlar. Benliğim arabayı çeken bir kafileden oluşan, içinde de ruhumun oturduğu bir araba bu. Aile, sen, Selma, Nina, arkadaşlar, komşular, hatta burada tanıştığım insanlar bile, Norveç'te gördüğüm ve okuduklarım veya vücudum, uzuvlar, hafızam, tecrübelerim, hislerim, ayaklar ve yapacağını yapan denge de buna dahil hepsi benim benliğimi oluşturmaktadır.

Elbise dolabına uzanıp içinde kitapların bulunduğu REMA poşetini alıp yatağın üstüne koydum. Bakışlarım ilk, siyah kapaklı bir İncil ile açık kahverengi kapaklı Kringla Heimsins'e ilişti. Norveç'in kutsal kitapları ve tek ortak noktaları ise ikisi de Norveçliler tarafından yazılmamış olması. Samuel Beckett'in seninde lisede katıldığın tiyatro oyunu Godot' yu Beklerken'den önce yazdığı Adlandırılamayanlar kitabını okumaya başladım. Sen Estragon'u oynamıştın hatırladın mı?

Sonrasında Daniil Kharms'ın bazı yazılarıyla okumama devam ettim, 1930 yıllarından olan yazılar. Sayfaları karıştırarak okudum

ve sonra İrlandalı yazarın yazdıklarını Rus yazarınkilerle karşılaştırdım. Onlar birbirleriyle tanışmalıydılar. Yazdıkları hâlâ bana hitap ediyor. Yaşmanın ne demek olduğunu sorgulama cesaretine sahipler. Önümde bulunan diğer kitaplar bu tür soruları sormuyor sadece olanı kabul ediyorlar. Carl Hempel'ın kitabı turuncu kapaklı ve Almanca'dan İsveçce'ye çevrilmiş bir kitaptır. Doğa bilimlerinde tarih boyunca hipotezlerin nasıl test edilip yanlış olduğunda vazgeçildiği veya doğru olduğunda teyit edildiğini net bir dille anlatan ince bir kitapçık.

Yeni hipotezler ortaya atılmadan günümüz araştırmacıları da mantığı, merhametli yardımcı unsur olarak kullanarak aynı aşamalardan geçmektedir. Sigara kâğıdı inceliğinde yaprakların kenarları altın kaplamalı siyah deri kapaklı İncili elime aldım. İçinde bulunduğumuz zamanı Eski Ahitten daha iyi anlatan başka bir kitap daha var mı? Abel ile Kain'nin hikâyesini açtım. İntikam bundan daha iyi tasvir edilemezdi. Kâinle Abel, Lut'un karısıyla Job'un kaderleri, bunlar gibi hikâyelerin hepsi dünyanın her şehir ve ülkelerinde bütün canlılığıyla yaşanmaktadır. Peki ya Peter'in ihaneti, günümüzdeki geçerliliği bundan daha uygun olabilir mi? İbadet etme ihtiyacı duymak, din ve inançla ilgili bir konu değil. Acılar Tanrılar insanla buluşmadan öncede vardı, haykırışlarda öyle. Sence de böyle değil mi?

Snorre Sturlason'un muhteşem eseri bana büyük babamın yadigârıydı. Parlamento tarafından İsveç Norveç birliği dağılmadan önce, yayınevine verilen destekle basılmıştı. Gözlerimi kapatarak kitaptan rastgele bir bölümü açtım: Kral Olav Kyrre. Norveç tarihinin en başarılı kralına sadece iki sayfa yer verilmişti. O bilge olan, ülkenin altyapısını geliştiren, Bergen şehri için son derece yararlı olan ve Norveç'i savaş ve kıtlıktan kurtaran biriydi. Belli ki büyük İzlandalı yazar bütün bunları önemsememişti. Savaşların kralı olan Kutsal Olav'a ise iki yüz altmış sekiz sayfa yer verilmişti.

Yatakta arkaya doğru kayarak yorganı bacaklarımın üstüne aldım. Diğer sayfaları karıştırırken, Snorre'nin kayak ve kayak yarışları hakkında tekrar, tekrar anlatımları gözüme çarptı. İzlandalı yazar, kayağın Norveçliler için ne kadar önemli olduğunu anlamıştı. Haakon ile Maud, eski Danimarkalı prens ve İngiliz prensesi,

Norveç'in kral ve kraliçesi olduklarında ise daha önce ayaklarına hiç kayak geçmemişti. Yönetecekleri halkı anlamak için Snorren'in eserlerinden yararlandılar.
Ülkeyi ilk defa Kasım 1905'te görmüşlerdi. İki ay sonrasında ise Kutup kahramanı olan Fridtjof Nansen'ın eğitimi altında kayak çalışmalarına başlamışlardı. Bundan birkaç yıl sonra da oğulları Holmenkollen'den kayakla atlamamıştı. Ne demek istediğimi anlıyor musun? Her kış sezon sonu büyük babamla beraber uzun, uzun kayak gezilerine çıktığımızı biliyor muydun? Gezi, güç, dayanıklılık ve kayak yeteneklerini bir önceki yılda olandan daha gelişmiş olduğunu gösterecekti. Geziye 30 kilometreyle başlamış ve 80 de durmuştuk.
Genelde Paskalya döneminde yerler sulu ve kayak şartları kötü oluyor. Gezi boyunca az yiyecekle yetinmeliydik. Nansen da bunu kendi gezilerinde yapmıştı. Her molada iki dilim ekmek, bir portakal ve yarım parça çikolata. Mutluluğun en büyüğü, az yiyecekle çok yol almaktı. Biz kayakçı ulusuz. Pietistik Protestan kayak etiği bizim ipuçlarımız, tıpkı nesiller önce atalarıma olduğu gibi.
Selma senin kayakların bodrum katında duruyor.

39

ağrı ipini çektim. Birileri koridordaki kaloriferi kapatabilir miydi? Tam uykuya dalmak üzereyken bando müziği beni uyandırdı. Gece felaket geçmişti ve umudumu öğleden önce ki uykuya bağlamıştım. Kapının önünde genç bir hemşire belirdi ve Kral majestelerinin özel bando takımının giriş kapısı önünde gösteri yaptığını söyledi. Yabancı hemşire kralın bando takımının ilk defa böyle bir ziyarette bulunduklarını anlattı.

- Onları daha önce hem gördüm hem de dinledim ben, dedim.

Bir an kadına dışarıdaki bando takımıyla olan bağlantımı anlatmayı düşündüm. Gençliğimde iki hedefim vardı: Birinci hedef Holmenkollen'da kayak atlamak, ikincisi ise Kralın özel ordusunda bandoya katılmak. Yan tarafa dönerken bana kulaklık getirmesini istedim.

Çocukluğum, gençliğim ve yetişkinliğimin büyük bir bölümünde onları Kral sarayı önünde, Karl Johan Caddesi'nde ve Akershus kalesi etrafında izlemiştim. Çocukken Kralın özel ordusuna ait kayak okulunda, Huseby ordu kampında eğitim görmüştüm.

Kayakçılar Kurumundaki özel ordu askerlerinden vücut kontrolünü ve kayak tekniklerini öğrenmiştim. Olmaları gereken onca yer varken buraya gelmeye zamanları var mıydı? Genç hemşire Oslo'dan değildi. Bunlarla sıradan bir bando takımı arasındaki farkı biliyor muydu? Bu gerçekten de özel ordu olabilir miydi?

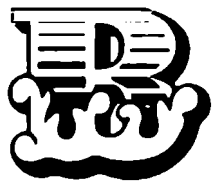
Değil sadece enstrümanlarını, repertuarlarını da tanıyorum: Sousa marşı, Cliff Richards'ın 'Congratulations' şarkısı. Üniformalarını gözümde canlandırdım: beyaz-kırmızı çizgili lacivert pantolon ve ceketlerini, gümüş düğmelerini ve en tepesinde bir tüyle süslü, kenarları yuvarlak, çenede duran kayışlı lacivert şapkalarını hayal ettim. Pencere üstten kapatılmamış mıydı? İpi çektim, kimse gelmedi. Öyle görünüyor ki kulaklık unutulmuştu. Kadın galiba

dışarıdaki şamatalı kırkayağı hayranlıkla izlemeye gitmişti. Pes edip oturabilecek şekilde kendimi yukarı çektim. Gözlerim lavabonun üstünde bulunan aynaya takılırken dışarıdan gelen gürültüyü daha az duymaya başladım. Benim dikkatim tuhaf gözlerle bana bakan Yargıca yöneldi. Dudaklarından ne, dediğini okuyabiliyorum:
- Sonsuz yaşam.
Ben uysalca:
- Ama ben kendimi savunmak için bir tek kelime bile edemedim. Sadece daha detaylı düşünemeden kendimi bu durumda buldum, dedim. Jüri verdiği kararda hemfikir olmuştu.

Saçlarımın daha çok beyazladığını fark ettim. Yüzün hiç bu kadar solmamıştı. Böyle giderse, sonunda vadideki sis gibi görünmez olurum. Gece bulutlarının, gün ışığının gitgide gökyüzüne hâkim olmasıyla dağılıp yok olması gibi vücut yavaş yavaş yok oluyor. Hiç bir şey istemeden, uykuya dalabilmeyi bir düşünsene, ben uyuyamıyorum. Komodinin çekmecesinden albümü aldım, yatakta oturacak şekilde doğrulduktan sonra sayfalarını karıştırmaya başladım. Uzunca bir süre son iki fotoğrafa baktım: Sen ve ben arkadan Oslo deniz manzarasının göründüğü Denizci okulu yanında Utsikten Café'deyiz. Son resimde ise Nöklevann suyunun yanında görüntülenmişiz. Ben tekerlekli sandalyede oturuyorum sen de kırmızı ceketinle elinde ağzı açık olan bir yiyecek kutusu tutuyorsun.
Nina son aylarda çok resim çekmişti. Sanki gezdiği yerleri, gördüğü insanların yüzlerini dünyada yaşadığı son zamanlarını belgelemek istiyordu. Arkasında bırakacakları için üzüldüğü için mi yoksa yaşadıkları için sevindiği için mi bunu yapmıştı bilemiyorum. Pencereden dışarıya bakmak için benim nedenim ne? Gözlerim gökyüzü, ağaçlar ve malzeme kulübesi arasında gidip geliyor her gün, sanki dünyanın en önemli ve muhteşem manzarası buymuş gibi. Bu belki de öyleydi, değil mi?
Sabahları ışık toparlanıyor ve perdeleri zorlayarak arasından yorganın üzerine düşüyor. Perdeler açılınca pencere o kadar büyük gözüküyor ki gözlere ulaşacakmış gibi his ediliyor. Güneş ilk önce en uzakta olan kısa duvara geliyor ondan sonra normal seyrinde

yerlerden sandalyelere ardından uzun duvara ulaşıyor. İnsan hafıza kaybına uğradığı zaman ilk yok olan bilgiler insanın en son öğrendikleri olduğunu okumuştum. Yani ilk bu odayı mı unutacaktım yakında?

Karanlık çökene kadar oturdum. Bu bana dayanıklılık hissi veren güzel bir duygu. Sen ve Nina'nın sesleri arasında uykuya daldım.

u son günlerde sadece Nina değil senin de onun hastalığının ne kadar çabuk ilerlediğini anladığını düşünmeye başladım. Şimdi hatırladım, birinde Nina evde birkaç saat dinlensin, diye seninle Frognerseter'e gittiğimizde sen bana:' Baba, annemin yakında öleceğini anlaman gerekiyor' demiştin. Sana sesini kesmeni söylemiştim. Nina gezinin nasıl geçtiğini sorduğunda ise yalan söyleyerek ne çok eğlendiğimizi ve ona manzaranın muhteşemliğini anlatmıştık. Gerçeklerle yüzleşmeye cesaretimin olmaması seni çok üzmüş olmalı. Nina'nın benden önce öleceğini anlaman senin için ne büyük bir şok olmuştu kim bilir. Hangimizin daha önce gitmesini tercih ederdin sorusuna cevap vermeyeceğini biliyorum. Doğru mu bildim?

Nina'nın isteği senden hiçbir şeyi gizlememekti. İki misli acı çekmiş olmalısın. Nina'nın mücadelesini izlerken, benim onun iyi olacağı konusunda diretmeye devam etmiş olmam, anne ve babanın sana yalan söylediklerine şahit olmana sebep oldu. Ben ona sana bir şey söylememsi için baskı yaptım. Bizi gerçeklerle yüzleştirmeye çalışmadın, çünkü hem bizi hem de kendini vereceğimiz tepkilerden sakınmaya çalıştın.

Sana başka bir itirafım daha var: Benim kızım olarak her zaman ihtiyaçlarıma özen göstermek zorunda kaldın. Hastalığımı arkadaşların ve sevgiline anlatmak durumunda bırakıldın. Her gün benim farklı oluşumun sorumluğunu taşımak zorunda kaldın. Bense tam tersi kendi vücudumu kabullenmek için yıllarca Nina'dan destek aldım. Nina kanser olunca bütün dikkatimiz bu yöne odaklandı. Senin duyguların ve bütün endişelerin unutulmuş veya kulak arkası edildi. Oysa ergenlik çağına geldiğinde kendine olan özgüveninin ne kadar eksik olduğunu en çok ben anlamalıydım. Kendi ergenlik

dönemimden biliyorum, bir başkası beni sevebilir mi, diye ne çok düşünmüştüm. Hayatımı yalnız geçireceğimden adım gibi emin olmuştum. Nina'nın ölümünden sonra bile seninle bunu hiç konuşmadım ve şimdi son mektubunda anlattığına göre sen bir ay sonra anne olacaksın. Bu benim sorumluğum, sana bir yararı dokunmuyor. Uzun yıllar tarihçi olarak çalıştım ve yüzyıllar önce insanların ne düşündükleri ne hissettikleri hakkında yazı yazdım. Düşünsene bu zamanın yarısını ya da dörtte birini seni, kendi kızımı anlamaya çalışmaya kullansam. Seninle konuşmam gereken o kadar şey vardı ki: - mesela beni ilk defa tekerlekli sandalyede gördüğün zaman, on iki yaşındaydın. Gitgide daha büyük zorluklarla hareket ediyor, ellerimle sırtımı tutarken bakışlarım yerde ileri doğru sendeleyerek yürüyordum. Nina'nın sandalyemi sürmesi seni utandırıyordu. Sana neden yüzün kızardı, diye sorunca, çekindiğin için söylemeye cesaret edemedin. Seninle bu konuyu konuşmak yerine gülüp geçiştirdik. Bakışlarının bir yenilgiyi ifade ettiğini ancak şimdi anlıyorum. O andan itibaren arkadaşlarının beni bir zavallı, bir kurban ve çaresiz biri olarak algılayacaklarını düşündün.

Senin için ben bunlardan çok daha fazlasını ifade ediyordum. Nina'yla ikimiz sana yardımcı olmadık.

İçten içe sandalyenin hedeflediğimiz yere gelene kadar bana gücümü toparlama imkânı verdiğini anlamadığın için seni suçladım. Yıllarca ayağa kalkmak, dengeyi sağlamak veya yürümek için kullandığım ve ulaşmam gereken yere vardığımda ise yorgunluktan tükenen gücüm, sen ve David beni görmediğiniz için rahatlıyorum. Sizi görmek beni ihmalkârlıklarımla yüzleşmek durumunda bırakacaktı. Sen de böyle düşündüğün için mi beni ziyaret etmeye gelmiyorsun?

41

ökyüzü akşamın son mavi renkli ışığının keskin alevlerini karanlığa gönderirken yıldız kümeleri rüzgârla oluşan kar yığınlarına ışık saçmaya devam etti. Kayak yapma alanı tekrar iç içe karışarak uçuştu ve kayma izini kaybettim. Kendimi kara gömmem gerekiyor. Yıldızların altında rüzgâr şiddetle esiyor. Ellerim ve kayağımın tekiyle en büyük kar yığınında sığabileceğim kadar bir delik açtım. Gökyüzünde ay yükselmeye başladı. Donuk ışığı ve ihtişamıyla yakınımdaki sırtların üstünden adeta beni gözetliyor. Rüzgâr durdu, çalılar, ağaçlar, bataklık, yalnız bir ahır ve etrafa tek tuk dağılan ladin ağaçları gümüş renge boyandı. Vadi ve dağlar dalgalandı önce, sonra karşımdaki bataklığın üstü sessizliğe gömüldü. Kar kaplı ağaçlar ayın altında sivri dalgalar gibi duruyor. Uyku tulumumdan Rondane dağlarının yuvarlak çizgilerini ve geniş hacmini seçmek mümkün.

Kahvaltı masasında Isadora'yla Jacob'a rüyamda sık, sık ayaklarımda kayakla kendimi gördüğümü söyler oldum, Jacob:

-Soğuk olmuyor mu, diye sordu.

Isadora:

- Ben rüyamda en çok son bahar olduğunu görüyorum, dedi.

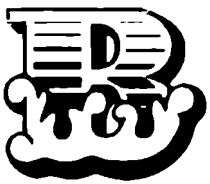
Jacob onun sözünü keserek:

- Sonbahar çok uzakta değil, dedi.

- Bir sonbahar, ben daha küçükken, evin önünde sararmış iki tane yaprak bulmuştum ve kafamın üstüne koyduğum yapraklarla mutfağa annemin yanına koşarak bir ağaç olduğumu söylemiştim. Annem, öyleyse içeri de kalamazsın, ağaç kök salmaya başlarsa parkeler bozulur demişti. Ben alelacele dışarı fırlarken yapraklar yere düşmüştü. Ondan sonra annem bana ne, dedi biliyor musunuz?

- Bilmiyoruz, diye kafamızı salladık.

- Bak sonbahar geldi, demişti.
Umursamaz biçimde omuzlarımı silktim. Isadora sırayla yüzümüze bakıp gülümsedikten sonra içi gizemle doluymuş gibi kahve fincanın içine daldı.
Jacob- Sizce doktur verdiği sözü tutacak mı? Diye sordu.
- Bence şimdiye verdiği sözü unutmuştur bile, dedim.
Son cümleden sonra sustuk. Beni koridorda alçak masanın yanına her zaman oturduğum yere sürdüler. Her zamanki yerime geldikten sonra, karşımda yürütecin ardında sürüklenen veya yalnız başına ya da birilerinin yardımıyla yürümeye çalışan insanları izledim. Şişman bir adam idrar numunelerini laboratuara götürmek için geldi. Onun haline acıdım. Üzerindeki açık renkli mavi gömleğinin koltuk altları terden ıslanmıştı. Güvenlik odasında kimse testlerin nereye konduğunu bilmiyordu. Adam git gide daha çok endişelenmeye başladı. Hemşireler ona koridora çıkıp ona oturması için bir sandalye getirmeyi önerdiler. Adam karşı çıktı. Sandalyeye sığamazdı. Sandalyeye kırmadan oturabilse bile kalkarken içinden kesinlikle çıkamazdı. Televizyon izler gibi onu izlerken, neyi izlediğimi sordu. Hiçbir şey, diye cevap verdim. Ya kafası aniden omuzlarına kaysa, o zaman ne, diyecekti? Şişmanlığının aşırıya vardığını mı söyleyecekti? Ya kol ve omuzları karnına inse ve hamur gibi birbirine karışsa? Bilekleri şişmeye başlamış mı? Diye ayaklarına bakmaya çalıştım.
Selma ziyaret zamanı odamda saklanamadığım zaman beni gözetleyen insanlara benzemeye başladım. Ne tuhaf bir dünyada yaşıyoruz, içinde melekleri olmayan. Ellerinden her şeyleri alınan: Beyaz giysileri, kanatları ve en son varlıkları. Benim meleklere ihtiyacım var. Tabii ki varlıklarını akşamın ışıklarında, bir gülücükte, burada huzurevinde yardım sever bir eylemde hissetmek mümkün ama onlar tamamen burada olmalıydılar. Bazıları onların kuruntu olduklarını söylüyorlar, ama kim değil ki?

iz koridorda oturanlar bu huzurevini ayakta tutan bakışlardan örülü bir ağa benziyoruz oturduğumuz yerden. İşte televizyon; bizi yalnızlık ve gecenin karanlığından kurtaran tek ışık ama o da akşam bülteninden sonra kapatılıyor. Haberlere daha üç saatten fazla bir zaman var.

Bunak kadınlardan birini ziyarete gelen şık giyimli yaşlı bir beyefendi hâlâ gitmedi. Koridorda duvarda asılı bulunan iki bildiride ziyaret saatlerinin saat 19.00'da sona erdiği ve 18.00-19.00 saatleri dışındaki ziyaretler bölüm sorumlusu hemşireden randevu alınarak gerçekleştirilmektedir yazıyordu. O bunu yapmamıştı.

Ben televizyonun önünde oturuyorum ve kontrol odasından kimin girip kimin çıktığını net bir şekilde görüyorum. Yaşlı yakınları, kızı ve kocası, artı torunu - yirmili yaşlarda genç bir beyefendi- birbirleriyle konuşuyorlar. Yaşlı kadın beyaz ince saçlarını okşamadığı zaman ellerini toplu halde önünde tutuyor.

Ziyarete gelen yakınlarına arada sırada dost ama biraz belirsiz şekilde gülümsüyordu. Belli ki onları tanıyamıyordu. Masadaki kâğıt bardaktaki kahveden bir tek o içmiyordu. Yaşlı kadın aniden ayağa kalktı. Yakınları ona tekrar oturmasını söylediler. Kadın itaat etmedi. Kızı annesinin peşinden onu takip ederken, yaşlı kadın yanıma kadar geldi ve uzun zamandır özlemini çektiğim sıcak bir şefkatle kafamı okşayarak bana Trygve, diye hitap etti. Elinde cep telefonuyla annesine yetişene kadar, yaşlı kadın yanaklarımı da okşamaya başladı.

Kızı bana:

- Ne söylediğimi anlıyor musun, diye sordu.
- Ben birçok şeyi anlıyorum, diye cevap verdim.
- Trygve, ölen kocasının adı.

Annesi kafamı bir kez daha okşadı.

- Amerika'da yaşayan kız kardeşi için beraber bir resminizi çekebilir miyim?
Ben daha cevap vermeden cep telefonunun flaşı yüzümde patladı.
- Her şeye rağmen burada, annemin iyi olduğunu gösteren bir resmin olması sevindirir.
- Bu arada sen nasılsın, diye sordu.
- Size yardımcı olabildiğime sevindim.
Kız annesini sevecen ama kararlı bir şekilde sağ kolunun altına aldı. Anne sorgulayıcı bakışlarla önce kızına baktı, sonra kolunu ondan kurtarmaya çalıştı ama başaramadığını anlayınca, gönülsüzce geri erkeklerin oturduğu yere doğru yürüdü. Kısacık bir an önümden geçerlerken Jacob'la Isadora'yı gördüm. Onlar çok nadir televizyonun karşısına geçerler, oturur oturmaz da anında uyumaya başlarlar.
Onlar genelde odalarında radyo kanalı P1'i dinlemeyi tercih ediyorlar. Haberler, hava durumu, stüdyo konuklarıyla söyleşi ve müzik dinlemek favoriler arasındadır. Üç gün önceydi Frank Langgaard içimize bir beklenti ekmişti. Ertesi günü konu hakkında hiç konuşmayacağımıza karar verdik. Konuşursak ve gezi gerçekleşmezse daha büyük hayal kırıklığına uğrayacaktık. Az ötede birkaç metre ilerde yürüdüklerini görünce, hemen Langgaard'ın sözlerini hatırladım. Son günlerde onları her gördüğümde hep o sözleri hatırlıyorum.
Sence de böyle değil mi Selma, hepimiz beklentiler içinde, düşüncelerimize hayat veren bir hayalin umuduyla yaşamıyor muyuz? Başta Jacob'la Isadora olmak üzere - sonra buna bende katılarak - hepimiz kendimizi yeni gelen doktorun heyecan dolu sözlerine kendimizi kaptırmıştık.
Neden Langgaard'a güvenecektim? Floransa ve Ponte Vecchio'yu unutmamız için bize pek gerçekçi olmayan bir vaatte bulunmuştu. Neden son günlerde Else işe gelmemişti? Oysa Else bizim tek şahidimizdi.
Boş olan dört kahve fincanını alıp götüren hemşireye seslenip Else'nin nerde olduğunu sordum. Kim olduğu anlar anlamaz seslendiğime pişman oldum. Bizimle her zaman iki üç yaşındaymışız gibi konuşurdu.

Ağır ve hantal vücuttan çıkan ince sesi, kelimelerine kendine has bir komiklik boyutu kazandırıyordu. Kadın hayatımda gördüğüm en derin gamzelerle gülümserken Else'nin hasta olduğunu ama ertesi gün kesinlikle işe geleceğini söyledi. Bak sen bu işe, bir şeylerin ters gittiğinin açık bir işareti değil miydi bunlar?

En kötüsüne hazırlıklı olmaya inanmakta hiç yanılmamış mıydım?

Evet, hatırladım, kocanın Cape Town'da işlerinde başarılı olabileceğinden emin olmamıştım ben Selma. Çok güzel bir şehir, dediğin yerde işlerini başarılı bir şekilde yürütmesi beni sevindirdi.

Senin neredeyse beş ay önce yazdığın mektupta mutlu olduğunu okumak güzel. Çok iyi yazıyorsun, bunun farkında mısın?

Evinden görünen şehir manzarasını, Atlantik denizini, bahçendeki çiçek, ağaç ve küçücük havuz hakkında anlattıklarını okumak iyi geliyor bana. Yazdığın cümlelerde sık, sık tekrarladıkların ise şunlar: Baba, ben anne oluyorum, sense dede. Böyle olacağını düşünmek ne tuhaf bir duygu öyle değil mi?

atakta aniden doğrularak otururken, önce saate sonra pencereden dışarıya baktım. Saat yedi olmuş. Yakında gökyüzünde bir bulut dahi kalmayacaktı. Bütün gece boyunca yağmur yağdı, rüzgâr esti. Bu durum çam ağaçlarına ekstra canlılık getirmişti. Genelde hazır olda duran ağaçlar şimdi transa giren sivri şapkalı yeşil cüppeli dervişler gibi sallanırken, gövdeleri dik, kökleri toprağın altındaydı. Gövdelerinin etrafında açık renk mantarlar yeşermişti.

Else kahvaltı sırasında Jacob, Isadora'yla bana:

- Her şey tastamam, dedi.

Isadora:

- Ne gibi şeyler tastamam, diye sordu.

Else ciddi görünümünü korumaya çalıştı. Hanssen'den kalan parayla önce bir uçak gezisine sonra bir restoranda yemeğe ve en sonunda ise Norveç Operası'na gideceğimizi söyledi. Doktor Langgaard onun da bu gezi turuna katılmasını istemişti. Else bunları anlatırken yüzü kızardı. Tur için gerekli izinler alınmış, ödemeler yapılmış, geriye sadece ertesi gün Fornebu Deniz havalimanına saat onda gitmek kalmıştı.

Isadora sevinç çığlıkları attı, ellerini çırparken operaya gitmeden önce geri huzurevine dönüp dönmeyeceğimizi sordu. Kıyafetlerimi değiştirmek istiyorum ve sanırım bu erkekler için de geçerli, dedi. Jacob kafasını salladı. Isadora'nın böyle organizasyonlara uygun bir gardolabı olduğunu hepimiz biliyorduk. Else'nin söylediklerine göre Doktor sabahtan hazırlanarak en güzel kıyafetlerimizi giymemizin daha uygun olacağını söylemişti. Else:

- Saat tam 9'da yola çıkmamız gerekiyor, dedi.

Gitmeden önce ilaç ve görev dağılımını bitirmesi gerekiyordu. Ertesi sabah Else odaya geldiğinde, üzerinde siyah benekli, boğaz kesimi şık, güzel beyaz bir elbise vardı. Yüksek topuklar giymiş, ama aşırıya kaçmayan bir makyaj yapmıştı. Kıyafet seçmem için

yardıma ihtiyacımın olup olmadığını sordu. Ben mavi Ricco Vero takım elbisemi, beyaz bir gömlek ve dolapta asılı olan kırmızı beyaz renkli kravatımı giymeyi tercih ettiğimi ona anlattım. Bu takımımı tam iki buçuk senedir giymemiştim. Hazırlanmam için başka bir hemşire görevlendirilmişken, neden Else'nin odama gelip bana yardım etmeye çalıştığını şimdi anlıyorum. Ben süslemeyeceğim, diye endişe etmişti. Doğal olarak Doktor Langgaard'a karşı mahcup duruma düşmek istemiyordu. Else'yi sevindirmenin bana bir zararı yoktu. O bu değeri hak etmişti.

Bakımım yapılıp üzerim giydirildikten sonra, hemşire tekerlekli sandalyemde beni her zaman kullandığımız yemek masasına götürdü. Masaya ilk gelen ben oldum. Paça ağzı çorabın içine kaçtığı için eğilerek paçamı düzeltmeye çalışırken, sesi bana yabancı gelen bir adam bana:

- Nereye gidiyorsun, diye sordu.

Aniden tekerlekli sandalyenin ön iki tekerleği önümde durdu. Demir ayacağın üzerinde yerli zanaat Husfliden'den, bir çift gri bez terlik dikkatimi çekti. Terliklerin içinde solgun beyaz bilekleri saran bir çift yeşil çorap giymiş ayaklar duruyordu.

Dikey çizgili kahverengi beyaz sabahlığın kapattığı açık mavi pijamalarının bacakları dize kadar çekilmiş, sabahlık belden siyah bir kemerle sıkı, sıkı bağlanmıştı. Sandalye kolluğunda dinlenen, sabahlığın geniş kollarından bir çift kıllı soluk kol dışarı sarkıyordu. Lekeli parmakları olan kolun sahibi sağ elini bana uzattı. Kırışmış boynunda belirgin olan gırtlağının altında bir çukurluk vardı. Bundan böyle 199 numaralı odada kalacaktı. Uzatılan eli sıktım. El sadece değil sıcak, aynı zamanda arayıştaydı da.

- Sorumu duymadın mı?

- Ben uçakla yolculuğa çıkacağım, diye cevap verdim.

Adam kafasını arkaya doğru atarak ağzını açtı. İki kulağının yanlarında belirgin uzun ve yeni tıraş olmuş surattan kahkahalar yükseldi. Ağarmış saçları ıslak ve arkaya doğru taranmıştı. Heyecan dolu koyu mavi gözleri beni göz hapsine almak isterken derin bir nefes aldı.

- Sen gerçekten de şakacısın, dedi.

- Evet, öyleyim, dedim.

Yola çıkmadan yarım saat önce hazırlığımız bitmişti. Masalarımızda beklememiz söylendi. Oturup sessizce birbirimize bakıştık. Isadora tam anlamıyla - onu güzel ifade eden kelimeyi arıyorum - büyüleyiciydi. Bir sürelik sessizlikten sonra bunu ona yüksek sesle söyledim.

Else Langgaard'a karşı duyduğu minnettarlığı belirtirken gösterdiği reaksiyon Isadora'nınkinin yanında bir hiç kaldı. Isadora üstüme eğilerek beni dudağımdan öptü, sonra ayağa kalkarak masanın etrafında dönerek dans ederken, yüksek sesle herkese bana aşık olduğunu bağırdı. Else heyecan içinde ona vereceğim tepkiyi bekledi. Bir yandan gülümseyemeye çalışıyor, diğer yandan devrilmemek için sandalyenin kollarına sıkı, sıkı sarılmıştım. Isadora Dinesen'in üzerinde uzun mor menekşe renkli ipek bir şal vardı. Elbisesi kısa kollu, siyah ve kırmızı renkteydi. Saçları kıvırcık ve Else'nin yardımıyla hazırlanmıştı. Boynunda inci bir kolye, kulağında ise mor menekşe rengi şalının rengine uyumlu gölgeli bir çift küpe taşıyordu. Saçlarında siyah bir saç bandı, parmaklarında gümüş yüzük ve bileklerinde bilezikleri vardı. Aşırıya kaçmayacak şekilde zarif süslenmişti. Boynunda taşıdığı kolyeyi daha önce görmemiştim. Else eğilerek kulağıma kendisinin de daha önce buna benzer bir kolyesi olduğunu fısıldadı. Sergilediği canlı dans için onu alkışladık. Alkışa reaksiyon vermekte gecikmedi. Önce bana sıkı, sıkı sarıldı, sonra sandalyenin kolundan tutarak keskin dönüşlü, çalkantılı hareketlerle, giderek tempoyu artırarak şaşırtıcı bir şekilde ön tekerlekleri havaya dikerek, ileri geri hareketlerle tekerlekli sandalye dansına kaldırmıştı beni. Else hemşireliğinin gereği Isadora'nın enerjik dansına müdahale etmeye ve dans partnerinin kendisi kadar hareketli dönüşlere müsait olmadığını ona hatırlatmak isterken, o sol eliyle Else'yi geri iterek garip dansına kendisi garson, bende servise hazır bir hindiymişim gibi devam etti.

Olan bitene odaklanmışken Langgaard'ın bize doğru geldiğini fark etmedik. Doktor bir süre bizi izledikten sonra, bize geldiğini hissettirdi. Else Isadora'yı durdurmaya çalıştığını söylerken Jacob doğru söylüyor der gibi kafasını salladı. Doktor omuzlarını silkti ve dansı abartmadığım için beni övdü. Aksi takdirde bir 'patlamanın' kaçınılmaz olduğunu vurguladı. Dışarıda bir dolmuş hazır

bekliyordu. Jacob'la Langgaard beni altın sarısı bir sandalyede kocaman bir Mercedes'e taşıdılar. Isadora doktora neden daha şık giyinmediğini sordu. Doktor ona Frank, diye hitap etmemizi istedi. Kendisi çalışmak zorunda olduğu için maalesef bizimle yemeğe katılmayacaktı.

Doktor herkesin kıyafetinin fazlasıyla mükemmel olduğunu, ama özellikle kadınların kıyafetlerinin büyüleyici olduğunu söyledi. Else şoförün yanına oturur oturmaz Frank Allahaısmarladık demek için el salladı. Şimdiye kadar fazlasıyla sessiz kalan Jacob, arabaya biner binmez sık, sık geç kalmıyor muyuz, diye sormaya başladı. Sjölyst yolundan Lysaker'i geçerken Drammen yoluna saparak Fornebu'ya doğru yol almaya başladık. Jacob git gide dalgın olmaya başladı. Bu büyük savaş kahramanını araba tutmuş olabilir mi? Ya da belki daha birkaç hafta önce canına kıymak istediğini söyleyen bu adam uçağa binmekten de korkuyor olabilir miydi? Fornebu'daki eski hava alanını özlemedin mı sorusuna yanıt alamadım. Bulunduğumuz noktadan eski kontrol kulesini, inşa edilen kocaman futbol arenası, Lysaker fiyordunu ve Holtekile'nin bakımlı villa ve bahçelerinin arasında bulunan birçok teknoloji şirketlerini görebiliyoruz. Şoför kuzeye işaret ederek:

- Burası Polhögda; bir zamanlar ulusal ikonumuz, kutup kahramanımız, araştırmacı, yazar ve hümanist Fritjof Nansen'ın evi, dedi.

Isadora:

- Öncellikle o bir erkekti, diye şoförün lafını kesti.

Hepimiz hemfikir olarak kafamızı salladık. Ufukta kiremit renkli dikdörtgen belediye binası olan Oslo belirdi. Üçgen şeklindeki Fram müzesi, Holmenkoll tepesi kayak atlama pisti ve Tryvann suyu da görünmeye başladı. Fiyordun tepelerinde eğilen ağaçlar, hafif bir esintiden ziyade rüzgârın sert bir şekilde estiğinin bir göstergesiydi.

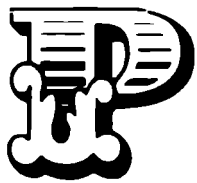
Büyük kayakçı ve onun başarılarına, çift değnek ve etik olmadığını savunduğu modern Huitfeldt bağlama yöntemine karşı gösterdiği aktif muhalefetini gözetmeksizin ona duyduğumuz hayranlığımızı dile getirirken hepimizin dikkati Polhögda'ya doğru odaklanmışken, Jacob başını kaldırıp bile bakmadı. Hepimiz Oslo

fiyordunun dalgalarına bakarken, o başka bir yere dalmıştı. Araba durunca Jacob'la göz göze geldim.
Sanki biz çoktan bunun farkına varmamışız gibi:
- Geldik işte, dedi.
Bizi karşılamaya kısa boylu zayıf bir adam geldi. Bina, Oslo eski havalimanında bulunan kontrol kulesiyle birlikte, dünyanın en güzel uçuş manzarasına sahip eski ana hava limanından arta kalan tek yapıydı. İnişe geçilen son dakikalarda Oslo fiyordunun her iki tarafını kaplayan ladin ve çam ağaçlı yemyeşil muhteşem manzarasını seyrettik. Son saniyelerde ise çevredeki kayalık, küçük kulübeler, denizdeki dalga ve tekneler göze çarptı.
Suda üç tane deniz uçağı demir atmıştı. Uçaklardan ikisi çevremizde fir dönen cılız adamın haklarında çok şey okuduğumuzu iddia ettiği iki zengin işadamlarına aitti.
Gururlu bir şekilde adamların isimlerini açıklamaya izninin olmadığını söyledi. Görünüşe bakılırsa adam otuzunu bir gün bile geçmiş olamazdı. Üzerindeki yırtık kot pantolonun üstüne rüzgârlık bir mont giymişti.
Isadora:
- Senin üniforman nerde, diye sordu.
Else özel tur olduğu için üniforma giymesine gerek yok, diye mırıldandı. Anlaşılmayan sözleri kadını sakinleştirmek içindi kesin. Isadora adama üniforma kullanmasına engel olan birilerinin olup olmadığını sordu:
- Uçak ehliyetin var mı?
Ortamı gerginleştirmekten korktuğumuz için bu soruyu sormaya cesaret edebilir miydik böyle bilemiyorum. Neyse ki adam hızlı bir şekilde plastik kartını çıkararak bize gösterdi. Else kafasını sallayarak ona teşekkür etti. Isadora kendi de karta bakmak istediğini söyledi. Adam çaresizce içini çekerken Isadora"nın da görmesi için kartı suratına götürdü.
- Resminden son derece memnun kalmış olmalısın, dedi. Ardından duyulmayacak şekilde alçak bir sesle kendi kendine konuşmayı sürdürdü.
Yüzündeki ifadeden söylediklerini kendine sakladığı için şükretmem gerektiğini anladım. Pilot hepimize sırayla tek tek

dikkatle baktı. Bakışları değil sadece şüphe aynı zamanda güvensizlikle de doluydu. Özellikle bana daha dikkatlice baktı.
Else kafasıyla beni işaret ederek:
- Onu uçağa nasıl bindireceğini bilmediğin için mi endişelendin? Diye sordu.
- Bilmiyorum.
- Onu benle Jacob uçağa bindirebiliriz. Doktor Langgaard bununla ilgili patronunla yazılı bir anlaşma yaptı. Anlaşmayı yanıma aldım, burada.
Else kol çantasından belgeyi çıkarırken endişeliydi.
Beni uçağa taşımanın Langgaard'la tahmin ettiklerinden daha zor olduğunun farkına varmış olmalıydı. Ben karada kalıp onları bekleyebileceğimi söyledim.
Isadora:
- Eski kayak sporcusu uçuştan mahrum bırakılırsa, ben de onunla beraber karada kalacağım, diye itiraz etti.
Onun bu itirazı nezaketli bir davranıştı. Else'nin düşündüğü gibi üzülmedim ben, sadece bu kadar yaygaraya sebep olduğum için utandım. Else pilotun bu kadar çekilmez biri olacağını tahmin edemezdi ki. Jacob böyle durumda ne yapılması gerektiğini bildi. Takım elbisesinin ceketini tutması için Else'ye uzattıktan sonra üstüme eğilerek boynuna tutunmak için ona sarılmamı istedi. Tek hamlede beni sandalyeden kaldırdığı gibi, sağ omzuna alarak uçağın üç basamağını çıktı. Girişe geldiğinde bana kendisinin yaptığı gibi eğilmem gerektiğimi söyledi. İçeri girdikten sonra yavaşça beni koltuğa indirirken ehemmiyet kemerimi taktı.
- Etkileyici, dedim.
- Düşünebiliyor musun izciliğimde öğrendiğim itfaiyenin kullandığı taşıma tekniğini hâlâ hatırlayabiliyorum, dedi Jacob.
Else'yle Isadora teşekkür ederken pilot bizim olduğumuz yöne bile bakmadı. Uçak pervaneleri hareket etmeye başlarken, dalgalar orta boy büyüklükteydi. Bundan bir tek Isadora etkilenmedi. Yaşadığı anın her saniyesinden keyif aldığını görüyorum. Uçak rüzgârla doksan derece döndüğü zaman bile kırışmış güzel yüzünde coşkunun dışında başka bir ifadenin izine rastlamak mümkün değildi.

Onda beni kıskandıracak bir kuvvet ve aşırı güçlü bir güven vardı. Ne kadar tehlikeli olursa olsun kendi veya bizim başımıza gelebilecek beklenmedik olaylar karşısında soğukkanlılığını korumayı başarıyor ve korkup endişelenmeden olanları coşkuyla karşılayan bir özgüveni vardı. Kendisini tanımamış olsam emekli dublör bir kadın olduğunu sanırdım.

Son sayfadaki karmaşık yazıdan dolayı senden özür dilerim Selma. Sağ elin hareketi kısıtlandığından solla devam etmek zorunda kaldım.

ervane hızını arttırdı. Çıkan gürültüde konuşmak imkânsızdı. Else'yle Isadora pilotun tam arkasında oturuyorlar. Deniz uçağı ileri doğru yol almaya başladı. Pilotun sağ tarafında boş bir koltuk vardı. Pilot sanki uçaktan atlayacağımızdan korkuyormuş gibi defalarca arkasına dönüp bize baktı. Dalgaların zirvesini yalayarak şamandıralar dövülünce bile endişeli bir şekilde arkaya dönüp kabine doğru bakmaya devam etti. Karşıdan esen rüzgârın havalanmamızı engelleyeceğinden endişe ettim. Pilotun böyle bir endişesi yoktu. Rüzgârı arkamıza almak için dönmeye çalışacağı yerde rüzgâra karşı kendinden emin bir şekilde hız alarak sürüşüne devam etti. Takeoff esnasında Isadora coşkuyla alkışlarken, diğerlerimiz sıkı, sıkı koltuklarımıza tutunduk. Pilot ise sımsıkı dümene sarılmıştı.

Uçak gövdesi altından bereketli yemyeşil adalardaki farklı renkli ev kümelerini görünüyor. Denizdeki yük gemileri, yat ve feribotlar suyun üstünde çapraz çizgiler çiziyorlar. Uçak alçak uçuşa geçti. Altımızda bulunan mavilikte dalgalar oluşmaya başladı. Saniyeler sonra dalganın zirvesindeki köpüğünü sudan ayırt etmek mümkündü.

Holmenkollen'in arkasından görünen Norefjell dağına kadar uzanan tepelere bakıyorum. Uçak sağ tarafa doğru yatınca tren garı olan Santral istasyonunun önünde bulunan ve arka cephelerinde inip çıkan asansörlü yüksek cam binaları görmeye başladım. Dışında kesin, sezonu bittiği için kaldırımlarda çiçek tozundan kurtulduklarına sevinen takım elbiseli beyefendiler yürüyordu şimdi. Nesodden adasının pençesini fiyorda uzattığı yerde bir dizi yatların arasında mavi suyun üstünde dalgalanan beyaz alevler gibi parıldayan Kiel şehrine giden feribot usul, usul kayarak yol alıyor. Aramızda bir tek pilot yanına güneş gözlüğü almayı hatırlamıştı. Geri kalanlarımız ise güneşten korunmak için ellerimizle gölge

oluşturarak tanınan meşhur yerlere bakmaya çalışıyorduk. Kısa bir süre sonra Denizcilik Okulu, Ekeberg tepe ve ovası görünmeye başladı. Ardından Bekkelaget Kilisesinin Mezarlığı belirdi manzarada. Mezar taşları bulut ve dalgalara doğru bakıyor. Hava durumuna gelince şans bizden yana.

Jacob'a iyi olup olmadığını sordum. Soruma cevap vermedi. Ekeberg restoranın tam üstünden uçarken parlaklığıyla gözlerimizi kamaştıran beyaz mermerli Opera binasına yaklaşmışken Jacob emniyet kemerini çözerek ayağa kalktı. Kafası uçağın tavanına çarptığı için öne doğru eğilerek bir iki adım ilerledi ve dümeni ele geçirerek bağırdı:

- Şimdi intikam almanın tam zamanı, Berlin'i bombalayacağız!

Jacobun yüzü kızarırken, ağır nefes almaya başladı. Pilot dümeni bıraktı, birkaç yüz metre düşüşe geçtik. Nefesim kesilmeden önce bir şeyler bağırırken, rahat nefes almak için kravatımı çözdüm. Vücudumun her yerinden ter akmaya başladı. Bir saniye kadar Else'nin elleriyle gözlerini kapattığını fark ettim. Yanaklarından gözyaşları akıyordu. Jacob'un sağ kolundan tutarak onu oturtmaya çalıştım, başaramadım. Galiba her şey böyle bitecekti. Belki de böylesi daha iyiydi? Seni düşünmeye başladım Selma, sen bir kız mı yoksa bir oğlan mı doğuracaksın, bebek en çok kime benzeyecek, ilerde bir gün memleketine geri dönecek misin? Sonrasında bayılmış olmalıyım. Uyandığımda aynı rüyayı paylaştığımız bütün duvar, kapı ve pencerelerinin soluk kareler halinde olan renksiz bir evde Nina'nın koşan topuk seslerini duymaya başladım. Jacob geri yerine oturduğunda pilot uçağı nerdeyse yatay pozisyona getirmeyi başardı. Ben kriz geçiriyorum. Else ağız ve burnumdan bol, bol hava içime çekmemi ve nefesimi tutarak az bekledikten sonra ağzımdan dışarı salmamı istedi. Else'ye göre bunu birkaç kez tekrarlamam gerekiyordu. Ateş gibi kızaran yüzünü Jacob'a çeviren pilot onu azarladı.

Jacob, "İnsan uçarken doğrudan önüne bakmalı," dedi.

Tam pilot doğru uçuş rotasını yakalamış ve Jacob da yerine otururken Isadora:

- Teşekkürler Jacob, doğru zamanda doğru söz, diye ona destek verdi. Uçağın burnunu yere doğru inişe geçtiği zaman nefesim kesildi. Her şey tekrar karardı.

stmarka'da bir ladin ağacının altında oturmuş sana mektup yazıyorum. Harfleri çiviyle bir taş levhaya kazımaya çalışıyorum. Yazdıkça, yazdığım her kelimeyle birlikte git gide küçüldüğümü hissediyorum. Elimdeki çiviyi alıp uzağa fırlatınca büzüşerek küçülmem de duruyor. Çok geçmeden aradaki bağlantıyı anlıyor ve seviniyorum. Keşfetmeye meraklı, dört ayaklı bir yaratık önüme fırlıyor birden. İlk önce bir at olduğunu sanıyorum, ama sonra bir tavşan olduğunu görüyorum. Aşağı yukarı onunla aynı boylardayız. Uzun bir süre uğraştan sonra taş levhaya ne yazdığımı görmemek için levhayı ters çevirmeyi başarıyorum. Bunu yapmasam herhangi bir kelimeyi düzeltmeye veya cümlelere ekleme yapma isteğine kapılmaktan kendimi bir türlü alıkoyamayacaktım. Konuşmaya başladım. Oldukça alçak bir sesle bu sabah kalktığımda ne yemek istediğimden tut usturama yeni bıçak almaya kadar bir sürü gündelik şeylerden bahsediyorum. 'Ustura' kelimesini der demez tekrar küçülmeye başladığımı fark ettim. Birkaç metre uzaklığa bir serçe konduğunda korkmaya başladım. Neredeyse kanatlarındaki rüzgârıyla beni devireceğinden değil, onunla aynı boyda olduğumuzdan korkmuştum. Konuşmayı kestim. Üstümde sarkan ağaç dalları sallanmaya başladı. Çok güzel görünüyorlar, diye içimden geçirirken, kafamda başka düşüncelerde belirmişti. Etrafıma bakındım, bir an duraksadım, ama kısa bir süre sonra artık emindim, ben tekrar küçülmeye başlamıştım. Küçülmem bir öncekinden daha hızlı gelişmeye başlamıştı. Bir insanın daha ne kadar küçülmeye devam edebileceği hakkında hiçbir fikrim yoktu.

çak yolculuğu hepimizi hırpalamıştı, ama en çok da Else'yi. Isadora ona yüzünde rimelinden akan çizgileri silmesi için ıslak bir mendil uzattı. Jacob onun omzuna kolunu koyarak kucakladı ve- Ne heyecanlı bir gezi oldu, dedi.

Üç adet deniz uçağının yanı sıra 1939'da inşa edilen muhterem hava limanından geriye sadece iki katlı bir kontrol kulesi ve bir bina kalmıştı. Binada basit menülü bir restoran bulunuyordu. Else bir şeyler yemek isteyip istemediğimizi sordu. Bu soru inişten sonra tek kelime bile etmeyen pilot için de geçerliydi. Pilot hayır der gibi kafasını salladı. Restoranda ona ait Adidas bir çantası olduğunu söyleyerek çantayı almak için bizimle birlikte içeriye geldi. Isadora peynir ve jambonlu bir baget almayı tercih etti. Else ona akşam yemeğine bir iki saten fazla bir zaman kalmadığını ona hatırlattı. Isadora hiç bu kadar acıktığını hatırlamadığını söyledi. Ben bir bira sipariş etmek istediğimi söyledim. Aslında canım tek seferde dört tane akevitti kafama dikmek istiyordu, ama söylemekten çekindim. Else'nin göz çevresinde endişeler belirmişti. Ben siparişimde ısrar ettim. Araba sürecek değildim ya? İçmeyeli üç yıl olmuştu. Biraz düşündükten sonra evet, dedi. Pilot yolcuların ruhsal sağlıkları hakkında yeterli bilgi vermediği için Langgaard'u polise şikâyet edeceğini söyledi.

- Yakışıklı, kaç yaşındasın sen, diye sordu Isadora.

Pilot kafasını kaldırarak ona hızlı bir göz attıktan sonra çantasını alarak parkta duran Toyota'sına koşarak hızla uzaklaştı. Taksi de Björvika'daki Norveç Operası'na giderken, konuşmalar tekrar doğal akışına girmişti. Hiçbirimiz daha önce bu yapıtı yakından görmemiştik. Saat beşe on kala araba giriş kapısının önüne vardı. İnanılmaz güzel bir manzara bizi karşıladı. Opera binası kocaman pencereleriyle saydam buz ve mermer kaplamalı duvarlarıyla

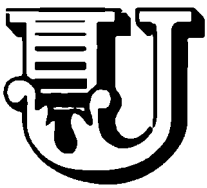
durduğu yerde kar kütlesine benzeyen kocaman bir buzulu andırıyordu.

Bina peyzajla uyum sağlamış ve Oslo fiyordunun en iç koyuna doğru uzanıyordu. Öfkelenen taksi şoförü binanın açık ayakkabı kutularına benzediğini ve yaşlılarına bakmak için para bulmakta zorlanan Norveç'in bu tür bir yapılara nasıl para harcayabildiğine bir anlama veremediğini söyledi. Bu konun haksızlık olduğu konusunda hemfikirdik. Restorandaki masa saat beşe ayarlanmıştı. Uçak yolculuğunu çoktan arkamızda bırakmıştık ve hepimizin iştahı da yerine gelmişti. Kâhya, Danimarkalı bir kadın, bizi misafir etmek mecburiyetinde kaldığı için pekte sevinmemişti.

Şüpheci bir tavırla hangimizin Frank Langgaard olduğunu sordu. Ben kafamı salladım. Else ne yapması gerektiğini biliyordu. Çantadan Frank'ın Opera başkanı Tom Remlov'la beraber imzaladığı yeni bir mektup çıkardı. Benle Jacob Remlov'u televizyonda görmüştük, ikimizde de iyi biri olduğu izlenimini uyandırmıştı. Kadınlara dönerek, başkanın imzasıyla kesinlikle içeri alınacağımızı söyledik ve gerçekten de böyle oldu. Kâhya meşale ve vazolarda uzun saplı çiçeklerle süslenmiş olan şık restoranda bize oturacağımız yere gidene kadar gönülsüzce rehberlik etti. Tekerlekli sandalyem yerdeki halıda derin izler oluşturdu. Isadora geçerken içinde kırmızı turuncu renkte çiçeklerin olduğu bir vazoyu devirdi. Restoran da oturan on iki müşterilerin hepsi dönüp dik dik bize baktılar. Yerimize oturduktan sonra Jacob morina balığı istedi. Ben à la Lindström bifteklerinin olup olmadığını sordum. Garson cansız bakışlarla bana baktı. O bu böyle bir yemeğin adını hiç duymamıştı! Bu ne biçim tarihi gevşeklikti. Önde gelen ulusal kâşiflerimizin özel aşçısı olan ve Roald Amundsen'in "Norveçli kutup seferlerinde onun kadar büyük ve önemli bir hizmet veren biri daha yoktur," diye söz ettiği Adolf H. Lindström'den adını alan bir yemekti. Burada ne morina ne de biftek vardı. Garson ilk etapta mönüyü okumamızı tavsiye etti. Masaya bir yemek ve içki mönüsü getirildi. Else hepimizin siparişini hallederek ferahlamamızı sağladı. Üç çeşit yemek yedik. Başlamak için balık turu bir yemek, sonrasında et türü bir yemek ve sonunda tatlı olarak da dondurmayla çilek yedik. Çilekler konyakta terbiye edilmişti. Balık yemeğinde bir bardak beyaz şarap, ana yemekte ise bir bardak kırmızı şarap ikram edildi.

Erik Hanssen'in şerefine kadehlerimizi iki kez kaldırdık. Onun cennetin hangi köşesinde olduğu hakkında konuştuk. Isadora onun Aziz Petrusa çok yakın bir yerde olduğunu savundu. Ona defalarca minnettar olduğumuzu dile getirdik. Jacob Firenze gezisi seçeneğinin Hanssen'i daha mı memnun edeceğini merak ediyordu. Hepimiz elbette der gibi kafamızı salladık. Yıllarca insan öldüğünde kişi yalnız tek başına hayatı bırakıp gittiğini düşünmüştüm. Şimdi fikrimi değiştirdim, ölen kişiyle birlikte çevresinde oluşturduğu hayatta yok oluyor. Bu insan doğası gereği var olan, kişinin erdemliği sayesinde var olan aile ve eşsiz mikro kozmosun bir parçasıdır. Ölen kişiyle birlikte başka şeyler daha fazlası da ölüyor. Bu durumu Nina'nın ölümünden sonra daha ciddi bir şekilde bu gerçeği kabul etmeye başladım. Defalarca beni çileden çıkaran ve beraber yaşamaya mecbur bırakıldığım Hanssen'den sonra edindiğim yeni tecrübeler bana daha ağır ve geniş bilgiler kazandırmıştı. Hanssen yalnızlık içinde ölüp gitmemişti. Bu masa etrafında oturan hepimizden birer parçayı da alıp kendisiyle götürmüştü. Saat yedide orkestranın ikinci sırasında yerimizde olmamız gerekiyordu. Dışarıdan Opera binası o kadar gösterişli görünmüyordu, ama içerden temel bileşenleri cam ahşap ve beton olan kocaman ve muhteşem bir yapıydı. Tuvaletleri, lavaboları ışıklandırma, oturaklar, oturakların yanı başındaki şarkı sözlerini gösteren ekranlarıyla büyüleyiciydi. Sahne, tavan, halı; her şey yeni modern ve şıktı. Erkekler smokin veya koyu renk takım elbise giymiş, kadınlar ise rengârenk ya uzun ya da kısa elbiseler giymiştiler. Biz huzur evinde böyle bir ortamda olsaydık kendimizi daha mı iyi hissedecektik, diye Isadora'ya sordum. O analiz yapma havasında değildi. Şimdi yaşadığı ana odaklanmıştı. Jacob ile bir bilet kontrolcüsünün yardımıyla rahat bir yere oturtuldum. Arkama doğru arkama yaslanarak bakışlarımla tavanı gözden geçiriyorum. Orkestra enstrümanlarına ayar vermeye çalışıyordu. Gözlerimi kapatır kapatmaz Isadora'nın hafif ağır gelen parfümünün kokusunu hissetmeye başladım.

47

zayda güzel ve görüntüsü net olan bir gece hâkimdi gökyüzüne. Çok uzaklarda bir yerde kendi mavi gezegenimi görüyorum. Görüntünün arka planında kaplayan siyahlıkta şık görünüyordu. Vücut aldığı bütün sinyallere itaat ediyordu. Azıcık sağ kolumu kaldıracak olsam vücut sola doğru yatacaktı. Bir bacağımı arkaya doğru kaldırsam döner takla atabilirdim. Her iki bacağımı kaldırmaya çalışsam dönmeden düz takla atabilirdim. Ana rahmindeki suda yüzmekten sonra hiç bu kadar rahat hareket etmemiştim. Güneş, ay, sayısız gezegen ve yıldızların görüntüsü çekim gücü olmayan ağırlıktan kurtulmuş olmak beni mutlu etmişti. Herhangi bir gök cismiyle çarpışma riski taşımayan iyi bir rotada bulunuyorum. Hiçbir endişe taşımıyorum. Birden herhangi bir şeye hizmet eden bir amacımın olmadığının fark ettim. Tesadüfî bir şekilde meteor kelimesinin harflerini oluşturmaya başladım. Sesli ve sessiz harfleri söyler söylemez bir meteorun ses ve harflerle bir birine bağlı olmanın yanı sıra fiziksel bir nesne de olduğunu anladım. Hızla bana doğru gelebilirdi. Geldiğinde bana çarpmadan onu fark edebilir miydim?

Bir havlama sesi mi geldi? Hayal etmiş olmalıyım. Yıllar önce uzaya gönderilen köpek Laika dünyaya tekrar dönebildi mi? O büyük bir hızla gelmiş olabilirdi. Gelirken etrafında onu zamanında fark etmem için bir ışık olduğunu ümit ederim.

alonda ışıklar söndürüldü. Midem bulandı ve terlemeye başladığımı fark ettim. Sahnede perdeler aralandı. Wolfgang Amadeus Mozart'ın sihirli Flüt eseri başladı. Program içeriğinde Librettosunun Emanuel Schikaneder tarafından yazıldığı Die Zauberflöte tam oturmak üzereyken bize verilen seçkin baskıda okuduğumuz bilgiye göre opera üç saat sürecekti. Almanca dilinde sahnelenecekti. Norveççe anlamı önümüzdeki koltuklarda bulunan ekranlardan takip edilebilirdik. Kostüm, peruk, arya, makyaj, renkler: Altın, sarı, turuncu, fosfor beyaz, yeşil, mavi, indigo, gümüş, müzik, hareketlilik, jestler, güzellik, megalomani, gözler, sesler, üzüntülü yüz ifadeleri, öfke, sinir, sevinç, cinsellik, sevmek, aşık olmak, kahkaha ve gülüşmek, geriye saymadığım başka bir şey kaldı mı? bütün bunlar sahnede ileri geri dalgalanıp durdu. Sadece sağ ve sol taraflar değil sahnenin ortalarına doğru seyircilerden uzak ve tabii ki oturduğumuz, en ön sırada, sürülen pudranın yüzün hangi kısmına daha fazla sürüldüğünü ve gözlerin hareketlerini görebildiğimiz yakınlıktaki yere kadar da geldiler.

Defalarca alkışlayanlar oldu, bir çoğu alkışlamayı kesmeden devam ederken, ben de başladım, Jacob avuç içlerini herkesten daha sert birbirine çarpıyor, Else'yle Isadora ise alkışlarken, salondan birisi bravo, diye bağırdı. Tekrar bir alkış koptu. Prens Tamino ve kuş avcısı Papageno aşkı bulmak ve iyi bir yaşamı kendilerine has biçimleriyle yakalamayı arzuluyorlardı. Küçüklükten büyüdükleri zamana kadar birçok engeli aşmak zorunda kaldıklarını yazılı programdan okuyup öğrenmiştim. Papageno, Tamino, Gecenin kraliçesi, Sarastro, hizmetçiler, kâhyalar ve sayısız marifeti olan cihazlar sahneye getirildi ve görevleri tamamladıktan sonra geri götürüldüler.

Bütün sahne canlı renklerin üşüştüğü ve mekanizmayı döndüren enstrümanlar, orkestra ve şarkılarınla gittikçe hızlanan bir atlıkarıncaya dönmüştü. Şimdi tam önümüzde üç tane rahip duruyordu. Ortada duran ikinci rahibi gözüm bir yerden ısırıyordu. Bu mümkün olabilir miydi?

Kolumu mıncıkladım. Hayır, hayal görmüyorum. Dönüp Else'ye baktım. Ona bana gülümseyerek kafasını salladı. Nihayet, keçileri kaçırmamıştım. Else her şeyin birbiriyle nasıl bağlantılı olduğunu kulağıma fısıldadı. Bizim yeni doktorumuz, Frank Langgaard, sahnede duruyordu, aramızda orkestra çukurunun genişliği kadar mesafe vardı, aşırı yüz göz makyajı, pudra peruk siyah beyaz yakalı rahip kıyafetiyle tam karşımda duruyordu. Else'nin bakışları opera durağanı ile benim aramda gitti geldi. Ona ne kadar da hayran bakıyordu. Bizim doktorumuz, hayırseverimiz, doktorluk görevini, ailesinin sorumluluklarını yerine getirdikten sora boş zamanlarını durağan olarak ülkenin en saygın operalarında durağan olarak değerlendirmişti. Else'nin, dediklerine göre 20 sene yakın bir süreden beri hizmet veriyordu. Else onun büyük görevleri üstlenen - şan şöhret ve büyük para sahibi olmaya olanak sağlamayacağını bildiği halde - seyircilere etkileyici ve mükemmel bir gösteri sunmak için büyük emek harcadığı için operaların tamamlayıcı faktörü olduğunu anlattı. Frank ta benim gibi tutkulu bir opera severdir, tek farkımız o tutkusunun sonuçlarına katlanmayı seçmiştir, dedi. Frank Langgaard sanatın hizmetkârı ve kölesiydi. Seyircilere unutulmaz anlar yaşatmaktan başka bir arzu olmayan gerçek bir kahraman. Kaybolmak istiyordu, karanlığa gömülmek, sahnedeki gösteriyle bütünleşmek ve sesler, opera sanatçıları ve sahnenin renkleri ve müzikle birleşmek istiyordu. Var gücümle sol koluma yüklenerek ayağa kalktım ve bağırdım: Bravo' Bu Frank Langgard tır. Frank!

Bağırmak güzeldi, kendini akıma kaptırmak, hiçbir eleştirel soru sormadan tezahürat etmek: Frank Langgaard inanılmaz değil miydi? Bense tam tersi bu durağanın meziyetleri hakkında her şeyi öğrenmeye açık bir şekilde merak içindeydim. Benim bu kaygısız ve hiçbir kısıtlaması olmayan cömert, geniş ve kocaman sevinci yaşamaya ihtiyacım vardı. Buna susamıştım, hayır mutlulukla

sonuçlanan bir hikâyeye resmen oburca saldırmıştım ve hiç kimsenin bunu elimden almasına izin veremezdim.
- Frank, diye bağırdım.
Isadora alkışladı, Else sessiz olmamız için:
-Şşşşş!! dedi.
Bir defa daha bağırırken kollarımı havaya kaldırarak alkışlamaya çalıştım. Jacob kolumu aşağı indirmeye çalışırken ona kaşı direndim. Göğsümde bir acı hissetmeye başladım. Ellerim acıyı hissettiğim yere doğru götürürken, ağrılar gittikçe artıyor ve hiçbir şey hissedemeyecek şekilde derinlere inmeye devam ediyordu. Sahneden opera sanatçıları kollarını yanlara açarak eğildiler ve seyircileri selamladılar. Her taraftan bravo sesleri yükselmeye başladı. Sahneden defalarca eğilerek selam verdi oyuncular. Sanatçıların üstüne gül ve çiçek buketleri yağdırıldı. Etrafımdan gittikçe yükselen alkış ve bağrışmalar içerde yankılandı. Karanlık çökene kadar alkışlar bitmedi ve gökyüzünde Nina'yla senin yüzünü aydınlatan yusyuvarlak bir ay yükselmeye başlayana kadar bu böyle devam etti Selma.

Dünyaca ünlü, kitapları sayısız dile çevirilen ve ülkemizde de çok sevilen çağdaş Norveçli yazar Thorvald Steen'den ayağa kalkabilmenin ve umudun romanı.

"Huzurevindeki en genç insan oydu. Cape Town'da yaşayan ve bir bebek bekleyen kızına bir mektup yazmaktaydı. Karısı öldüğünden beri pek görüşemiyorlardı. Geçirdiği ağır bir hastalığın ardından artık bedenini taşıyamaz hale gelmişti. Ayağa bile kalkmakta zorlanıyordu.

Günler genellikle aynı geçiyordu. Yan soğuk akşam yemeklerini şikâyet ederek, uyku düzenleri hakkında konuşarak ve ölümlerin yarattığı motivasyonu düşürmemeye çalışarak. Durum çekilmez bir haldeydi ama o yavaş yavaş buna katlanmayı öğrenmiş ve yanındakilerin varlığına minnet duyar olmuştu. Özellikle akşam yemeklerini birlikte yediği savaş kahramanın ve eski bir baterinin varlığına. Oda arkadaşı ölüp de harcamaları için üçüne bir miktar para bırakınca, hayatlarının yönü değişti. Bu onlar için oldukça heyecan verici bir serüven olacaktı. En kötü zamanlarda bile ayağa kalkabilmenin, umudu bulmanın romanı. İçinizi ısıtacak ve sizi gülümsetecek."

0269963
ANR

ISBN 9

9 786051 430812 >

KAFE KÜLTÜR / Mes